

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ	ΤΕΥΧΟΣ 113	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1986	Γραφεία: Οδός Μαυρομυχάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21 651 - 65 99.783
---------	---------------	---------------------	--

Αποψη Αράχθου από την Τσόχα

ΑΘΗΝΑ 1986

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Επίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ίουαννίνων Άρχιεπισκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα μέ τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται μέ αυτόπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογράφηση - Μοντάζ
ΑΦΟΙ ΠΙΝΑ
ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45
ΤΗΛ. 3636180

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΤΕΥΧ.
113

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1986

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 - 106.79 'Αθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Ε. Α. Μάτια γαλανά (ποίημα)	33
Λ. Γκαναβιά. 'Απελευθέρωση τῶν 'Ιωαννίνων	35
Σπ. Χρηστίδη. Πολεμικὸ 'Ημερολόγιο	39
'Ιωάν. Νικολαΐδη. Μνήμες τοῦ '40	44
Τῆς Συντάξεως. 'Ελεύθερες γνώμες καὶ σχολιασμοὶ	48
Θρασ. Τσακαλώτου. 'Η ἱστορικὴ ἀλήθεια γιὰ τὸ 40—41	49
Στάθη Δ. Λαμπρίδη. 'Η Πίνδος, ὁ Δαθάκης καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια	53
'Αλεξ. Χ. Μαρμπούλου. 'Ιστορία καὶ ἱστορικὲς ἀσχημίες	59
Βασ. Βετσοπούλου. 'Οδοιπορικὸ ἐπὶ Τουρκοκρατίας	60
Νικολ. Ρεμπέλη. 'Επιδρομὲς Σλάβων καὶ τοπωνύμια	64
Μιχ. Κ. Πετροχείλου. Τὸ θέατρο στὰ Γιάννινα	69
Τῆς Συντάξεως. 'Ηπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	72
Τῆς Συντάξεως. 'Εσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση	75
'Ηπειρώτες Συγγραφεῖς καὶ Βιβλία γιὰ τὴν 'Ηπειρο	79

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :

Γ. Μπρουζιώτης — Γ. Κατσαρὸς
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

Παραδοσιακὸς Στίχος

Μάτια Γαλανά

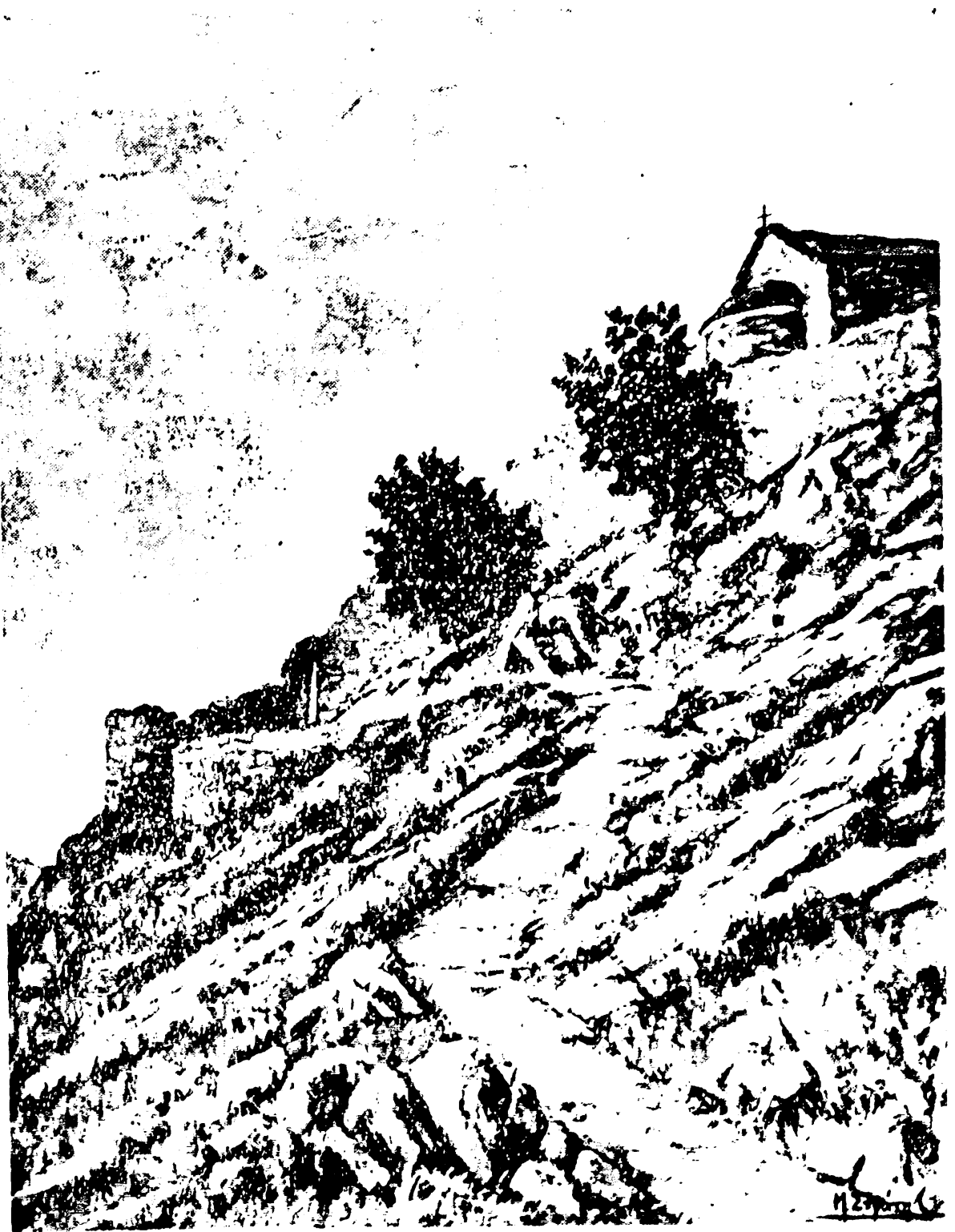
Μάτια δειλά, ποὺ φλέγεσθε βουβά.
Μάτια γαλάζια, οὐράνιο χρῶμα,
δὲν σᾶς κοιτῶ γιὰτὶ νομίζω
πὼς δὲν εἶμαι ἄξια ν' ἀντικρύζω
μάτια ποὺ πῆραν ἀπ' τὸν οὐρανὸ
τὸ θεῖο χρῶμα τοῦ τὸ γαλανό.

Μάτια γλυκὰ γεμᾶτα πάθος
τοῦ γυιοῦ τῆς 'Αφροδίτης σαΐτιές
πάλεψα γιὰ νὰ σᾶς νικήσω,
μὰ δὲν ἐμπόρεσα τ' ὁμολογῶ.
Θᾶθελα ὅμως ἀντὶ γιὰ ἄλλο
μὲς τὶς γαλάζιες θάλασσές σας νὰ
πνιγῶ.

ὦ γαλανὰ μου μάτια! σᾶς λα-
τρεύω!!

Μάτια παράξενα, ἐρωτικά!!
Στὸ γκριζογάλανα νερά σας,
ἤθελ' ἀτέλειωτα νὰ κολυμπῶ,
κι' ὅταν κουράζομαι νὰ ξαποσταίνω
σ' ἀπόκοσμο λιμάνι σας ἐρωτικό!

Ε. Α.

Τὸ Κούγκι.

Μηνᾶ Στράτη

'Απελευθέρωση τῶν 'Ιωαννίνων

*** ΛΑΜΠΡΟΥ ΓΚΑΝΑΒΙΑ**

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Στὰ καπάλουπα τοῦ ἀειμνήστου Συνταγματάρχου τοῦ Πεζικοῦ Λάμπρου Γκαναβία, πρὸ τοῦ πόλεμου τοῦ '40—41 πολλοὶ τὸν ἐνθυμοῦνται, ἐβρέθηκε σχέδιος διαλέξεως, πρὸ ἀναφέρεται στὴν ἄλωση τῶν 'Ιωαννίνων τὸ 1913. Μπιζανομάχος ὁ ἴδιος καταγράφει τὰ τῆς ἀλώσεως καὶ τὰ διατυπώνει προσφέροντάς τα στὸ κοινὸ τῶν 'Ιωαννίνων κάπου γύρω ἐπὶ 1927. Εἶναι μαρτυρία συμμετασχόντος ἐγγὺς στὰ γεγονότα.

Θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ σᾶς ἐξιστορήσω ἐν ὀλίγοις τὴν δρᾶσιν τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιᾶς Ἡπείρου κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912—1913 καὶ δὴ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῶν 'Ιωαννίνων.

Ἡ Ἑλληνικὴ Στρατιὰ Ἡπείρου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀντιστρατήγου Σαπουντζάκη περιελάμβανε ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου 4 τάγματα Εὐζώνων ἥτοι τὸ 3ον ὡς ἀνεξάρτητον 7ον καὶ 10ον Τάγματα Εὐζώνων ἀπάντων τῶν ταγμάτων τούτων ὑπὸ τὰς διαταγὰς μέχρι τῆς 2ας Δεκεμβρίου τοῦ ἤδη Ἀντιστρατήγου Κοντούλη Ἀλεξάνδρου ἀποχωρήσαντος κατόπιν τραυματισμοῦ του, μετέπειτα δὲ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀειμνήστου Ἀντιστρατήγου 'Ιωάννου καὶ τὸ 15 Σύνταγμα Πεζι-

κοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἤδη Ἀντιστρατήγου Πολυμενάκου καὶ τινὰς μονάδας ἐξ ἐθελοντῶν Κρητῶν καὶ Γαριβαλδινῶν, ὀλικῆς δυνάμεως περίπου 10 χιλιάδες ὅπλα καὶ 16 πυροβόλα.

Τὸ μόνον βαρὺ πυροβολικὸν τὸ ὁποῖον διέθετε ἡ Ἑλληνικὴ Στρατιὰ Ἡπείρου ἦσαν 4 πυροβόλα παλαιὰ Κρούπ.

Ἡ προέλασις ἤρξατο τὴν 6ην Ὀκτωβρίου 1912 διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Ἀράχθου.

Ὁ Στρατηγὸς Σαπουντζάκης ἐπειγόμενος νὰ καταλάβῃ τὸ στενὸν τῆς Κιάφας, ὅπου τὸ χωρίον Κομτζιάδες διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως Πρεβέζης καταλαμβάνει τὴν 6ην Ὀκτωβρίου τὰ ὑψώματα Γκριμπόβου διὰ τοῦ 15ου Συντάγματος Εὐζώνων μετὰ 2 ὀρειβάται. Πυροβολαρχιῶν καὶ ἀπωθεῖ τοὺς Τούρκους πρὸς Φιλιππιάδα.

Οἱ Τούρκοι ὅμως τὴν μεθεπομένην 7 πρὸς τὴν 8 Ὀκτωβρίου ἀντεπιτίθενται ἐναντίον τοῦ 7ου τάγματος Εὐζώνων κατέχοντες τὴν Κιάφαν καὶ καταλαμβάνουν τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τοῦ Γκριμπόβου, τὴν Κελπερίναν.

Τὴν 9ην Ὀκτωβρίου ἐνεργεῖται γενικὴ ἐπίθεσις ὑπὸ τῶν ταγμάτων

3, 10 καὶ 7ου Εὐζώνων καὶ 15ου Πεζ. Συντ)τος καὶ ἀπωθοῦνται οἱ Τοῦρκοι τοῦ Γκριμπόβου καὶ τὴν μεθεπομένην 10 καταλαμβάνεται τὸ στενὸν τῆς Κιάφας καὶ τὴν ἐσπέραν τῆς 12 Ὁκτωβρίου καταλαμβάνεται ἡ Φιλιππιάς καὶ ἡ γέφυρα Παντανάσσης.

Οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Φιλιππιάδος προσβάλλουσι τὰ ὄχυράματα Νικοπόλεως καὶ τῇ συνδρομῇ τοῦ Πυροβολικοῦ τῶν κανονιοφόρων τοῦ στόλου κατορθοῦται ἡ παράδοσις τῆς πόλεως Πρεβέζης τὴν 24 Ὁκτωβρίου.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Πρεβέζης ἡ ἐπίθεσις στρέφεται συνεχιζομένη ἅνευ διακοπῆς πρὸς Ἰωάννινα.

Τὴν 25ην καὶ 26ην Ὁκτωβρίου τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα (τάγματα Εὐζώνων), καὶ τάγματα Κρητῶν, ἐπιτίθενται κατὰ τῆς στενωποῦ τῶν 5 Πηγαδίων, ἐνῶ τὸ 15ον Σύν)γμα Πεζ. ὥρμησε ἐκ τοῦ Χάνι Παλιουὺ Καρθασαρά δρῶν κατὰ Μέτωπον.

Τὴν 31ην Ὁκτωβρίου ὑπὸ Γαριβαλδινῶν καὶ ἄλλων τμημάτων κατόπιν ὀκταώρου μάχης καταλαμβάνεται τὸ Μέτσοβον.

Οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ χωρίου Ἀνώγιον ὑψωμα Ξηροβουνίου ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ὑπεχώρησαν πρὸς τὰ ὑψώματα δυτικά.

Οἱ Ἕλληνες ἐνεργοῦν ἐπίθεσιν τὴν 29 Νοεμβρίου καὶ προσβάλλουσι τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως τῶν αἰφνιδιαστικῶς διὰ τριῶν ταγμάτων Εὐζώνων διελθόντων νύκτα τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τοῦ Ξηροβουνίου καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς Τούρκους νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὰ ὑ-

ψώματα Μεγάλου Μπιζανίου καὶ Ἀγίου Νικολάου.

Τὰ ὄχυρά τοῦ Μπιζανίου δύνανται νὰ ταξινομηθοῦν ὡς ἑξῆς:

1) Ὑψώματα μεγάλου Μπιζανίου καὶ Ἀγίου Νικολάου χρησιμεύοντα κυρίως ὡς θέσεις πυροβολικοῦ, φράσσοντα τὴν ὁδὸν Πρεβέζης.

2) Νοτίως καὶ νοτιοδυτικῶς τῶν ὑψωμάτων τούτων προτάσσονται τὰ ὑψώματα μικροῦ Μπιζανίου, ὑψωμα Ἀετοράχης χρησιμεύοντα ὡς θέσεις Πεζικοῦ καὶ ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ.

3) Τὰ ὑψώματα Δουρούτη καὶ Ἀγίου Νικολάου καὶ ὑψώματα Καστρίτσης.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Τουρκικῶν πυροβόλων ὑπελογίζεται εἰς 130, ἐξ ὧν τὰ 16 τῶν 120, 2 τῶν 150

Περὶ τὰ 50 πυροβόλα ἦσαν ἐγκατεστημένα εἰς τὸ μεγάλο καὶ μικρὸ Μπιζάνι. Τὰ ὑπόλοιπα πυροβόλα ἦσαν ἐγκατεστημένα εἰς τὰ ὑπόλοιπα ὄχυρά.

Ἡ Τουρκικὴ Στρατιὰ ὑπὸ τὸν Ἐσάτ Πασσᾶν ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὴν 23ην ἀνεξάρτητον Μεραρχίαν, ἀπὸ μεγάλον ἀριθμὸν ἀτάκτων Ἀλβανῶν καὶ ἀπὸ πολυαρίθμους φυγάδας μεμονωμένους διαφυγόντας τὴν αἰχμαλωσίαν ὑπὸ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων ἐν Μακεδονία.

Ὁ Στρατηγὸς Σαπουντζάκης καταβάλλει προσπάθειαν νὰ ἀπομονώσῃ τὴν πόλιν Ἰωαννίνων ἀπὸ Ἀνατολὰς καὶ ἐκ θαλάσσης καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Νοεμβρίου ἐκτείνει τὸ δεξιὸν τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως εἰς τὸ χωρίον Συράκον καὶ τμήματα τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως καταλαμβάνουν τὴν Παραμυθίαν.

Τὴν 1ην 2αν καὶ 3ην Δεκεμβρίου διευθύνεται ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ Κέντρου τοῦ Μπιζανίου, ἀλλὰ ἄνευ ἀποτελεσμάτων.

Τὴν 7ην Δεκεμβρίου οἱ Τοῦρκοι ἐξέρχονται τοῦ Μπιζανίου καὶ ἀντεπιτίθενται εἰς τὰ ὑψώματα Ἀετοράχης. Τὸ Τουρκικὸν πυροβολικὸν ἀνοίγει σφοδρὸν πῦρ καὶ ἔτσι οἱ Ἑλληνες ὑποχωροῦν εἰς τὰ ὑψώματα Ἀετοράχης, ὅπου τὸ χωρίον Κοτόρτσι.

Αἱ Τουρκικαὶ ὀχυρώσεις εἶναι ἰσχυρῶς ἐξοπλισμέναι καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ πυροβολικὸν τῶν Ἑλλήνων εἶναι κατὰ πολὺ κατώτερον.

Ἐπομένως διὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῶν Ἰωαννίνων ἐχρειάσθη νὰ ἐνισχυθῇ ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς διὰ δυνάμεων μεταφερθεῖσιν ἐκ Μακεδονίας κατόπιν καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης.

Καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Νοεμβρίου ἔφθασεν ἡ 2α Μεραρχία ἣτις ἐπεχείρησε πρὸς τὰ ὑψώματα Μανωλιάσης.

Τὴν 14 Δεκεμβρίου ἀποβιβάζεται εἰς Πρέβεζαν ἡ 4η Μεραρχία καὶ τὴν 24 Δεκεμβρίου καταλαμβάνει θέσεις ἀριστερᾶ τῆς 2ας Μεραρχίας εἰς τὰ ὑψώματα Μανωλιάσης.

Ἐντὸς τοῦ Δεκεμβρίου κατέφθασεν καὶ ἡ 6η Μεραρχία συγκεντρωθεῖσα περὶ τὸν χῶρον Κορίτιανης.

Κατόπιν τῆς ἐνισχύσεως τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων ἐκπέμπεται ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ Μπιζανίου τὴν 7ην Ἰανουαρίου.

Καὶ τὸ μὲν 9ον Τάγμα Εὐζώνων καταλαμβάνει τὸ χωρίον Λουζέτσι

τὰ Τάγματα 3ον καὶ 3ον ἀνεξάρτητον Εὐζώνων πλησιάζουν τὴν Καστρίτσαν.

Ἡ 2α Μεραρχία ἐνεργοῦσα ἐπὶ τῆς ἀμαξιτηγῆς ὁδοῦ Πρεβέζης - Ἰωαννίνων), κατορθώνει καὶ καταλαμβάνει τὸ ὕψωμα Αὐγό.

Ἡ 4η Μεραρχία μόλις κατορθώνει καὶ προχωρεῖ ὀλίγον εἰς τὰ ὑψώματα Μανωλιάσης.

Τὰ Ἑλληνικὰ Στρατεύματα ἀναγκάζονται καὶ καθηλοῦνται πρὸ τοῦ ἰσχυροῦ ἐχθρικοῦ Πυρ)κοῦ καὶ λόγω τῆς ἐπελθούσης κακοκαιρίας τὴν νύκτα τῆς 7ης πρὸς τὴν 8 Ἰανουαρίου καὶ τῆς πεσοῦσης χιόνος καὶ τοῦ δρυμέος ψύχους ἡ ἐπίθεσις δὲν στέφεται ὑπὸ ἐπιτυχίας.

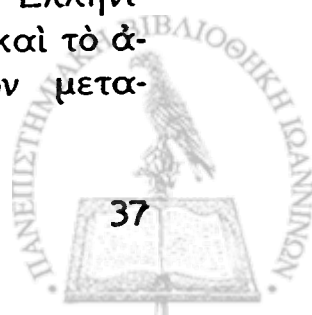
Οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἔσχον ἀπωλείας περὶ τὰς δύο χιλιάδας.

Ἡ κακοκαιρία ἐξακολούθησε καὶ μέχρι τῆς 11 Ἰανουαρίου.

Ἀπὸ δὲ τῆς 10 Ἰανουαρίου τὴν διοίκησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ εἶχεν ἀναλάβει ὁ τότε Διάδοχος.

Ἐπειδὴ ἡ ἐπίθεσις τῆς 7 Ἰανουαρίου ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι εὐκολώτερον νὰ ἐνεργηθῇ γενικὴ ἐπίθεσις τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ, ὅπου καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ εἶναι ἀραιότεραι καὶ τὸ ἔδαφος προσφορώτερον διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ γίνη αὕτη αἰφνιδιαστικῶς καὶ θελτιωθέντος τοῦ καιροῦ ἤρξατο ἡ προπαρασκευὴ ἀπὸ 16 Φεβρουαρίου μέχρι 19 ἰδίου.

Ἐνισχύθη τὸ δεξιὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ διὰ Πυρ)κοῦ καὶ τὸ ἀριστερὸν διὰ στρατευμάτων μεταφερθέντων νύκτα.

Τὴν 19 Φεβρουαρίου ἐκτελεῖται γενικὸς βομβαρδισμὸς ἐπὶ τῶν ὀχυρῶν θέσεων Μπιζάνι καὶ Καστρίτσας.

Συγχρόνως μικτὴ Ταξιαρχία ὑπὸ τὸν Συν)ρχη Παπακυριαζῆν ἐπιτίθεται πρὸς Δρίσκον καὶ Κοντοθράκι καὶ ἔτσι οἱ Τοῦρκοι ἐνόμισαν ὅτι θὰ ἐνεργηθῇ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ Μπιζανίου. Τὴν 20 Φεβρουαρίου ὥραν 5 πρωῒνῃν αἰφνιδιαστικῶς καταλαμβάνεται ἡ Τσόυκα ὑπὸ τοῦ ἀποσπάσματος Δελαγραμμάτικα.

Ἡ Τουρκικὴ φρουρὰ τῆς Ἰσούκας αἰφνιδιασθεῖσα τρέπεται εἰς φυγὴν ἀφήσασα 4 πυροβόλα. Τὸ κέντρον τοῦ ἰδίου ἀποσπάσματος τὴν αὐτὴν ἡμέραν καταλαμβάνει τὸ ὕψωμα "Ἅγιος Νικόλαος. Τὸ ἀπόσπασμα Συν)ρχου Γιαννακίτσα καταλαμβάνει τὸ ὕψωμα 750. Τὸ ἀπόσπασμα Συν)ρχου Ἀντωνιάδου προχωρεῖ πρὸς Βοδίβισταν.

Τὸ ἄκρον ἀριστερὸν τοῦ ἀποσπάσματος Δελαγραμμάτικα μὲ ἐπικεφαλῆς τὰ Εὐζωνικὰ Τάγματα καταλαμβάνει τὴν 14 ὥραν τὸ ὕψωμα Δουρούτη.

Οἱ Τοῦρκοι ἐγκαταλείποντες τὸ ὀχυρὸν ὑποχωροῦσιν ἐν ἀταξία, φεύγουσι πρὸς τὴν πόλιν Ἰωαννίνων. Κατόπιν τῆς ραγδαίας ταύτης ἐπιτυχίας τοῦ ἀριστεροῦ μας οἱ Τοῦρκοι ἀδυνατοῦσι νὰ κρατήσωσι τὸ ὕψωμα Σαδοβίτσα.

Οὕτω τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας αἱ ἑλληνικαὶ ἐμπροσθοφυλακαὶ Τάγματα Εὐζωνικὰ τοῦ ἀποσπάσματος Δελαγραμμάτικα εὐρίσκονται νοτιοδυτικῶς τῆς πόλεως Ἰωαννίνων 1500—2000 μέτρα, ὁπόθεν ὡς

λέγουσι ὁ πάντοτε προπορευόμενος αἰμὴνηστος ταγματάρχης Βελισσαρίου παρήγγειλε νὰ ἔρθουν νὰ πάρουν τὰ Γιάννινα.

Ἡ τύχη τῶν Ἰωαννίνων εἶχε κριθεῖ πλέον καὶ ἐνῶ τὴν 21ην Φεβρουαρίου τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐτοιμάζοντο νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐπίθεσιν πρὸς Βορρᾶν τὴν 2αν πρωῒνῃν ὥραν παρουσιάσθησαν κήρυκες καὶ ἐνεχείρισαν εἰς τὸν "Ἑλληνα Ἀντιστράτηγον ἐπιστολὴν τῶν Προξένων Ἰωαννίνων αἰτούντων ἀνακωχὴν ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Ἑσάτ Πασσᾶ.

Οἱ δύο μάλιστα ὑπασπισταὶ τοῦ Ἑσάτ Πασσᾶ μεταξὺ τῶν κηρύκων συγκαταλεγομένων, ἐντολὴν τοῦ Διοικητοῦ τῶν Ἑσάτ Πασσᾶ ἐκτελοῦντες προσέφερον τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως.

Καὶ ὁ "Ἑλλην Ἀρχιστράτηγος ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως ἄνευ ὄρων, ἥτις καὶ ἔγινε δεκτὴ ὑπογραφείσα τὴν 4 ὥραν τῆς 21 Φεβρουαρίου.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰχμαλώτων ἀνῆλθεν εἰς 550 ἀξιωματικούς καὶ 22 χιλιάδας ὀπλίτας, περὶ τὰς 7 χιλιάδας εὐρέθησαν ἀσθενεῖς καὶ τραυματαῖαι εἰς τὰ διάφορα Νοσοκομεῖα τῆς πόλεως, περὶ τοὺς 14.000 ἐκ τῶν πολιορκουμένων ἐξέφυγον διαφυγόντες πρὸς Βορρᾶν καθ' ὃν χρόνον διεξήγοντο αἱ διαπραγματεύσεις ἐκ τούτων τρισχίλιοι συνελήφθησαν περὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Οὕτω ὁ αἰφνιδιασμὸς εἶχεν ἐπιτύχει χάρις εἰς τὰς κεραυνοβόλους προχωρήσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρα-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 52)

Πολεμικό Ἡμερολόγιο τοῦ 1940-41

(Καθημερινὴ ἐξιστόρηση μιᾶς ζωῆς ποὺ πέρασε μὲ κίνδυνο)

ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ Θ. ΧΡΗΣΤΙΑΝΗ

(Συνέχεια τοῦ προηγούμενου)

ΣΤΙΣ ΦΙΛΙΑΤΕΣ

Προχωροῦσε ὁ λόχος μὲ τὶς διμοιρίες σὲ ἀποστάσεις, ἀλλὰ συγκεντρωμένες. Φθάσαμε ἔτσι στὴν κοιλάδα κάτω ἀπὸ τὴ Φασκομηλιά.

Ἐκεῖ εἶδαμε κατάλοιπα ἀπὸ πρόσφατο ἐχθρικό καταυλιομό.

Τότε ὁ λοχαγὸς ἄρχισε στὰ χαστούκια τὸν κρονόληρο γέρο ὀθωμανό.

Δὲν προφθάσαμε νὰ προχωρήσουμε λίγο ἀκόμα καὶ ξαφνικὰ δεχθήκαμε πυρὰ ἀπὸ τὸ ὕψωμα ἐπάνω ἀπὸ τὴ Φασκομηλιά. Σκόρπισαν μὲ μιᾶς οἱ διμοιρίες καὶ πέσαμε ὅλοι καταγῆς.

Ἡ διμοιρία τοῦ Σουρβίνου παρὰσύρθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο, ποὺ πανικοβλήθηκε στὴν ἀρχὴ καὶ τράθηξε χαμηλότερα στὴν κοιλάδα, ἀποκομμένη ἀπὸ τὸν λόχο.

Ἡ διμοιρία τοῦ Ζωνουδάκη πῆρε θέση κατὰ μέτωπο καὶ ἡ τοῦ Τσατόπουλου καὶ ἡ τοῦ Ζούλα ἀριστερότερα.

Ἡ ὁμάδα διοίκησης τοῦ λόχου μὲ ἐμένα ἔπιασε μιὰ θέση κάτω ἀπὸ τὴ διμοιρία Ζωνουδάκη, ἀναμένον-

τας διαταγὲς ἀπὸ τὸν λοχαγό.

Ὁ ἥλιος εἶχε ἀνατείλει πιά. Ἡ 16η Νοεμβρίου, ἡμέρα Σάββατο, ἦταν σὰν ἀνοιξιὰτικη.

Τὸ βράδυ μὲ τὸν λοχία Λανόπουλο, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι εἴμαστε περίπολος καὶ κάνουμε ἐρευνα, μπήκαμε στὸ κατάστημα τοῦ ἐβραίου Μάτσα μὲ διαταγή, νὰ τὰ τσαλαπατήσουμε ὅλα, γιατί μόνον τὸ δικό του ἐμπόρευμα εἶχε μείνει ἀνέπαφο ἀπὸ τοὺς Ἰταλούς. Χύσαμε κάτι μπογιές καὶ διασκορπίσαμε ψιλικά, πήραμε δὲ καὶ λίγα πράγματα γιὰ προσωπικὴ χρῆση, ἥτοι ἐγὼ πῆρα μιὰ πετσέτα λουτροῦ, ποὺ δὲν εἶχα, ἓνα γυναικεῖο ζελέ, δυὸ φανελλένια πουκάμισα καὶ 10—12 ζεύγη κάλτσες βαμβακερές.

Τὸ ἄλλο βράδυ θὰ τὰ πετούσαμε ὅλα στὸ δρόμο, γιατί μάθαμε ὅτι εἶχε πατήσει τὴ σημαία τὴν ἐλληνική.

Κοιμήθηκα στὸ τζαμί καὶ τὴν ἐπομένη, 24 τοῦ μηνός, Κυριακὴ, ἡ ὥρα 4 μ.μ. ἀναχωρήσαμε γιὰ τὸ Πλαίσιο, στὰ σύνορά μας πιά, πρὸς συνάντηση τοῦ ἐχθροῦ.

Στὴν τοποθεσίᾳ «Βάνιαρη» καθη-

λωθήκαμε από τὰ ἀεροπλάνα, πού πετοῦσαν ἐπάνω μας καὶ συχνὰ βομβάρδιζαν πρὸς τὴν Ἑγουμενίτσα καὶ πρὸς τὸ γεφύρι τῆς Μενίνας. Μερικὰ πέταξαν καὶ χαρτιά, πιθανὸν προκηρύξεις.

Ἐκεῖ εἶδαμε καὶ τὴ θέση, πού εἶχαν στήσει τὸ θαρὺ ἐχθρικό πυροβολικό καὶ ἔβαζαν στὸν Παραπόταμο.

Φθάσαμε στὸ Πλαίσιο καὶ πιάσαμε θέσεις σὲ ὑψώματα πρὸς τὸ δάσος. Ἔκανε πολὺ κρύο, πλευριτωθήκαμε. Τὴν ἐπομένη ἀναγκασθήκαμε ν' ἀλλάξουμε θέση, γιατί γίνονταν ἀγώνας πυροβολικοῦ μεταξὺ τοῦ δικοῦ μας καὶ τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ δικό μας ἦταν στὸ θάθος μιᾶς χαράδρας, δεξιὰ μας.

Ἡμέρα καλή. Ἐχθρικά ἀεροπλάνα εἶχαν ἔλθει πολλὰ καὶ πετοῦσαν σὲ χαμηλό ὕψος. Ὁ λόφος γυμνὸς ἀπὸ θλάστηση. Μονάχα λίγα σπάρτα καὶ ἀσφάκες.

Πέφταμε κάτω καὶ ρίχναμε ἀσφάκες ἀπὸ ἐπάνω μας γιὰ κάλυψη παραπλανητική. Μείναμε ἐκεῖ μέχρι τῆς 27ης τοῦ μηνός. Τροφή μας μόνο ψωμί πού διανεμόταν κάθε θράδυ.

Στις 27 τὸ θράδυ ἢ ὥρα 11 διαταγὴ νὰ πᾶμε γιὰ ἐνίσχυση τοῦ τάγματος Τζίμα στὴ Λιόψη.

Ὁ λοχαγὸς μας τὴν προηγούμενη εἶχε ἀναλάβει τὴ διοίκηση τοῦ τάγματος ἀναπληρώνοντας τὸν ταγματάρχη μας Παπαγεωργίου, πού εἶχε ἀρρωστήσει καὶ εἶχε πάει στοὺς Φιλιάτες.

Τὴ διοίκηση τοῦ λόχου ἀνέλαβε ὁ ὑπολοχαγὸς Σουρβίνος. Ἡ ἀπόσταση μέχρι τὴ Λιόψη δὲν ἦταν περισ-

σότερο ἀπὸ 1 1)2-2 ὥρες τὸ πολὺ.

Ξεκινήσαμε. Λίγο πρὶν φθάσουμε στὸν ἀμαξιτὸ δρόμο Φιλιατῶν — Σαγιάδας ἐγίνε διανομὴ τσιγάρων καὶ κουραμάνας μὲ τυρί.

Προχωρώντας σιγὰ - σιγὰ, περάσαμε ἓναν χείμαρρο στὸ «μπουγά-ζι», ὅπου πέρυσι ἐπιστρατευμένος, εἶχα μείνει ὁλόκληρο μῆνα καὶ μετὰ τὸ χωριὸ Σμέρτος πήραμε προφυλαχτικώτερα τὸ δρόμο πρὸς τὸ χωριὸ Λιόψη.

Πλησιάζοντας, ἀκούσαμε τὰ ἐχθρικά πολυβόλα καὶ κάπου - κάπου καὶ κανένα ὄλμο τῇ νύχτα. Φθάνοντας στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ, σταματήσαμε δεξιὰ τοῦ δρόμου. Ὁ Σουρβίνος εἶχε προχωρήσει.

Περιμένομε... περιμένομε... Κανέναν δὲν φαινότανε. Ἀνησυχήσαμε. Ἡ ὥρα περνοῦσε. Πλησίαζε νὰ φέξει. Καταναλώσαμε μιὰ νύχτα ὁλόκληρη γιὰ νὰ διανύσουμε ἀπόσταση 1-2 ὥρων. Ταλαιπωρία ἀπὸ ἀνεπάρκεια, γιὰ νὰ μὴ πῶ ἀνικανότητα, τοῦ ἀξιωματικοῦ μας.

Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ζούλας διατάσσει τὸν ἑφεδρο Χρισ... Γεώργιο, ἀνθυπασπιστή, πού εἶχε ἀντικαταστήσει τὸν τραυματισθέντα Ζωνουδάκη, νὰ πάει στὸ χωριὸ νὰ ἰδεῖ τί συμβαίνει, ἐκεῖνος ὅμως ἀρνήθηκε.

Σὲ λίγο, μᾶς ἦρθε ἓνας σύνδεσμος τοῦ ταγματάρχη. Μᾶς εἶπε ὅτι ὁ Σουρβίνος εἶχε ἀνεβῆ στὸ σαρὰϊ τοῦ μπέη Λιόψης, ὅπου ἔμενε ὁ ταγματάρχης καὶ ὅτι ἐμεῖς ἔπρεπε νὰ πᾶμε ἐκεῖ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ βουνοῦ. Ἀπὸ τὸ μέρος, πού εἴμαστε τώρα, ἡ διάβαση εἶναι ἐπισημασμένη.

Γυρίσαμε μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ζού-
λα καταγαναχτισμένοι καὶ πήραμε
τὸν ἀνήφορο πρὸς τὸ ἄλλο μέρος
τοῦ βουνοῦ. Εἶχε πιά ξημερώσει. Τὸ
ἐχθρικὸ πυροβολικὸ μποροῦσε νὰ
μᾶς βάλει, γιατίι τὸ ἐχθρικὸ παρα-
τηρητήριον ἀπὸ τὸ βουνὸ «Βέρβα»,
πέρα ἀπὸ τὸ Πλαίσιο, μποροῦσε
κάλλιστα νὰ μᾶς ἰδεῖ, καθὼς ἀνε-
βαίναμε. Ἡ ἐχθρική ἀεροπορία μπο-
ροῦσε νὰ μᾶς σακατέψει.

Φθάνοντας κοντὰ στὸ σαράϊ, δια-
ταχθήκαμε νὰ σταθοῦμε μέσα σὲ
μιὰ χαράδρα. Ἦρθε στὸ μεταξὺ
καὶ ὁ Σουρβῖνος. Ὅπως μάθαμε ὅ-
στερα, σύμφωνα μὲ διαταγὴ τοῦ
τάγματός μας θὰ μᾶς συναντοῦσε
κοντὰ στὴ Λιόψη καὶ θὰ μᾶς ὀδη-
γοῦσε ἀπὸ ποῦ νὰ πᾶμε. Ἀλλ' ὁ ἄ-
ξιωματικός, ποῦ τοῦ ἀνατέθηκε αὐ-
τὴ ἡ ἀποστολή, ἀφοῦ περίμενε λίγη
ῥά, ἔφυγε.

Κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουρβῖνου,
ἀλλάξαμε θέση σὲ ἄλλη χαράδρα,
γιὰ καλύτερη προφύλαξη ἀπὸ τὰ
ἀεροπλάνα καὶ τὸ πυροβολικὸ τοῦ
ἐχθροῦ.

Ὁ λόχος μας ἐπρόκειτο νὰ λάβει
μέρος σὲ μάχη, στὰ ὑψώματα τοῦ
Ἱερόθεου, ἀλλὰ ὁ Σουρβῖνος εἶχε
ἀναφέρει στὸν ταγματάρχη ὅτι ὁ
λόχος εἶναι χάλια κι ἀνίκανος γιὰ
μάχη. Αὐτὸ μᾶς ἔσωσε καὶ ἡ περι-
πλάνηση ἢ νυχτερινή. Κάθε ἐμπόδιο
γιὰ καλὸ. Τῇ νύχτᾳ οἱ Ἱταλοὶ εἶ-
χαν φύγει καὶ τὸ πυροβολικὸ μας,
μόλις στήθηκε τὸ πρωῒ, δὲν ἔρριξε
οὔτε μιὰ βολή, ἀπὸ ἔλλειψη ἐχθρι-
κοῦ στόχου.

Ἐνῶ καθόμαστε ξαπλωμένοι στὶς
ἀσφάκες καὶ λιαζόμαστε (ἦταν ἡ-

λιόλουστη μέρα) ἦρθε διαταγὴ νὰ
προχωρήσουμε. Μὲ χαρὰ εἶδαμε ὅτι
προπορευότανε δικοὶ μας. Ξεκινή-
σαμε. Ἦταν περίπου μεσημέρι, 28.
11.40. Λαχανιασμένοι ἀνεθήκαμε μὲ
μιὰ ἀνάσα. Στὸ δρόμο τὰ μουλάρια
τοῦ πυροβολικοῦ φορτωμένα τὰ κα-
νόνια μας, ποῦ τὰ ἀνέβαζαν γιὰ τὴ
ράχη. Κατὰ τὴν κορυφὴ πολλὰ πο-
λυβολεῖα Ἱταλικά καὶ μερικά πο-
λυβόλα παρατημένα.

ΣΤΗ Β. ΗΠΕΙΡΟ

Φθάσαμε ἐντελῶς στὴν κορυφή,
στὰ σύνορα. Μείναμε καὶ ξεκουρα-
σθήκαμε, ὥσπου νὰ ἔλθουν ὅλοι.
Μέσα στὸ φυλάκιο ἓνας Ἱταλὸς
τραυματίας. Πίσω πρὸς τὸ ἐχθρικὸ
ἔδαφος ἓνας Ἱταλὸς ἀξιωματικὸς
νεκρὸς μὲ τὸ χέρι ἀνυψωμένο στὴν
ἐπιθανάτια σύσπαση. Κιβώτια πολ-
λὰ μὲ πυρομαχικά παρατημένα.

Πατώντας στὸ ἔδαφος τὸ ξένο,
μιὰ ἀνησυχία μᾶς βασάνιζε. Μέχρι
τώρα εἶχαμε ἀγωνισθεῖ σὲ δικό μας
γνώριμο λίγο - πολύ, περιβάλλον.
Ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς θὰ ἀγωνι-
στοῦμε σὲ ἄγνωστο, μεταξὺ ἀγνώ-
στων. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδος
μεγάλος! Θὰ λυτρώσουμε κι ἄλλα
μας ἀδέρφια.

Ἐρριξα μιὰ ματιὰ μου στὰ μά-
κρη τοῦ ὀρίζοντα.

Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὴ δύση του
μὲ μιὰ φωτοπλήμμυρα χρυσίζοντος
φωτός. Τὰ βορειο ηπειρωτικὰ κορ-
φοβούνια πέρα, μακριὰ χρυσπόρ-
φυρα, μοῦ φάνηκε πὼς μᾶς ἔστελ-
ναν χαμόγελο εἰδυλλιακὸ γιὰ κα-
λωσόρισμά μας.

Καλόδεχτο τὸ ἄφωνό σας μῆλημα

βουνά, γυμνά βουνά. Ἀπὸ τώρα ἀρχίζει ν' ἀπλώνει ὁλοῦθε ἐπάνωθές σας τὰ φτερά της ἡ Ἑλληνικὴ Νίκη. Ἡ Δόξα περπατώντας μονάχη, θα μελετήσῃ τὴ σιλουέττά σας, τὴν ἄγρια, μεγαλοπρεπὴ σας σιλουέττα. Ἡ μυρωμένη πνοὴ τῆς αὔρας τῆς λευτεριάς θὰ ζεστάνει κάθε σπόρο ἄγριου βοτανιοῦ, γιὰ νὰ βλαστήσῃ, θὰ νικήσῃ τοὺς χυμοὺς πρὸ ζωντανὰ γιὰ μιὰ σπαργῶσα βλάστηση...

Πήραμε τὸν κατήφορο τοῦ βουνοῦ. Σὲ λίγο, νὰ ἡ Κονίσπολη!

Προπορευότανε ἡ διμοιρία Ζαροκίλη. Ξάφνου, μόλις περάσαμε μιὰ χαράδρα, ἀπὸ τὴν προπορευόμενη διμοιρία ντουφεκιές. Ἐγὼ καὶ μερικοὶ ἄλλοι, ποὺ εἴμαστε μπροστά, εἶδαμε κάτω μακρὰ 500—600 μέτρα μιὰ ὁμάδα Ἰταλῶν νὰ φεύγουν τὸ λάκκο κάτω. Ρίξαμε κι ἐμεῖς μερικὲς ντουφεκιές. Οἱ ἄλλοι ἄνδρες τοῦ λόχου μας πίσω ἀπὸ σύγχυση νόμισαν ὅτι πέσαμε σὲ ἐνέδρα ἀνταρτῶν καὶ ἄρχισαν τὸ ντουφεκίδι. Οἱ σφαῖρες σφύριζαν στὰ κεφάλια μας. Κινδυνέψαμε νὰ σκοτωθοῦμε. Πλήρης πανικός ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ τὸ τίποτε. Ὁ Σουρβῖνος ἔρριχνε πίσω μας μὲ τὸ πιστόλι, ἐμεῖς νομίσαμε πὼς μᾶς ἔρριχναν ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλαγιά.

Τέλος, τὸ ἐπεισόδιο ἔληξε. Στὸ μεταξύ ἔβαλε ἐπάνω ἀπὸ τὴ ράχη μιὰ βολὴ καὶ τὸ πυροβολικὸ μας.

Μὲ προφυλάξεις πιά περισσότερες βαδίσσαμε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κατσάβραχα καὶ φθάσαμε στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, ἐπάνω ἀπὸ τὴν Κονίσπολη. Ἐκεῖ μείναμε τὸ βράδυ.

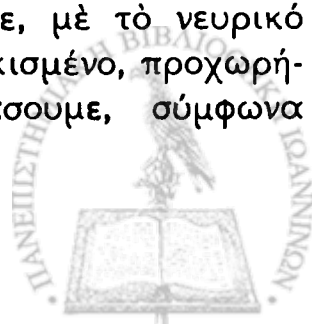
Τὰ μεταγωγικὰ μετέφεραν τὴ νύχτα ψωμοτύρι καὶ σταφίδες. Μερικοὶ πῆγαν μέσα στὴν πόλη. Βρῆκαν καὶ Ἰταλικὲς κουκοῦλες. Στὴν πόλη ἦταν καὶ προσωρινὸ Φρουραρχεῖο καὶ αὐστηρὲς ἦταν οἱ διαταγὲς νὰ μὴ πατήσῃ στρατιώτης μέσα στὴν πόλη. Ἐγὼ δὲν πῆγα πουθενά.

Ξημέρωνε ἡ 29ῃ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου μὲ καλοκαιρία ἐπίσης. Ἀσυνήθιστα πρωτὶ μᾶς ἐπισκέφθηκαν ἐχθρικὰ ἀεροπλάνα. Κολλήσαμε τὰ πρόσωπά μας στὴ γῆ.

Ἐρριξαν 2 βόμβες στὸ λόφο ποὺ ἀκίνητούσαμε. Πῆραν μὲ τὴ σειρά ὅλες τὶς χαράδρες βομβαρδίζοντας. Ἐρχόταν κι ἔφευγαν κατὰ διαδοχικὰ κύματα. Ἐκαναν σὲ μικρὸ ὕψος καταδύσεις καὶ νοιώθαμε ἐπάνω μας τὸ φύσημα τοῦ ἀέρα καθὼς περνοῦσαν καὶ ἔρριχναν καὶ κατὰ τὴν πόλη. Αὐτὸ ἔγινε χωρὶς διακοπὴ ὥς τὸ μεσημέρι. Εὐτυχῶς δὲν ἔπαθε κανεὶς μας τίποτε.

Κατὰ ἡ ὥρα 1 μ.μ. κατὰ εὐτυχῇ ἔμπνευση τοῦ Σουρβίνου φύγαμε ἀπ' ἐκεῖ, προχωρήσαμε πέρα κατὰ τὶς βουνοπλαγιές. Αὐτὸ μᾶς ἔσωσε, γιὰτὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα περίπου, μὲ τὴν καθοδήγηση φαίνεται κατασκόπου τὸν ὄργωσαν κυριολεκτικὰ μὲ τὶς βόμβες τὸν λόφο, ποὺ εἴχαμε κατασκηνώσει. Ὑστερα μᾶς ἐπισκέφθηκαν κι ἐμᾶς στὶς βουνοπλαγιές καὶ ὥς τὸ βράδυ γύριζαν ἀπὸ πάνω μας, ἐνῶ κάτω ἀπὸ τὶς ἀσφάκες εἴμαστε ἀσάλευτοι.

Ὅταν νύχτωσε, μὲ τὸ νευρικὸ μας σύστημα τσακισμένο, προχωρήσαμε γιὰ νὰ φθάσουμε, σύμφωνα

μέ διαταγή, πού εἶχε ὁ λόχος μας, στοὺς λόφους ἐπάνω καὶ δεξιὰ τοῦ χωριοῦ Μουρσί. Τὸ σκοτάδι ἦταν πυκνό, ὁ δρόμος κακὸς κι ἄρχισε νὰ θρέχει. Περνούσαμε ὅπου τύχει ἀπὸ στεφάνια κοφτερὰ μέ κίνδυνο νὰ σπάσουμε τὰ πόδια μας. Ἀργὰ τὴ νύχτα μείναμε σὲ μιὰ κορυφὴ γιὰ νὰ ξημερώσουμε. Ἀνεμόβροχο ὅλη τὴ νύχτα. Ἀπλωσα τὸ ἀντίσκηνό μου ἀπὸ ἐπάνω ἀπὸ δυὸ θαμνίσκους στὰ σκοτεινά, τὸ ἔδεσα στὶς ἄκρες του μέ κορδόνια καὶ ἀπὸ κάτω κουβαριασμένος καὶ τουρτουρίζοντας, χωρὶς νὰ κλείσω μάτι, πέρασα ὥς τὸ πρωῒ.

Τὴν ἄλλη μέρα, 30 τοῦ μηνός, πρωῒ - πρωῒ ξεκινήσαμε πάλι μέ τὴν ἀγωνία γιὰ τὴν ἐμφάνιση ἀεροπλάνων, περάσαμε ἀπὸ πλαγιές ἡμερώτερες ἀλλὰ ἀπὸ θλάστηση ἀκάλυπτες, χορταριασμένες μόνο, καθῶς καὶ ἀπὸ κάτι θλάχικες καλύψεις καὶ πιάσαμε θέσεις σὲ πλαγιές, πού μᾶς ἔχουν καθορίσει. Ὁ λοχαγὸς ἔχει στείλει ἓνα σύνδεσμο στὸ Μουρσί στὸν ταγματάρχη ἀπὸ τὴν Κονίσπολη ἀκόμα, ἔστειλε καὶ ἄλλον τώρα. Ὑστερα ἀπὸ λίγες ὥρες, ἄλλος σύνδεσμος μᾶς εἰδοποίησε νὰ προχωρήσουμε πέρα ἀπὸ τὸ Μουρσί. Ὁ καιρὸς εἶχε ξανανοίξει τὸ πρωῒ.

Μέ ὁδηγὸ ἓνα θλοχοπαίδι ἀπὸ τὶς θλάχικες καλύψεις πήραμε πάλι τὸ δρόμο. Τροφὴ δὲν μᾶς εἶχαν φέρει τὰ μεταγωγικά. Πιο πέρα ἀρχισε πάλι νὰ θρέχει. Συναντήσαμε κι ἄλλα τμήματα. Περάσαμε, πρὶν πά-

ρουμε τὴν κοιλάδα τὸ ποτάμι τοῦ χωριοῦ Μουρσί. Ἀφοῦ προχωρήσαμε ἀρκετὴ ὥρα, σταθήκαμε σ' ἓνα μέρος τοῦ δρόμου ὑπὸ βροχὴ καὶ πήραμε κουραμὰνα καὶ τυρί, πού μᾶς ἔφεραν μόλις τὰ μεταγωγικά τοῦ λόχου.

Πήραμε στὴ συνέχεια τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριὸ Μεμούσμπη. Ἡ βροχὴ ἀσταμάτητη. Τὸ θλαχοπαίδι, ὁ ὁδηγὸς τῷχε σκάσει, ὅταν παίρναμε τρόφιμα. Μᾶς ὁδηγοῦσαν πιά κάτι ἄλλοι, πού πήγαιναν μέ καλαμπόκι στὸν ὦμο γιὰ ἄλεσμα σὲ μῦλο. Ὑστερα θρήκαμε κάποιο θλάχο, πού ἦταν τὸ 1938 στρατιώτης στὰ Γιάννινα καὶ εἶχε μπεῖ τότε στὴν Ἀλβανία νὰ ἰδεῖ τοὺς δικούς του, τὸν εἶχαν πιάσει καὶ φυλακίσει στὴν Κορυτσᾶ. Λεγόταν Εὐθυμίου. Πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση τῆς πόλης αὐτῆς εἶχε δραπετεύσει ἀπὸ τὶς φυλακές μαζί μέ ἄλλους φυλακισμένους. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ζούλας τὸν γνώριζε. Τοῦ δώσαμε στὸ δρόμο καὶ ντουφέκι καὶ προσκολλήθηκε στὸ λόχο μας πιά. Ἀρχισε νὰ νυχτώνει, ἐνῶ ἡ βροχὴ συνεχιζότανε. Σκοτάδι βαθύ. Πατώντας στὰ τυφλὰ στὰ λασπόνερα, θαδίζαμε ἀνήσυχοι, γιὰ τὴ σύνδεση μέ ἄλλα τμήματα δὲν εἶχαμε καμμιὰ. Ὁ Σουρβῖνος, πού ἐκτελοῦσε χρέη λοχαγοῦ, γκρίνιαζε πάντα, ὅταν τὸν ρωτούσαμε σχετικᾶ. Ἡ γκρίνια του μέ τὸ Ζούλα ἦταν κάθε τόσο συχνή. Ἀρχίσαμε νὰ διερωτόμαστε, μήπως πηγαίνοντας χωρὶς κατεύθυνση καθορισμένη αἰχμαλωτισθοῦμε τὴ νύχτα.

(Συνεχίζεται)

Μνήμες του '40

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

(Συνέχεια του προηγούμενου)

ΣΤ' ΣΤΗ ΣΗΡΑΓΓΑ ΤΗΣ ΒΕΛΤΣΙ- ΣΤΑΣ

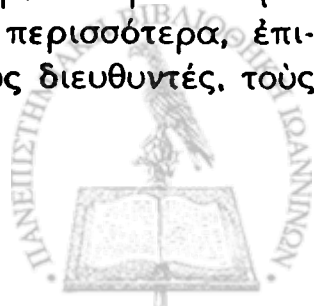
Ήταν αδύνατο να μείνουν μαζί Σώμα και Μεραρχία. Ο χώρος ήταν στενός κι έπειτα το Στρατηγείο έπρεπε να βρίσκεται πιο μπροστά, κοντά στις μαχόμενες μονάδες της Μεραρχίας. Η κατάσταση βελτιωνόταν σταθερά και γρήγορα προς όφελός μας, δεν θ' άργούσε ή στιγμή της αντιμετώπισης, το Έπιτελείο έπρεπε να έτοιμάσει τα σχέδιά του. Η διαταγή για την αναχώρηση δόθηκε το ίδιο βράδυ. Τα αυτοκίνητα που μᾶς μετέφεραν δεν ήξεραν για ποῦ πᾶμε, ή μετακίνηση γινόταν δύσκολη, οί δρόμοι ήταν γεμάτοι από τροχοφόρα που μετέφεραν στρατό, πυρομαχικά και εφόδια στο Μέτωπο, κινούνταν άργά με τα μικρά φῶτα της νύχτας, ό κίνδυνος αεροπορικής νυχτερινής επίθεσης ήταν πάντα ύπαρκτός.

Στο Μπισδούνι πήραν στροφή, ακολουθώντας το δρόμο προς την Ήγουμενίτσα. Η άπορία για το ποῦ πηγαίναμε μεγάλωσε, τί γυρεύαμε ἐμεῖς ἐκεῖ κάτω, στο Καλπάκι ήταν ή κύρια γραμμή του Μετώπου, ἐκεῖ

κοντά έπρεπε να εγκατασταθεῖ. Στή Βελτσίτσα τ' αυτοκίνητα σταμάτησαν, ἐκεῖ θα μέναμε, μέσα στη σήραγγα που διανοιγόταν για την αποξήρανση της Λαψίστας.

Οί εργασίες στη σήραγγα είχαν προχωρήσει αρκετά, πάνω από δυό χιλιόμετρα βάθος, στρατιᾶ ολόκληρη χωροῦσε ἐκεῖ. Δεν ήταν όμως και τόσο άνετη ή παραμονή σ' αυτή· ό ὕπνος γινόταν επικίνδυνος ἐξαιτίας της πολλῆς ὕγρασίας που τή διαπότιζε, δύσκολη ήταν και ή ανανέωση του αέρα, εὐτυχῶς ό ἐξαεριστήρας που ὑπῆρχε λειτουργοῦσε κανονικά κι αυτό έκανε ὑποφερτή την κατάσταση.

Κάθε ομάδα έπιασε και πάλι τή γωνιά της, τακτοποίησε τά πράγματά της, κι ὕστερα, παρά τὸ σκοτάδι, οί περισσότεροι βγήκαν για ἐξερεύνηση του χώρου. Μερικοί είχαν βρεθεῖ έξω νωρίτερα και γύριζαν εὐχαριστημένοι από τις ανακαλύψεις τους έπαιρναν τούς γυλιούς και τις κουβέρτες κι έφευγαν. Δεν άργήσαμε ν' ανακαλύψουμε την αἰτία. Η εταιρεία κατασκευῆς της σήραγγας είχε χτίσει ὠραῖα σπίτια δυό τριῶν και περισσότερων δωματίων, ξύλινα τά περισσότερα, ἐπιπλωμένα, για τούς διευθυντές, τούς

μηχανικούς καὶ τ' ἄλλα στελέχη της.

Μὲ τὴν κήρυξη τοῦ πολέμου τὸ ἔργο σταμάτησε, οἱ ἄνθρωποι ἔφυγαν καὶ τὰ σπίτια κλείστηκαν. Οἱ δικοί μας ἀνοιχτομάτηδες, ὅχι οἱ ἀξιωματικοί, αὐτοὶ ἔμεναν κοντὰ στὰ Στρατηγό, οἱ φαντάροι, οἱ δεκανεῖς, οἱ λοχίες, τὰ εἶχαν ἐπισημάνει μόλις κατεβήκαμε ἀπὸ τ' αὐτοκίνητα καὶ δυὸ - δυὸ, τρεῖς - τρεῖς ἢ καὶ σὲ μεγαλύτερες ομάδες, ἔκαναν κατὰληψη. Ἄν δὲν ἔβρισκαν τὶς πόρτες ἀνοιχτές, μηχανεύονταν χίλιους τρόπους νὰ τὶς ἀνοίξουν, στὸ τέλος τὶς ἔσπαζαν. Εἶχαν τώρα στὴν κατοχὴ τους σπίτια ἄνετα, μὲ κρεβάτια, ἔπιπλα κι ὅλες τὶς εὐκολίες, γύριζαν στὶς «βίλλες» τους μὲ τὸν ἄερα τοῦ ιδιοκτήτη, ποῖός θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἀμφισβητήσει;

Ἐγὼ κι ὁ Χ., ὁ ἄλλος δακτυλογράφος, εἴμαστε οἱ μόνοι πὺ δὲν εἶχαμε ἐξασφαλίσει ἐνδιαίτημα, πὺ ν' ἀφήσουν οἱ ἄλλοι κάτι καὶ γιὰ μᾶς, ψάχναμε ὅμως, ὅχι γιὰ νὰ θροῦμε σπίτι ἄδειο ἀλλὰ φιλοξενία στὰ σπίτια τῶν ἄλλων.

Χαμένος κόπος. Κανένας, ἀκόμα κι ἂν ἦταν μόνος του, δὲν ἤθελε νὰ μοιραστεῖ μ' ἄλλον τὴν ἄνεση πὺ εἶχε ἐξασφαλίσει. Ἐτοιμαζόμαστε νὰ γυρίσουμε στὴ σήραγγα, ὅταν ἐβρεθήκαμε μπροστὰ σ' ἓνα μεγάλο ὀρθογώνιο οἶκημα, πὺ δὲν φαινόταν νὰ εἶχε ἀποκτήσει νοικοκύρη. Μπήκαμε μέσα, ψάξαμε τοὺς χώρους, τὸ κτίριο ἦταν ἔρημο. Γιὰ ἀποθήκη ἔδειχνε, τὸ καταλάβαινες ἀπὸ τὰ κιθώτια πὺ ἦταν τοποθετημένα παντοῦ, ἀπὸ τὴ διαρρύθμισή

του· κουρασμένοι καὶ ταλαιπωρημένοι καθὼς εἴμαστε ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ τὴ νυχτιάτικη μετακίνησή μας, δὲν εἶχαμε τὴν περιέργεια ν' ἀνοίξουμε μερικὰ κιθώτια γιὰ νὰ ἐλέγξουμε τὸ περιεχόμενό τους. Βρήκαμε κρεβάτια, στρώσαμε τὶς κουβέρτες καὶ ξαπλώσαμε. Εἶχαμε καὶ μεῖς δικό μας σπίτι, μᾶς ἔτρωγε ὅμως ἡ ἀπορία πὺ δὲν τὸ εἶχαν πιάσει ἄλλοι, πὺ εἶχαν θγεῖ σὲ ἀναζήτηση πολὺ πρὶν ἀπὸ μᾶς. «Πέφτει λίγο μακριὰ ἀπὸ τὴ σήραγγα», εἶπε ὁ Χ., «γι' αὐτὸ τ' ἄφησαν. Βλακεία τους. Εἶναι τόσο ἄνετο κι ἔχει ὅλες τὶς εὐκολίες». Μὲ τὴν τελικὴ αἴσθηση πὺ σταθήκαμε τυχερώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους κοιμηθήκαμε ἀφοῦ πρῶτα καπνίσσαμε τὰ τσιγάρα μας καὶ σθῆσαμε τ' ἀπομεινάρια ἀπρόσεκτα, ὅπως φάνηκε τὴ μέρα ἀπὸ τὸ καμμένο ξύλο τοῦ πατώματος.

Ξυπνήσαμε πρῶτῃ, ἔπρεπε νᾶμαστε στὴ σήραγγα νωρίς, θὰ μᾶς ζητοῦσαν· οἱ ἀνάγκες τώρα ἦταν πολλές, δὲν ἔπρεπε νὰ δίνουμε ἀφορμὲς γιὰ παρατηρήσεις στὸν ὑπασπιστή, ἔμεινε πάλι ὁ Χρήστου, ἀφοῦ ὁ τραυματισμένος θαριὰ Μπέγκας, θὰ περνοῦσαν μῆνες γιὰ νὰ θγεῖ ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο. Πρὶν φύγουμε ἀνοίξαμε ἓνα κιθώτιο καὶ παγώσαμε ἀπ' ὅ,τι ἀντικρύσαμε. Τὰ κιθώτια ἔκρυβαν θάνατο! Τὸ περιεχόμενό τους μποροῦσε νὰ τινάξει στὸν ἄερα μιὰ πόλη ὁλόκληρη. Δυναμίτες, καψούλια, φυτίλια, ἐκρηκτικὰ ὑλικά κάθε μορφῆς, ἓνας σπινθήρας μποροῦσε νὰ φέρει τὴν καταστροφὴ καὶ μεῖς ἐκεῖνῃ τὴ στιγμῇ κρατούσαμε ἀναμμέ-

να τσιγάρα στα χέρια μας. Ούτε καταλάβαμε πώς μαζέψαμε τὰ πράγματα καὶ θρεθήκαμε ἔξω, τρέχαμε ν' ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὸν κίνδυνο, τὰ ἐκκρηκτικὰ ἦταν ὁ λόγος ποὺ δὲν εἶχε καταληφθεῖ τὸ σπίτι, καὶ μεῖς πιστεύαμε πὼς σταθήκαμε τυχεροί.

Ἡ ἐταιρεία ποὺ ἔφτιαχνε τὴ σήραγγα χρησιμοποιοῦσε τὰ ἐκρηκτικὰ γιὰ τὴ διάνοιξή της καὶ θέβαια εἶχαν τότε φύλακες ποὺ τὰ πρόσεχαν. Τώρα ἦταν στὴ διάθεση τοῦ καθενὸς καὶ μιὰ ἀπροσεξία μποροῦσε νὰ γίνει μοιραία.

Τὰ ἀναφέραμε στὸν ὑπασπιστὴ καὶ τὸ Στρατηγεῖο διέταξε τὶς ὑπηρεσίες νὰ τὰ μαζέψουν. Δὲν ἐπιχειρήσαμε ἄλλες ἐξερευνήσεις, διαλέξαμε μιὰ θέση μέσα στὴ σήραγγα, στρώσαμε τὶς κουβέρτες καὶ κοιμόμαστε ἐκεῖ ὡς τὴ μέρα ποὺ μετακινήθηκαν.

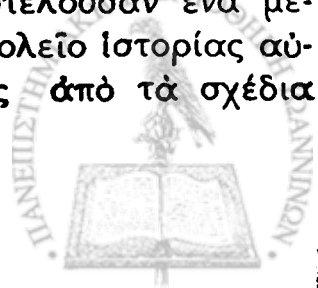
Στὴ σήραγγα ἔμενε κι ὁ Στρατηγὸς κι ὅλο τὸ Ἐπιτελεῖο, προτιμότερη ἢ ὑγρασία ἀπὸ τοὺς ἀνεπάντεχους κινδύνους. Οἱ ἄλλοι, «οἱ καταληψίες», δὲν ἔπαυαν νὰ ἐκθειάζουν τὶς ἀνέσεις καὶ τὴν καλοπέρασή τους.

Στὸ μεταξὺ οἱ τεχνικὲς ὑπηρεσίες τοῦ Στρατηγεῖου, φρόντισαν γιὰ τὴν καλλίτερη ἀσφάλεια καὶ ἀνεση τῶν ἀνθρώπων του. Ἡ εἴσοδος κλείστηκε μὲ μεγάλους σωροὺς ξυλείας, διαταγμένους κατάλληλα, ἔτσι ποὺ καὶ θόμβια νὰ ἔπεφτε κοντὰ στὴν εἴσοδο τὰ θλήματα δὲν θὰ μπορούσαν νὰ κάνουν κακὸ σ' ὅσους θρισκόταν μέσα, τὸ ξύλο θὰ μᾶς προστατεύε ἀποτελεσματικὰ ἀπὸ τὶς κα-

ταστροφικὲς ἐπιδράσεις τῆς ἔκρηξης.

Οἱ ἐξαεριστῆρες δούλευαν κανονικὰ — γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο μᾶς εἶχαν μοιράσει καὶ ἀντιασφυξιογόνες προσωπίδες — καὶ τὸ ἠλεκτρικὸ φῶς, παραγωγῆς μιᾶς γεννήτριας ποὺ κουβαλοῦσε τὸ Στρατηγεῖο μαζὶ του, περίσσευε. Τὸ σὸκ ποὺ εἶχαμε πάθει μὲ τὸ βομβαρδισμό μας στὰ Γιάννινα εἶχε ξεπεραστεῖ. Τὰ νέα ποὺ ἔφταναν ἀπὸ τὸ Μέτωπο μᾶς ἔδιναν κάθε μέρα καινούριες χαρές. "Εβλεπα τώρα στὰ πρόσωπα ὅλων, ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν ζωγραφισμένη τὴν ἱκανοποίηση, χαρὰ ἀπερίγραπτη γιὰ τὸ θαῦμα ποὺ εἶχε γίνει καὶ αἰσιοδοξία γιὰ τὶς μελλοντικὲς ἐπιθετικὲς ἐπιχειρήσεις ποὺ σχεδίαζε τὸ Ἐπιτελεῖο.

Οἱ προνομιούχοι ἀπολάμβαναν τὶς ἀνέσεις τῶν «σπιτιῶν τους», εἶχαμε ὅμως καὶ μεῖς ποὺ μέναμε ὅλο τὸ εἰκοσιτετράωρο στὴ σήραγγα τὶς δικές μας ἱκανοποιήσεις. Οἱ ἀξιωματικοὶ μαζεύονταν κοντὰ στὸ Στρατηγὸ κι ἀρχίζαν συζητήσεις γιὰ τὶς μάχες, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου, ἐμεῖς προσπαθοῦσαμε νὰ μὴ χάσουμε κουθέντα, ἀναπλάθαμε τὸν ἐπικὸ ἀγῶνα ποὺ διεξαγόταν σ' ἔλα τὰ μέτωπα, ἀπὸ τὶς βουνοκορφές τῆς Πίνδου, ὡς τὴ θάλασσα τοῦ Ἰονίου, συνδυάζαμε τὰ κομμάτια τοῦ παιγνιδιοῦ, σχηματίζαμε τώρα σωστὴ εἰκόνα γιὰ τὴν ὅλη κατάστασι, μάθαμε πολλὰ γιὰ τὶς προκλήσεις τῶν Ἰταλῶν πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ μένουν πιά κρυφὰ ἀποτελοῦσαν ἓνα μεγάλο ζωντανὸ σχολεῖο ἱστορίας αὐτὲς οἱ συζητήσεις ἀπὸ τὰ σχέδια

πού έτοιμάζονταν τίποτε δέν ἔβγαινε στο φῶς, αὐτά τὰ φύλαγαν καλὰ οἱ ἀξιωματικοί, ἤξεραν πῶς ὁ ἐχθρὸς μᾶς παρακολουθοῦσε, πῶς τάχα ἔπεσαν οἱ θάμβες μπροστὰ στήν πόρτα τοῦ καταφύγιου στὰ Γιάννινα, χωρὶς νὰ ἀντιληφθεῖ κανένας τίποτα;

Μαθήματα ἱστορίας, εἶπαμε, αὐτὲς οἱ συζητήσεις, πού κάποτε ἐμπεδώνονταν μὲ ζωντανὴ ἐποπτεία. Ὅμάδες Ἰταλῶν αἰχμαλώτων, πρὶν ὀδηγηθοῦν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης, περνοῦσαν ἀπὸ τὸ Στρατηγεῖο γιὰ ἀνάκριση. Τὸ 2ο Γραφεῖο εἶχε πολλές δουλειές μ' αὐτούς, ἔδιναν χρήσιμες πληροφορίες, ἄλλοι ἀπὸ φόβο, ἄλλοι ἀπὸ ἀπογοήτευση γιατί τοὺς εἶχαν ξεγελάσει οἱ ἀρχηγοί τους, ἦταν καὶ ἀοκετοὶ ἀντιφασίστες πού θεωροῦσαν χρέος τους νὰ ποῦν ὅ,τι ἤξεραν, ἔθριζαν τὸ Μουσολίνι καὶ ἀποκάλυπταν τὰ σχέδια τῶν Στρατηγῶν του.

Οἱ ἀπλοὶ φαντάροι ἦταν νὰ τοὺς λυπᾶσαι. Ρακένδυτοι, καταλασπωμένοι, πεινασμένοι, μερικοὶ κρατοῦσαν ἀκόμα τὰ παντελόνια μὲ τὰ χέρια τους, οἱ δικοί μας τοὺς ἔκοθαν τὰ κουμπιά γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ δραπετεύσουν, ἓνας στρατιώτης ὀδηγοῦσε ἑκατὸ αἰχμάλωτους, βρώμικοι κι ἀπελπισμένοι ὅλοι τους ζητοῦσαν ἱκετευτικὰ μιὰν ἐξασφάλιση, νὰ σώσουν τὴ ζωὴ τους, φώναζαν πῶς δέν ἔφταιγαν σὲ τίποτα, μόνο νὰ φᾶνε ἤθελαν, γιατί δέν ἄντεχαν ἄλλο τὴν πείνα.

«Μπέλλα Γκρέτσια», ζητωκραύγαζαν συνέχεια καὶ μᾶς κοιτοῦσαν στὰ μάτια νὰ δοῦν τίς ἀντιδράσεις μας. Κι ἐμεῖς ἀνοίγαμε τὰ σακκίδια, κι ὅ,τι θρискόταν μέσα, κουραμάνα, σαφίδα, κονιάκ, ὅλα δικά τους ἦταν.

Ἄφοῦ καταλάγιαζαν τὴν πείνα τους, «μπόννο ματζαρία» ἐπαναλάμβαναν συνεχῶς τρώγοντας, τοὺς δίναμε καὶ τσιγάρα, πού τόσα τὰ ἤθελαν, «μπέλλα Γκρέτσια» φώναζαν πάλι, ὥστερα ἡσύχαζαν. Σὲ λίγες ὥρες ἔφευγαν, ὄντας θέθαιοι πῶς αὐτὸς ὁ λαὸς πού τοὺς ἔστειλαν νὰ τὸν κατακτήσουν δέν τοὺς κρατοῦσε κακία, ὅπου καὶ νὰ τοὺς πήγαιναν δέν θὰ κακοπάθαιναν.

Τὸ ἐντυπωσιακότερο γεγονὸς τῶν βραδυνῶν αὐτῶν ὥρῶν ἦταν ἡ ἄφιξη στο Στρατηγεῖο καὶ ἡ ἀνάκριση ὁμάδας ἀξιωματικῶν τῆς Μεραρχίας «Τζούλια», πού εἶχαν πιαστεῖ αἰχμάλωτοι στήν Πίνδο. Δέν ξέρω γιατί τοὺς ἔστειλαν σὲ μᾶς, ἴσως εἶχαν τὴ γνώμη πῶς οἱ πληροφορίες ἢ ἀποκαλύψεις τους θὰ βοηθοῦσαν τὴ Μεραρχία στήν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων της.

Ἦταν δεκαπέντε περίπου ἀξιωματικοὶ ὅλων τῶν βαθμῶν, ἀπὸ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ ὡς τὸ συνταγματάρχη. Ἡ «Τζούλια», παρὰ τὴν ἥττα της, ἦταν ἀπὸ τίς ἐπίλεκτες Μεραρχίες τῶν Ἰταλῶν, γι' αὐτὸ καὶ ἡ περιέργειά μας γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τῶν στελεχῶν της ἦταν μεγάλη.

(Συνεχίζεται)

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΓΝΩΜΕΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Τὰ δημοσιεύματά μας γύρω ἀπὸ τὸ "Ἐπὸς τοῦ '40, μὲ ἀφορμὴ τὴν Ἐπέτειο, προκάλεσαν ἀντιδράσεις. Εἶναι πολὺ εὐχάριστε τὸ γεγονὸς ὅτι δείχνει πῶς ἡ ἱστορικὴ μνημὴ εἶναι σὲ ἐγρήγορση.

Ἐπει ἔχομε μιὰ μελέτη ἀπὸ τὸ Στρατηγὸ κ. Θρακ. Τσακάλωτο ἀπαντητικὴν στὸν Καθηγητὴ κ. Ἀλέξ. Τσουκανέλη γύρω ἀπὸ χαρακτηρισμοὺς τοῦ τελευταίου γιὰ τὸν Δαδάκη καὶ τὸ Μαυρογιάννη.

Ἡ ἐπιστολικινὰ αὐτὴ, ἀπάντησις τοῦ Στρατηγοῦ ἐκτείνεται καὶ σ' ἄλλες λεπτομέρειες καὶ εἶναι ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα, τόσο μᾶλλον καθόσον προέρχεται ἀπὸ ἐπιζῶντα ἡγήτορα τοῦ πολέμου.

Ὡστόσο ὁ στρατηγὸς περιορίζεται γιὰ μὲν τὸ Δαδάκη στὴν ἔξαρση τῶν ἀρετῶν του χωρὶς νὰ ἀναφέρεται εἰς συνθήκες ὑποχωρήσεως τοῦ Ἀποσπασματος Πίνδου, γιὰ δὲ τὸ Μαυρογιάννη σὲ λάθος τοῦ Ηυροβελικοῦ μας, ποὺ χτύπησε φίλια τμήματα μὲ νεκροὺς καὶ τραυματίες. Παραλείπει τὸ ὀχυρωτικὸ ἔργο τοῦ Μαυρογιάννη, ποὺ δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ μικρότερα.

Ὁ Γεν. Γραμματέας τῆς Ἐταιρείας, ὁ Γυμνασιάρχης κ. Στάθ. Λαμπριζῆς ἀνέλαβε νὰ δώσῃ τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἀποσπασματος Πίνδου καὶ τὸ ρόλο τοῦ Δαδάκη, καθὼς καὶ τὰ τῆς γνωστῆς συμπετύξεως

καὶ τοῦ τραυματισμοῦ του, στίς ἀληθινές του διαστάσεις, ὅπως θγαίνει ἀπὸ ποῦ ἄλλου; ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου—Ἱταλικὴ Εἰσβολή— Ἐκδοσις τῆς Ἱστορίας Στρατοῦ.

Τέλος ὁ Συντάκτης τοῦ Δελτίου ἀναφέρεται στὸ ἄνευ προηγουμένου δοξαστικὸ γύρω ἀπὸ τὸν ἄτυχον Συνταγματάρχην Δαδάκη, ποὺ πολέμησε 5 1) 2 μέρες βλοβλο κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, ἀλλὰ ποὺ ἄθελά του ἐκάλυψε βλὴ τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ ὄνομά του, τοὺς ὁδοδείκτες, τοὺς πλταειοδείκτες καὶ τὰ ἡρώα του χάρις ἰστὴν ἐπίνοιαν τῶν συγγενῶν του.

Ἀκολουθοῦν κατὰ ἱερά τὰ σχετικὰ δημοσιεύματα. α.χ.μ.

Ἀθῆναι 14 Δεκ. 1985

Κύριον Ἀλέξ. Μαυροπούλον.
Ἀγαπητὲ καὶ πολίτευε φίλε!

Μελετῶ πάντοτε τὴν «Ἑπαιρωτικὴν Ἐταιρείαν» καὶ σταματῶ περισσότερον εἰς τὰ Ἱστορικὰ γεγονότα, εἰς τὰ ὅποια, μάλιστα ὑπῆρξεν πρωταγωνιστής.

Καὶ ἔχω καθήκον νὰ ἀνακαινώξω ἀνακρίβεις καὶ νὰ παρουσιάξω τὴν Ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑβρίζοντες πολέμιστάς. Ἄν λοιπὸν ἐνδιαφέρεστε γι' αὐτὴν μπορεῖτε νὰ φιλοξενήτετε τὰ κατωτέρω:

ΘΡΑΣ. ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

Ἡ Ἱστορική ἀλήθεια γιὰ τὸ 1940-41

Τοῦ Στρατηγοῦ Θρασυόβ. Τσακαλώτου

Πάντοτε ὁ φίλατός μας, ἀξιόλογος συμπατριώτης μας, Καθηγητῆς κ. Τσουκανέλης, κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ 1940, ἀναφέρεται εἰς τὰ τότε γεγονότα εἰς τὰ ὅποια μετεῖχε ὡς μέλος τοῦ Ἐπιτελείου τῆς VIII Μεραρχίας.

Καὶ πάντοτε τὸν παρασύρει ὁ συναίσθηματισμός, ἡ ἄδικος τοποθέτησίς του, αἱ ὑπερβολαὶ θαυμασμοῦ εἰς μὴ δικαιουμένους αὐτοῦ καὶ κατηγορίας εἰς ἐκείνους ποὺ ἐκαιοῦνται τιμῆς καὶ ἀπολύτου σεβασμοῦ.

Ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν φορὰ, ἔγινε στρατηγικός καὶ τὸ παράκαλε. Τὸ αἰσθημα, ἀποδεικνύει ὠραίαν ψυχὴν, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐπιτυγχάνει τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Συγκεκριμένως: Ἀνέγραψε ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὡς πότε ἡ κακοποίησις τῆς Ἱστορίας τοῦ 40», τὰς κρίσεις του.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰς ἀνοησίας τῆς τηλεοράσεως δις τὴν ἀφήσουμε στὰ χάλια τῆς. Ὡς ἀφήσουμε καὶ τὸν Στρατηγὸ Σούλη εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ μέρα - νύχτα, φανταστικούς.

Καὶ ἐρχόμαστε στὸ Μπάρμπα Χαράλαμπο, ὅπως τὸν ἀναγνάζει καὶ παραθέτει: «Ὅταν ὁ Δαδῆκης τὰ θαλάσσωσε» καὶ «Γιὰ νὰ λέμε τὰ σωστά: «Μὲ τὸν ἀπέραντο θαυμασμό μου, «γιὰ τὸν πανένδοξο, τὸν ἀσύγκριτο, τὸν θρυλικὸ Μαυρογιάννη μας, τὸν ἄξιό τῆς πατρίδος, ποὺ τόσο μὲ τιμοῦσε μὲ τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴν ἀγάπη του»!! Πόση ὑψηλὴ στάθμη φιλίας.

Ἐδῶ πλέον ὁ συναίσθηματισμός του ὑπερέβη τὰ ὅρια, ἀλλὰ ἔχει μιὰ δικαιολογία, τοῦ ἀνταποδίδει αἰσθήματα: Ἀμοι-

ΘΡΑΣ. ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ

βαῖα ἀλλὰ μακρὰν πάσης ἱστορικῆς πραγματικότητος!

Κανέννας, κανέννας, κανέννας ἄλλος δὲν ἐκρίθη τῆς τιμῆς νὰ μνημονευθῇ ἀπὸ τὸν ἀγαπητό μου φίλο. Οὔτε ἡ Γκράμπάλα, κοντὰ του, τὸν συνεχίησε, ποὺ ὑπῆρξε ἡ σκιά του μετὰ τὸν Ἰταλὸν καὶ ἐθελοντῶν θανάτου ποὺ τοὺς πέταξε διὰ τῆς λόγχης μὲ τὴν φωνὴν ἀέρα!!

Δὲν ἔχει δικαίωμα ἓνας ἱατρός, ὑπὸ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τοῦνελ νὰ κάμῃ ἀντίστροφον κριτικὴν. Μόνον οἱ ἱατροὶ ταγμάτων

καὶ τῶν προεχωρημένων χειρουργείων ἔχουν τέτοιον δικαίωμα.

Διότι αὐτοὶ γνωρίζουν ὅτι στοὺς 500 τραυματίας Πεζικοῦ, ποὺ νοσηλεύσαν προ-σετέθησαν 1—5 πυροβοληταί.

Αὐτοὶ γνωρίζουν ὅτι διὰ τὸν Διοικητὴν Πεζικοῦ τμήματος, χρειάζεται ἡ συγχέ-τρως ὅλων τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματι-κῶν του δυνάμεων νὰ ἀνταπεκριθῇ εἰς τὰς ἀδυναμίας αὐτοῦ τοῦ Σώματος. Ἀντι-θέτως ὁ Πυρ) τῆς μακρὰν τοῦ πεδίου μά-χης, ἐπιστρατεύει μόνον τὰς τεχνικάς του γνώσεις. Δηλαδή νὰ χειρίζεται ὀρθῶς τὰ ὄργανα σκοπεύσεως, ὥστε νὰ ἐλλάττει ὁ στόχος. Καὶ ἐδῶ πρὸς τὴν τῶν πυροβο-λητῶν μας, ἦσαν ἀφθαστοι. Καὶ γι' αὐτὸ οἱ Ἴταλοι οἱ ὑφιστάμενοι τὰς θανατηφό-ρους βολὰς του, δὲν βέλησαν νὰ πιστεύ-σουν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Πυροβολικὸν τοὺς ἐσαχάτεψε.

Τὰ λάθη τοῦ Πεζικοῦ πληρώνονται με ἀἷμα ἐνῶ τὰ λάθη τοῦ πυροβολικοῦ μας πληρώνονται με δικό μας ἀἷμα (σφάλμα Μαυρογιάννη).

Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ σύγκρισις πεζοῦ καὶ πυροβολητοῦ. Ὁ πεζὸς διατάσσει τοῦ-μενος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀνδρῶν του — συ-νήθως ἀνάτασις τῶν τέκνων τῆς Ἑλλά-δος — «Ἐμπρὸς διὰ τῆς λόγχης» καὶ ἐ-πηκολούθησε ἡ ἱστορικὴ φωνὴ των: «Α-έρα, ἀέρα, ἀέρα! καὶ κυπιέται με τὸν Χάρο. Ὅλοι τοὺς Διγενῆδες Ἀκρίται. Ἐ-νῶ ὁ Δ) τῆς τοῦ Πυρ) κοῦ (βαθμοῦ Μαυ-ρογιάννη) ἐν ἀπελύτῳ ἀσφαλείᾳ δίδει ὡς μοναδικὴν του σημειοταγὴν εἰς τὴν κόλα-σιν τοῦ πυρός, τὴν διαταγὴν: «Πῶρ!»

Παραπέμπω εἰς τὴν ἀναγνώστην εἰς τὴν στατιστικὴν τῶν θυμάτων. Ἄς τὰς διαβάσῃ ὁ φίλτατός μου Ἀλέξανδρος καὶ θά λυπηθῇ διὰ τὰ γραφόμενά του. Καὶ καταλήγω: Ὅσα γράφει καὶ γιὰ τὸν δικό

μου φίλο Μαυρογιάννη, ἀπόλυτα με τὸν ὀφειλόμενον σεβασμό, ἀνάγονται εἰς τὸν Συν) χην Δαδάκης». Καὶ τὸ «τὰ θαλάσσωσε ὁ Δαδάκης», ἀνέκει στὸν φίλο μας Μαυρο-γιάννη (συνήθην τὰ σφάλματα στὸν πό-λεμο) διότι κι' αὐτὸς τὰ θαλάσσωσε: Φι-λοδώρησε τὰ τμήματά μου με τὰ κορυφά-του μ' ἀποτέλεσμα νεκρῶν καὶ τραυμα-τιῶν (εὐστοχοὶ γὰρ πάντοτε αἱ βολαὶ του).

Ἀλλὰ ἄς σταματήσωμε ἐδῶ τὰς ἀντι-παραθέσεις καὶ ἄς σταματήσωμε με σε-βασμό, προσκύνημα πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἐ-κατόμβην τοῦ 1940—1941.

Καὶ ἄς προχωρήσωμε κατὰ σειράν εὐ-θύνης.

1ον) Μπάρμπα Χαράλαμπος: Ἐχεῖ ἀπόλυτα, μόνος του, τὴν τμήν καὶ τὴν εὐθύνην, τῆς ἀποφάσεώς του. «Οὐτε θῆμα πίσω», ἀφηγῶν τοὺς κεραυνούς τῆς Μεγ. Βρετανίας (τοῦ Γεν. Στρατηγείου).

Κανένα Διοικητὴν Μονάδος δὲν συνε-βουλεύθη. Τουναντίον εἶχε μιὰ ἱστορικὴ διεκδυστίνδα με τὸ Ἐπιτελεῖον του. Ὁ συ-νυπεύθυνος Ἐπιτελάρχης του Χαρ. Δρί-θας — πιστεύων ὡς Ἐπιτελάρχης ὅτι ἦ-το ἀντιπρόσωπος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελάρ-χου (Παπάγου) — ἐπέμεινε μετὰ πεί-σματος νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ διαταγὴ τοῦ Γεν. Στρατηγείου, διαμερφωθείσα ἀπὸ τοῦ χάρ-του καὶ ἀποστάσεως μετρίων.

Μόνον συνεπίκουρον εἶχε τὸν Δ) ντήν Ἐπιχειρήσεων γενναῖον πεζὸν Παναγ. Πατρουτσόπουλον, ἄξιον τῆς θέσεώς του, ὁ ὁποῖος ἀντέδρασε, μετὰ πάθους, ἐπὶ τὸν ἀ-νεδαφικὸν Ἐπιτελάρχην του!

Ὁ Στρατηγὸς Διοικητὴς μας, ξεχωρι-στός καὶ ἐμπειρὸς πολεμιστὴς πεδίου μά-χης, ἐγνώριζε τὴν ψυχολογίαν τῶν στρα-τιωτῶν μας: Ὅταν διετάσσοντο ἐμπρὸς—ἐκεῖνοι οὐρανο - ἀνέβαιναν. Ἀλλὰ ὅταν

διετάσσεται σύμπτυξις ἐγνωσῶσαν ὅτι νικηθήκαμε.

Ἐκτὸς τούτου ἐγνώριζε τὸ ἔδαφος τῆς Ἡπείρου του, διότι αὐτὸς ὁ Ρουμελιώτης! ἔγινε περισσότερον ἀπὸ μᾶς Ἡπειρώτης — σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν καὶ συνεπῶς καὶ τὴν ἀξίαν τὴν ἑδαφικὴν. Γενικῶς ἐγνώριζε καὶ τὴν ἀξίαν τῶν καλυμμάτων Καλαμᾶ καὶ Ἀράχθου. Καὶ ἀποφάσισε νὰ νικήσῃ καὶ νὰ δοξασθῇ καὶ ὄχι νὰ νικηθῇ καὶ νὰ ταπεινωθῇ. Καὶ τᾶδωσε ὅλα του τὰ πολεμικὰ πρσιόντα γιὰ τὴν λατρευτὴ πατρίδα του τὴν Ἡπειρο.

Δὲν ἐζήτησε γνώμην Διοικητῶν. Τούς ἐπεσκέφθηκε γιὰ νὰ δυναμώσῃ καὶ γιὰ νὰ δυναμωθῇ.

«Εἶχα τὴν ὑπερτάτην τιμὴν νὰ ἀμύνωμαι τοῦ Καλαμᾶ μὲ τὸ ἀπάσιπασμα Εὐζώνων. Μὲ ἐπεσκέφθη. Πιάσαμε μιὰ πλαγιά ὥστε νὰ βλέπω ὅλον τὸν τομέα μου. Τὸν κατετόπισα λεπτομερέστατα. Μὲ ρωτοῦσε γιὰ τὸ ἠθικόν, ἰδιαιτάτα ἀπὸ τοὺς ἀεροπορικοὺς δογματισμοὺς. Τοῦ ἀνέφερα:

—«Στρατηγέ, ξεπεράσαμε τὸν φόβο τους. Στὴν ἀρχὴ πανικοβάλλοντο. Τώρα τοὺς σαρκάζουν» καὶ κατέληξε:

—«Στρατηγέ, ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν δική σας ἐμπειρίαν διότι ὑπολογαγὸς εἶμην στὸν πρῶτον πόλεμο. (Αὐτὸς εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ ὑπαξιωματικὸς ἐθελοντῆς τοῦ 1912). Σᾶς παρακαλῶ μὴ μᾶς ἀφνυδιάτετε τὴν τελευταία στιγμή μὲ διαταγὴ συμπτύξεως)».

Μὲ χύτταξε. Ἐγνώριζα τὸ σχέδιον Παπαγίου. Ἀτάραχος ἀτέλειωτη στιγμή στὰ φμάτια καὶ ἐπειτα μὲ μιὰ φωνὴ ποῦ μοῦ φάνηκε ὅτι κατέβαινε ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ μὲ δυνάμωνε μοῦ ἐτόνυσε:

«Θρασύβουλε, δὲν πρόκειται νὰ ἐκτελέσω τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, δὲν ὑπάρχει γιὰ μᾶς σύμπτυξις ἀλλὰ προέλασις, ὄχι πίσω, ἀλλὰ ἐμπρός!»

Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἱστορικά, τὰ κατακάρφαρα λόγια τῆς ἀποφάσεώς του. Μοῦ ἔφριξε τὸ χέρι μὲ ὅλη του τὴν δύναμιν. Μὲ ἀγκάλιασε, μὲ φίλησε καὶ ἡ τελευταία του πολεμικὴ εὐχὴ - ἐντολή:

—Καλὴ σοὺ τύχη, ἡ Παναγία μαζί σου».

Καθάλησε. Στάθηκα προσοχὴ σὰν πρωτοετῆς εὐελπίς. Αὐτὸς εἶχε πλέον ἀποκρυβῇ ὀπισθεν τοῦ ὑψώματος καὶ ἐγὼ συντετριμμένος χαιρετοῦσα ἀκόμη.

—Ἀθάνατε Στρατηγέ Διοικητῇ μου! σὲ σκεπτόμουνα ὅταν ἀπὸ τοῦ 1948 ὑπερασπίσθηκα τὴν Ἡπειρό σου, τὴν Ἡπειρό μας».

2ον) Δαδάκης: Εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ καὶ τιμῆς. Ἦτο ἀπότακτος λόγῳ διαπληκτισμοῦ του, ὑπὲρ τοῦ Στρατηγοῦ Παναγιωτάκου ἐναντίον τοῦ Ὑπουργοῦ Κονδύλη.

Εἶχε συγκροτηθεῖ προπολεμικῶς ἡ Στρατιὰ Κοζάνης. Εὐμην Δ) ντῆς Ἐπιχειρήσεων. Βοηθὸς μου ὁ Ταρ)χης Καραβίας. Ἐπιτελάρχης ὁ Συν)ρχης Σπῦρος Γιωργούλης. Διοικητῆς ὁ Στρατηγὸς Πιτσι)κας. Ἐγίναν ἀναγνωρίσεις σπιθαμὴν, πρὸς σπιθαμὴν ἀπὸ τὴν ἐμάδα Γιωργούλη - Τσακαλώτου - Καραβία. Μᾶς ἀπησχόλησε βασανιστικὰ ὁ τομέας (ἐκτεταμένος καὶ τόσο ὀρεινὰ διακεκομμένος) τῆς Πίνδου καὶ λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκῶν δυνάμεων. Πρὸς τοῦτο ἐχρειάζετο ἱκανὸς καὶ φλογερὸς Διοικητής. Ἡ ἐντολὴ ἐκλογῆς ἔπεσε σὲ μένα διότι ἐγνώριζαμε ὅτι ὁ ἀγὼν θὰ ἦτο Συν)ρχῶν καὶ τὸ θάρρος ἔπεφτε στὴν τάξι μου τοῦ 1916.

Ἀπετάνθην σὲ ἀρκετούς. Ἀπεποιήθησαν τὸ ποτήρι. Καὶ ἔως δικαίως. Κανεὶς δὲν θέλει νὰ ἀποτύχη. Διότι τέτοια ἦτο ἡ ἐκτίμησις τῆς ἐντολῆς μὲ τὰ τότε δεδομένα.

Θυμήθηκα τὸν ἀπότακτο συμμαθητή μου Δαδάκη. Πολεμιστὴς ἱκανότατος (ἀπόφοιτος καὶ τῆς Σχολῆς Πολέμου) ἀλλὰ πρὸ παντὸς φιλογερός.

Ἀνέλαβε τὴν διοίκηση. Τοὺς ξύπνησε καὶ τοὺς προετοίμασε. Ἔδωσε τὸ παράδειγμα. Ὅχι πῦρ ἀλλὰ ἀέρα. Ἐτραυματίσθη στὰ προκεχωρημένα τμήματα βαρύτατα, σώθηκε γιὰ νὰ θανατωθῇ αἰχμάλωτος τῶν Ἰταλῶν. Ὁδηγούμενος σὲ στρατόπεδον συγκεντρώσεως ἐπνίγη μὲ ἄλλον ὑπέρτερον συμμαθητή μας τὸν Γιωργούλαν, ὅταν τὸ καρὰδι μεταφορᾷ ἐτορπιλίσθη. (Σημ. Ἄς ἀφήσουμε τὰ τοῦ Βραχνοῦ. Γενναυσάτου ἡγήτορος. Ἐχω προσωπικὴν πείραν. Ἀντιζηλίου Πελοποννησίων, διότι ὁ ὑπουργὸς ἀδελφὸς τοῦ Δαδάκη (ὑπουργὸς καὶ ὁ Βραχνὸς) ἐξεμεταλλεύθη τὸν ἀδελφόν του).

Τέλος, ἄς σταθοῦμε μὲ προσοχή καὶ σεβασμὸ εἰς ὅλα τὰ θύματα, τοὺς ἀναπήρους τὰς οἰκογενεῖας τῶν αἰμοδοτῶν τῆς ἑλευθερίας μας. Μαζὶ τῶν καὶ ὁ Δαδάκης καὶ ὁ Βραχνός.

3ον) Μαυρογιάννης: Ἀξίως τιμῆς καὶ ὁ φίλος μας, ἄξιος προβολῆς, ὅχι θαυμασμοῦ. Μὲ (λέξ. δυσανάγνωστη) τὰ θαλάσσωσε. Ὅταν τὸ τμήματά μου καὶ ἡ Ἐπιλαρχία Καλλίνισκη (κουριάδου Παπάγου) προχωροῦσαν καὶ εὐρισκόμεθα περὶ τὰ σύνορα —Κακαβιά καὶ ἐκατέρωθεν— μιᾷ φιλοδώρησε μὲ τὰ εὐστοχα κουφέτα του. Κάποιος ἄδαξ!!! δὲν τοποθετήθηκε καλὰ. Πανικός σύμπυξις, νεκροὶ (5), τραυματίαι 50. Ἐσπευσε ὁ Ἐπιτελάρχης μου ὁ γενναϊότερος ὅλων λοχαγῶν Ἀλ. Παπακωνσταντίνου νὰ τοὺς σταματήσει, ὥσπου νὰ φύσω καὶ ἐγώ. Τὸ ἐπέτυχε μὲ φωνές καὶ ἀντάρες. Ἀνέβηκα καὶ ἐγώ. Τοὺς ἐξήγησα ὅτι φταίμε καὶ ἡμεῖς (δῆθεν), διότι προχωρήσαμε γρηγορότερα ἀπὸ ὅτι πρέπει, καὶ μᾶς

κτύπησε τὸ πυροβολικὸ μας».

Τέλειωσα. Ἄς στρέψουμε τὴν σκέψιμάς, Ἀλέξανδροι καὶ Θρασύδουλοι πρὸς τὴν ἀγαπημένην μας Ἠπειρο, τὴν δοξασμένην 8ῃ Μεραρχία, τῆς ὁποίας κρατῶ καὶ τὸ καλλίτερο παράσημο, τὸ μπαστούνι ἀπὸ λεύκα τῆς Πίνδου μὲ τὸ ἐμβόλημα Ἠπείρου τὸν «Ταῦρο Ἀπειρωτῶν» καὶ μὲ ἀφιέρωσι «Στὸ νικητὴ τοῦ Γράμμου».

Μὲ τίς θερμότερες εὐχές μου γιὰ οἰκογενειακὴ χαρὰ ὅλων τῶν ἐργατῶν καὶ ἀναγκωστῶν τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἐταιρείας καὶ καλλιτέρα τύχη τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ στὸ 1986.

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ
(Στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἑλλάδος, Ἠπειρώτης, Σαλπικτῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἐνότητος).

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 38)

τοῦ καὶ διότι τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα εἶχον ἐξαντληθῇ ἐκ τῆς πείνης.

Τὴν 22αν Φεβρουαρίου ὁ Ἕλλην Ἀρχιστράτηγος, ὁ τότε Διάδοχος Κωνσταντῖνος, εἰσῆλθεν θριαμβευτικῶς εἰς τὴν πόλιν. Καὶ οὕτω ἔληξαν αἱ ἐπιχειρήσεις τῆς Ἠπείρου καθ' ἃς ἡ γενναϊότης τῶν Ἑλληνικῶν Στρατευμάτων καὶ ἡ καρτερικότης εἰς τὰς κακουχίας τοῦ πολέμου ὑπῆρξεν ἀρίστη.

Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι καὶ ἡ ἀντίστασις τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ὑπῆρξεν ἀξιοσημείωτος.

Ἡ Πίνδος, ὁ Δαδάκης καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια

ΤΟΥ ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Γεν. Γραμματέα τῆς Ἠπ. Ἐταιρείας

Στις 28 Ὀκτωβρίου θρέθηκα, ἐπειτα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, σὲ κάποιο σχολεῖο, ὅπου γιορτάστηκε ἡ 45ῃ ἐπέτειος τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Ἡ γιορτὴ ἔγινε κατὰ τὰ καθιερωμένα. Ἀπαραιτήτως καὶ ὁ ὁμιλητὴς γιὰ τὴν ἐξαρση τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ γεγονότος. Στὸ ἐπίκεντρο τῆς ὁμιλίας τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τῆς Σχολῆς ὁ μακαρίτης Κων)νος Δαδάκης. Μεγάλος τὸ ἔργο του, ἡ συμβολὴ του καθοριστικὴ στὴ μάχη τῆς Πίνδου. Ἐγκώμια καὶ ὕμνοι καὶ ἐξάρσεις γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Δαδάκη.

Ἀνταποκρίνονται τὰ ἱστορικὰ γεγονότα σὲ ὅσα ἀπὸ πατριωτικὸ οὖτρο ἔχουν ἀποδοθῇ στὴν δράση τοῦ Δαδάκη στὸν ἀγῶνα τῆς Πίνδου; Ἀπ' ὅσα εἶχα διαβάσει καὶ ἀκούσει ἀπὸ πηγὲς ἀξιόπιστες εἶχα σχηματίσει τὴ γνώμη, ὅτι ὑπερβολικὰ καὶ ἐξογκωμένα, πέρα ἀπὸ τὸ μέτρο, ἦταν τὰ ἀποδιδόμενα στὸ μακαρίτη Δαδάκη, τὰ ἀφορῶντα στὴ μάχη τῆς Πίνδου. Δὲν ἀρκάστηκα σ' αὐτὰ πού ἦταν δυνατό τὸ ὑποκειμενικὸ στοιχεῖο νὰ μὲ ἐπηρεάσῃ. Γι' αὐτὸ καὶ κατέφυγα στὴν ἀσφαλέστερη, κατὰ τεκμήριο πηγὴ, ὅπου ξηρὰ, ἀχρωμάτιστα καὶ ἀντικειμενικὰ ἐκτίθεται ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια. Πῆρα λοιπὸν τὴν ἱστορίαν τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου τοῦ Στρατοῦ, πού ἀναφέρεται στὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο τοῦ 1940—41. Μὲ ἀπασχόλησαν ὅσα εἶναι γραμμένα γιὰ τὴν εἰσβολὴ τῶν Ἰταλῶν στὴν Πίνδο καὶ πῇ συντρίβῃ τους σὲ κακιστράχια βουνά της.

Ἐκ προοιμίου πρέπει νὰ ἀναφέρω. Ὁ

μακαρίτης Δαδάκης ἦταν ἓνας λαμπρὸς ἀξιωματικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Σὲ ὅλα του ἦταν ἀξίος καὶ τιμημένος. Τὸ ἴδιο ὡστόσο ὑποστηρίζουμε γιὰ ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς πού ἔλαβαν μέρος στὴ μάχη τῆς Πίνδου. Κονένας τους δὲν ὑστέρησε. Ἐπρωτοστάτησαν ὁ Βραχνὸς Βασίλειος καὶ ὁ Σωκράτης Δημάρατος.

Ἡ μάχη τῆς Πίνδου μὲ τὴ λαμπρὴ νίκη τοῦ στρατοῦ μας εἶναι ἴσης ἀξίας καὶ ἴσης σημασίας μὲ τὸ Καλπάκι καὶ τὴ Γκραμπάλα. Ἄν δὲν ἦταν ἀπὸ γρανίτη ἡ Γραμπάλα, ὅπου προσέκρουσαν οἱ Ἰταλοὶ καὶ ἔχασαν τὴ μάχη μὲ τὴ στρατηγικὴ τῆς σημασία, θὰ ἐτελείωναν ὅλα.

Ἄν τὰ κακιστράχια βουνά της Πίνδου μὲ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἀγωνιμία του, δὲν εἶχαν σταθῇ ὡς ἀπαρτα κάστρα, πού τὰ ὑπεράσπιζε ὁ Ἑλληνας στρατιώτης μὲ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Ἑλλήνα χωρικοῦ τὸν γυναιξί καὶ τέκνοις, οἱ Ἰταλοὶ θὰ εἶχαν φτάσει στὸ Μέτσοβο καὶ θὰ εἶχαν σπάσει τὴ σπονδυλικὴ στήλη τῆς ἀγωνιζόμενης Ἑλλάδος μὲ ἐπακόλουθο τὸ γονάτισμά μας καὶ τὸ πέρασμα τῶν φουσάτων τοῦ Μουσολίνι.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τὸν ἰταλικὸ στρατὸ καὶ τὸ ἀξιόμαχο αὐτοῦ. Πλάνη καὶ ἀδικία νὰ ὑποβιάζεται ἡ μαχητικότης τῶν Ἰταλῶν στρατιωτῶν. Ὑπὲρ θωμῶν καὶ ἐστιῶν πολεμοῦσαν οἱ Ἕλληνες, γιὰ τὸ ἱμῆριο οἱ Ἰταλοὶ, γαλθανισμένοι, ἐτοιμασμένοι καὶ ἀποφασισμένοι ἀπὸ τὴν ἀφροσύνη τους στὸ Φασιστικὸ Καθεστῶς, στὸ ὁποῖο πίστευαν μὲ φανατισμό. Τὸ ξε-

κίνημά τους ήταν θριαμβευτικό, απότοκο πίστεως προς τον αρχηγό του.

Η ζώνη ενεργείας του μετώπου της Πίνδου είχε ανάπτυγμα 35 περίπου χιλιομέτρων σε ευθεία γραμμή και σε λίαν όρεινόν έδαφος, όπως αναγράφεται στην ιστορία του Γεν. Επιτελείου του Στρατού.

Η φρούρησή του είχε ανατεθεί στο απόσπασμα Πίνδου. Διοικητής του είχε όρισθῆ από τις 28 Αυγούστου του 1940 έφεδρος εκ μονίμων συνταγματάρχης Κων. Δαδάκης. Η σύνθεση του απόσπασματος ήταν. Τό 51ο σύνταγμα πεζικού, 6 1ος λόχος προκαλύψεως Βούρμπιανης του τάγματος προκαλύψεως Κονίτσης με διμοιρία πολυβόλων, μία όρειδατική πυροβολαρχία του 1ου συντάγματος όρειδατικού πυροβολικού, ένας ούλαμος ίππικού της 1ης Όμάδας Αναγνωρίσεως και ούλαμος πυροβολικού. Επί πλέον τό Απόσπασμα διέθετε δυό σωλήνες όλμων, διμοιρία διαδιδάσεων και τό λόχο ήμιονηγών.

Η όχύρωση του έδάφους ήταν πρόχειρη. Πρόχειρη και σποραδική ήταν και ή βελτίωση του όδικοῦ δικτύου.

Τό απόσπασμα είχε σοβαρές έλλείψεις σε όπλισμό, ίματισμό, υπόδηση και έφεδρικά πυρομαχικά. Δέ θα μνημονεύσουμε άλλες έλλείψεις.

Από την άλλη μεριά βρίσκονται ή 3η Μεραρχία Άλπινιστών (Τζούλια) που μεταφέρθηκε στην Άλβανία τό 1939. Πλεονεκτούσε σε όλα της από τό Απόσπασμα Πίνδου. Αποστολή της. Νά όδεύσει από τις όρεινές διαβάσεις, νά φθάσει στο Μέτσοβο με σκοπό νά αποκόψει τή διαφυγή προς Ανατολικά των έλληνικών ενόχλων της Ηπείρου.

Άς ίδουμε τώρα την παρουσία του συνταγματάρχη Δαδάκη στην Πίνδο, που διαρκεί 5 μέρες και μισή, ήτοι την 28η, 29η, 30ή, 31η Όκτωβρίου, την 1ην Νο-

εμβρίου και 2α Νοεμβρίου έως τό απόγευμα, όπως σημειώνεται στην Ιστορία του Στρατού με την έναρξη της εισβολής των Ιταλών. Θα καταχωρίσουμε χαρακτηριστικές παραγράφους αυτής. Ο Διοικητής του Απόσπασματος γράφει στην έκθεσή του που υποβλήθηκε στις 15 Αυγούστου 1941.

«Εκ των όκτώ διοικητών λόχων οι δυό ήταν άνθυπολοχαγοί του 1939 και δυό έφεδροι λοχαγοί, που αποδείχτηκαν τελείως άνίκανοι. Διμοιρίτες επί 32 τρεις μόνυμοι. Ο έκτελών χρέη ύπολοχαγού πυροβολαρχίας άνθυπολοχαγός, που ήταν της τάξεως του 1940, δέν είχε έκτελέσει δολή. Γι' αυτό δέν ήταν δυνατό νά χρησιμοποιηθῆ κατ' ούλαμούς, όπως σκεπτόμουν. Παρά τις επανειλημμένες αναφορές μου, δέν έστειλαν κατάλληλο άξιωματικό, ές αίτίας του όποιου και ή κακή χρησιμοποίηση του πυροβολικού».

Από τις 5 τό πρωτό στις 28 Όκτωβρίου άρχισε ή Ιταλική επέθεση. Ο Διοικητής Δαδάκης εξέδωσε την ακόλουθη διαταγή:

«Ο ύπουλος γείτων μας αίφνιδιαστικώς μάς έπετέθη. Η Έλλάς αναμένει από ένα έκαστον ήμῶν νά προστατεύομεν τά σύνορά μας και την τιμήν της και νά δώσωμεν έν καλόν μάθημα εις τον εισβολέα. Φανήτε Έλληνες και κρατήσατε γερά τά όπλα με πίστιν εις τον Θεόν και εις τους έαυτούς σας και τον διοικητήν σας. Πειθαρχία, καρτερία και θάρρος. Ζήτω ή Έλλάς».

Η επέθεση άρχισε, όπως αναφέραμε, στις 5 τό πρωτό και έκδηλώθηκε προς διάφορα σημεία του μετώπου με υπέρτερες δυνάμεις του έχθρου. Τά τμήματα του στρατού μας, αφού άντέταξαν πείσμονα αντίστασι άρχισαν νά συμπτύσσονται προς τό βράδυ της 28ης Όκτωβρίου.

Σε κάποια παράγραφο της αφηγήσεως των ιστορικών γεγονότων αναγράφεται: Ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ ὑψώματος Σταυροῦ ἦταν δικαιολογημένη ἐν μέρει ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἀμυνόμενοι στερήθηκαν ἀπὸ πυρομαχικά καὶ ἐνῶ ἦταν λίγοι ἀντιμετώπισαν ὑπέρτερες δυνάμεις. Ὡστόσο δὲν εἶναι δικαιολογημένη ἡ μὴ κατάληψη τῆς γραμμῆς ἀναστέσεως σπὸ χωριὸ Ἀετομηλίτσα καὶ τὰ ὑψώματα βορείως τούτου.

Ἐπίσης δὲν δικαιολογεῖται, ἡ βραδύτητα ἐπεμβάσεως τῶν ἐνισχύσεων ποὺ ἔστειλε ὁ 7ος λόχος ἀπὸ τὸ πρωῒ. Ὡστόσο ἡ σύμπτυξη συνεχίζεται.

Ἐκδηλώνονται ὠρισμένες ἀδυναμίες τῶν συμπτυσσόμενων στὴν ἀφήγηση τῶν γεγονότων κατὰ τὴν 28η Ὀκτωβρίου. Ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀποσπάσματος Πίνδου (Δαβάκης) γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως εἰσηγήθηκε εἰς τὸ Τ.Σ.Δ.Μ. (Τμήμα Στρατιᾶς Δυτικῆς Μακεδονίας) τὴ σύμπτυξη τῶν 5ου καὶ 1ου λόχων τοῦ Κεντρικοῦ Ὑποτομέως στὴ γραμμὴ Ἀετομηλίτσα - Πάτωμα.

Δόθηκε τηλεφωνικῶς ἡ ἄδεια συμπτύξεως.

Ἀπὸ τὴν ὥρα 18η, 6 δηλ. τὸ ἀπόγευμα, ἄρχισε ἡ σύμπτυξη τοῦ Κεντρικοῦ Ὑποτομέως πρὸς τὴ νέα τοποθεσία.

Ἡ σύμπτυξη γίνονταν ὑπὸ δραματικὲς συνθήκες. Οἱ ἄνδρες θάδιζαν κατάκοποι καὶ νηστικοὶ ὑπὸ ραγδαίοντα βροχὴ καὶ βαθὺ σκότος. Στὸ πέρασμα τοῦ Σαρανταπόρου (ποταμοῦ) στὴ συμβολή του μὲ τὸ χεῖμαρρο Ἀετομηλίτσας θυθίζονται σὺν νερῷ ἕως τῆ μέση. Τὰ ζῶα ἐξαντλημένα μὲ δυσκολία κινόντουσαν στὴ δύσβατη ἀτραπὸ καὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔμφορτα μὲ πυρομαχικά καὶ ὑλικά πολυδύλων ἔπεσαν σὲ βαθεῖς χαράδρες.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ ἀποσπάσματος (Δαβάκης) ἐπειδὴ δὲν λειτουργοῦσαν καλὰ τὰ

μέσα διαβιβάσεως, δὲν ἔπαιρνε ἐπαρκεῖς καὶ συχνὲς πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ μετώπου.

Δύσκολες, δραματικὲς συνθήκες δημιουργοῦνται. Αὐτὴν τὴν ὥρα ἀκριβῶς μία ἀκτῖνα φωτεινῆ ροδίζει στὸ σκοτεινὸ ὄριζοντα, ἓνα ἐλπιδοφόρο μήνυμα ἀκτινοβολεῖ.

Ὁ Διοικητὴς ἀντιμετωπίζει θέμα μεταφορᾶς πυρομαχικῶν στὰ μαχόμενα τμήματα. Ποῦ νὰ βρεθοῦν τὰ μέσα! Ἀνυπαρξία ὁλοκληρωτικῆ. Ἀπευθύνει ἐκκληση στοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς Πίνδου νὰ βοηθήσουν. Ἀμεσος ὁ ἀντίλαλος. Προθυμία καὶ ἐνθουσιασμός. «Γερόντοι, γυναῖκες, κορίτσια καὶ παιδιὰ, ἀναφέρει ἡ ιστορικὴ σελίδα, ἐργάσθηκαν πρόθυμα καὶ ἀποτελεσματικὰ πολλές μέρες καὶ μετέφεραν ἀκόμα καὶ στοὺς ὄμους ἐφόδια τοῦ στρατοῦ ἢ διακόμιζαν τραυματίες μὲ ἡρωϊσμό καὶ αὐτοθυσία καὶ ὑπὸ δυσμενεστάτες καιρικὲς συνθήκες». Ἡ μεγαλειώδης καὶ συγκινητικὴ εἰσφορά τούτων, ἰδιαίτερα τῶν γυναικῶν ἀποτελεῖ δείγμα τῆς ἀθάνατης ἐλληνικῆς ψυχῆς καὶ φιλοπατρίας.

Ἡ ἱστορία τοῦ Στρατοῦ τοῦ Ἐπιτελείου φειδωλὴ στὴν καταχώριση τῶν ιστορικῶν γεγονότων στὰ παράγγια τῆς Πίνδου, στὴ συμβολὴ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ θὰ κἀνὴ μὲ τὸ δίκιο τῆς ἐξαίρεσης. Ἦταν τόσο μεγάλο τὸ εἰδικὸ θάρος τῆς.

Τὸ Τ.Σ.Δ.Μ. γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως ποὺ δημιουργήθηκε στὴν Πίνδο προώθησε πολλές δυνάμεις. Γενικῶς καταγράφεται στὴν ἀφήγηση τῶν ιστορικῶν γεγονότων ἡ κινήσεισιν καὶ διάθεσις κάθε διαθεσίμου τμήματος πρὸς τὸν τομέα τῆς Πίνδου κατευθυνόνταν μὲ ὄλα τὰ μέσα.

Ἡ ἐπέμβαση ὥστόσο αὐτῶν τῶν δυνά-

μεων δὲν θὰ ἦταν δυνατὴ προτοῦ νὰ περάσουν τουλάχιστο τρεῖς μέρες.

Ταυτόχρονα ἀπὸ τὴν 28ῃ Ὀκτωβρίου τὸ Γ. Στρατηγεῖο μὲ τὸ Τ.Σ.Δ.Μ. καθώρισαν ὅπως ἡ διοίκηση τῆς I Μεραρχίας κινηθῇ στίς 29 Ὀκτωβρίου πρὸς τὸ Ἑπταχώρι· γιὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴ διοίκηση τοῦ τομέα τῆς Πίνδου μὲ ἀποστολὴ τὴν ἄμυνα τοῦ τομέα αὐτοῦ.

Στὴν ἐκθεσὶ τοῦ Δ) ντοῦ τοῦ III Γραφείου τοῦ Γ.Σ. ὑπὸ ἡμερομηνία 16.2.42 ἀναφέρεται σχετικῶς ὅτι δὲν κρίνεται ἐπαρκὴς ἡ δικαιολογία τῆς ἀνεπαρκειᾶς δυνάμεων διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ Σταυροῦ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἐπειδὴ οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀποσπάσματος Πίνδου θεωρήθηκαν ἐπὶ ὄρους καὶ ἀπὸ τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ καὶ τὸ Τ.Σ.Δ.Μ. στίς ἀναγνωρίσεις πρὸ ἐγίναν τὸ 1939 καὶ 1940 γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς περιοχῆς Πίνδου, ἡ ὁποία ἦταν φύσει ἀμυντικῶς ἰσχυροτάτη καὶ παρουσίαζε πολλὰς δυσχέρειες στοὺς ἐπιτιθεμένους. Τὴν ταχεῖα κατάρρευσις τῆς τοποθεσίας ἀντιστάσεως εἰς τὴν περιοχὴ Σταυροῦ ἀποδίδει στὴ μειωμένην ἀντίστασιν τῶν ἐκεί τμημάτων τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ὅτι δὲν κατέβαλαν τὴ δέουσα προσπάθειαν καὶ ὅτι συμπτύχθησαν χωρὶς ἰσχυρὴ πύεση. Γενικὰ τὸ Ἀπόσπασμα Πίνδου, ἐπειδὴ βρέθηκε πρὸ πολλῶ ἰσχυροτέρων ἐχθρῶν δυνάμεων, ἀναγκάστηκε νὰ παρατηρήσῃ ἀπὸ τὴν ἀμυντικὴ ἀποστολὴ του καὶ νὰ ἐλθῇ ὑποχρεωτικὰ κατὰ ἄλλοις συνεχῇ καὶ πείσμονα προσπάθειαν ἐπιβραδύνσεως τοῦ ἐχθροῦ

κατὰ τὴν κίνησιν του πρὸς τὰ Ἀνατολικά καὶ Νοτιοανατολικά.

Στίς 29 Ὀκτωβρίου φθάνουν οἱ πρώτες ἐνισχύσεις στὸ μέτωπο. Εἶναι τὸ 111) 51 Τάγμα. ἔχει διοικητὴ ἓνα ταγματάρχην πρὸς τὸ τάγμα του καὶ μὲ τὴ δράση του ἀπέκρουσε τὶς σφοδρὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ στὸν τομέα του. Ὁ γεννοῖος ταγματάρχης — δὲν ἀναφέρεται δυστυχῶς ἐπωνύμιος — στὴν πρώτη γραμμὴ περισυλλέγει τοὺς ὑποχωροῦντες, ἐνθαρρύνει τοὺς μαχητὰς, προτρέπει τοὺς πάντες σὲ ἐφοδόν... Στὴ φάσιν αὐτὴν τοῦ ἀγῶνα τραυματίζεται ὁ διοικητὴς τοῦ 111) 51 τάγματος, πρῶτος τραυματίας ἀξιωματικὸς τῶν μαχῶν τῆς Πίνδου. Ὁ ταγματάρχης δὲν ἀποχωρεῖ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ παραμένει στὸ πεδίο τῆς μάχης, ἕως ὅτου οἱ Ἰταλοὶ ἀποκρούονται.

Ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον τῆς 29—30 Ὀκτωβρίου ἡ σύμπτυξις τῶν τμημάτων τοῦ κεντρικοῦ ὑποτομέως ἔλαβε ραγδαία μορφή. Ὁ λόχος Βούρμπιανης πρὸ ἦταν ἐφεδρεῖα τοῦ ὑποτομέα, συμπτύσσεται χωρὶς διαταγὴν πρὸς τὸ Ἑπταχώρι...

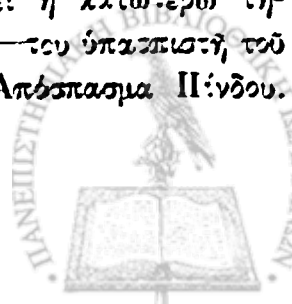
Συγχρόνως συμπτύσσονται πρὸς Ἑπταχώρι καὶ τὰ μεταγωγικά τῶν μονάδων

Στὴ διάρκεια τῆς συμπτύξεως ἐγίνε ἀνάμειξη τούτων καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ προκλήθηκε μεγάλη σύγχυσις.

Ὁ διοικητὴς τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου (Δαδάκης) ἔταν πληροφθῆναι τὴ σύμπτυξιν τῶν τμημάτων τοῦ κεντρικοῦ ὑποτομέως ἀποστέλλει πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸν ὑπαπιστὴν του γιὰ νὰ συγκρατήσῃ καὶ ἐνηθίσῃ τὴν ἀνασυγκρότησιν τούτων.

Τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τοῦ Κεντρικοῦ ὑποτομέως δίδει ἡ κατωτέρω τηλεφωνικὴ ἀναφορά του—του ὑπαπιστῆ τοῦ Δαδάκη — πρὸς τὸ Ἀπόσπασμα Πίνδου.

1. Ἡ ὑπογράμμιση δικῆ μας.

ΗΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 113 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Φωτογραφίες Σπ. Μελειζή τραβηγμένες πρό τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου)

Γενική ἄποψη Ἀρίστης (Ἀρτσιόστα) Ζαγορίου.

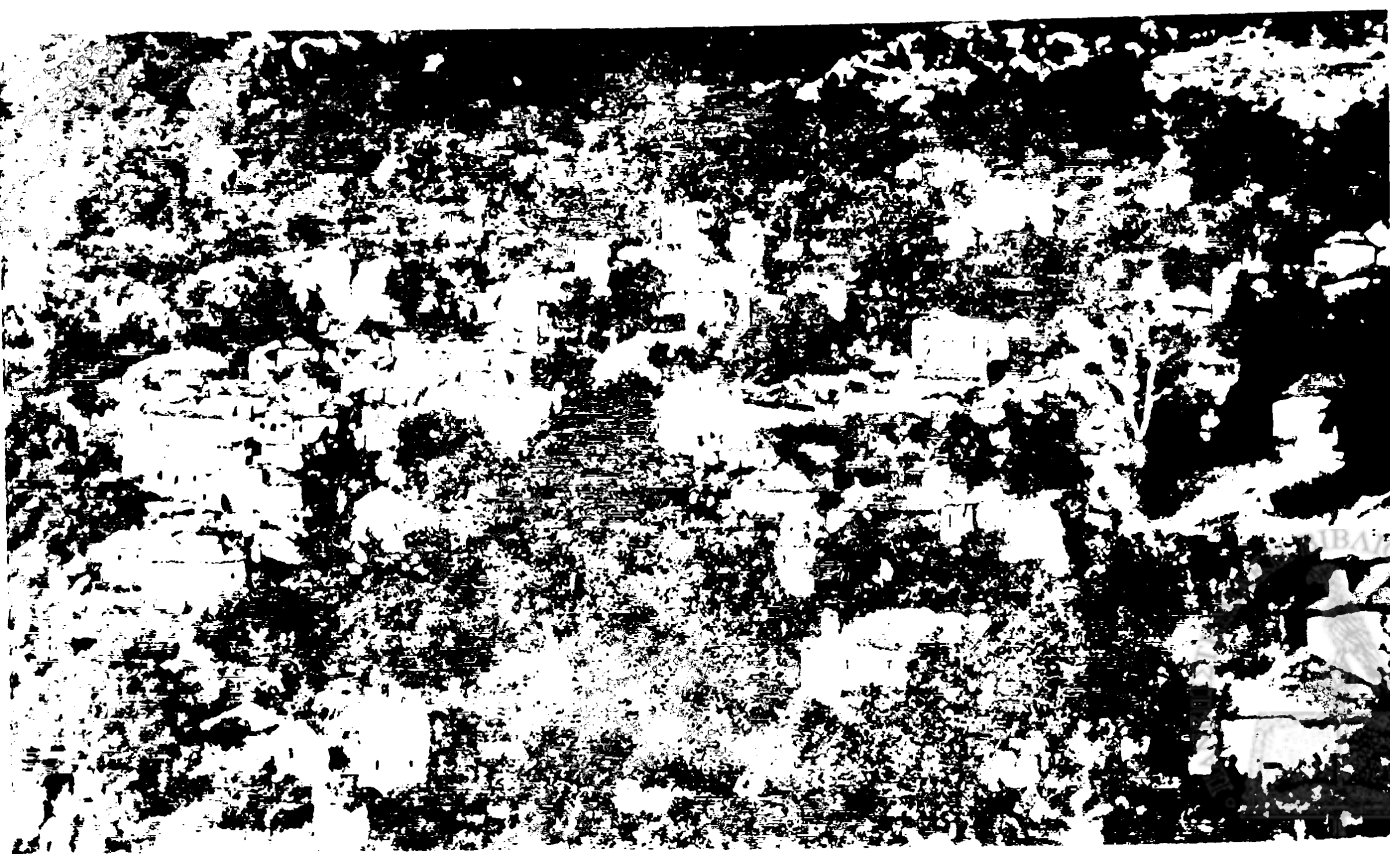

Πανηγύρι σὴν Καλωτὰ Ζαγορίου.

"Αποψη Καλωτᾶς Ζαγορίου.

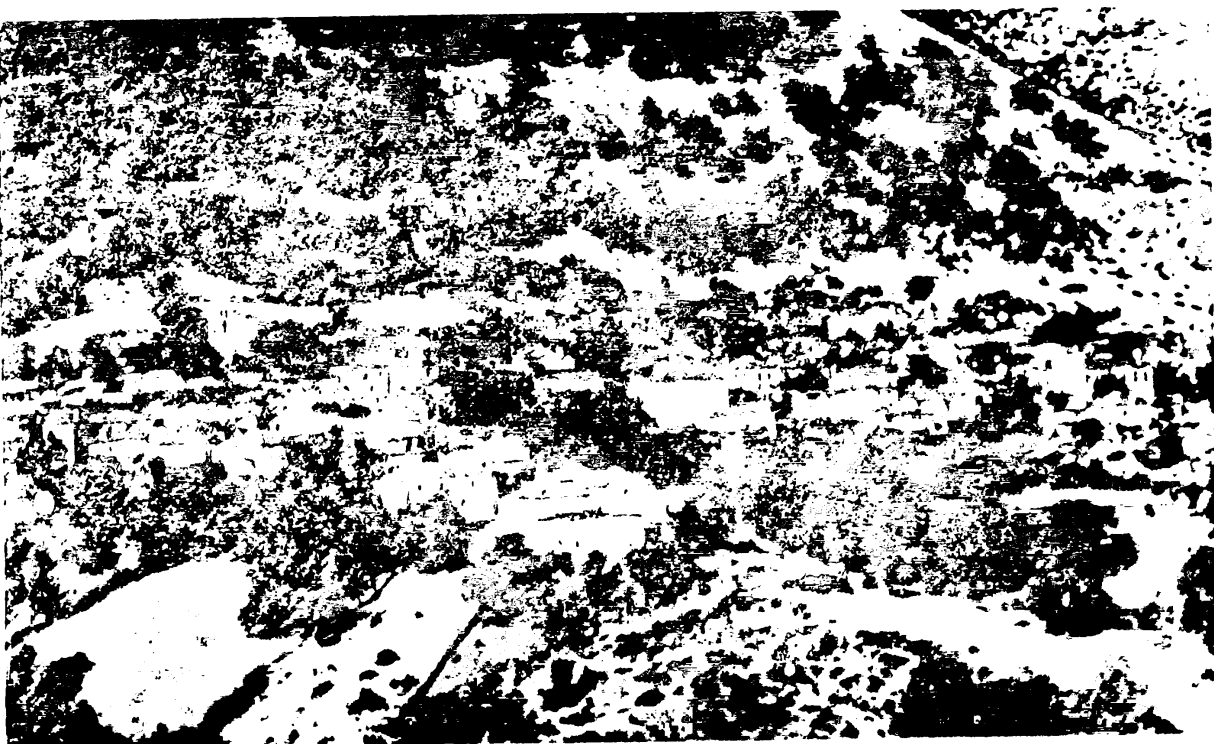

"Αποψη Καστανιάς (Δραγάρι) Ζαγορίου.

Πανηγύρι στο Δραγάρι (Καστανών)

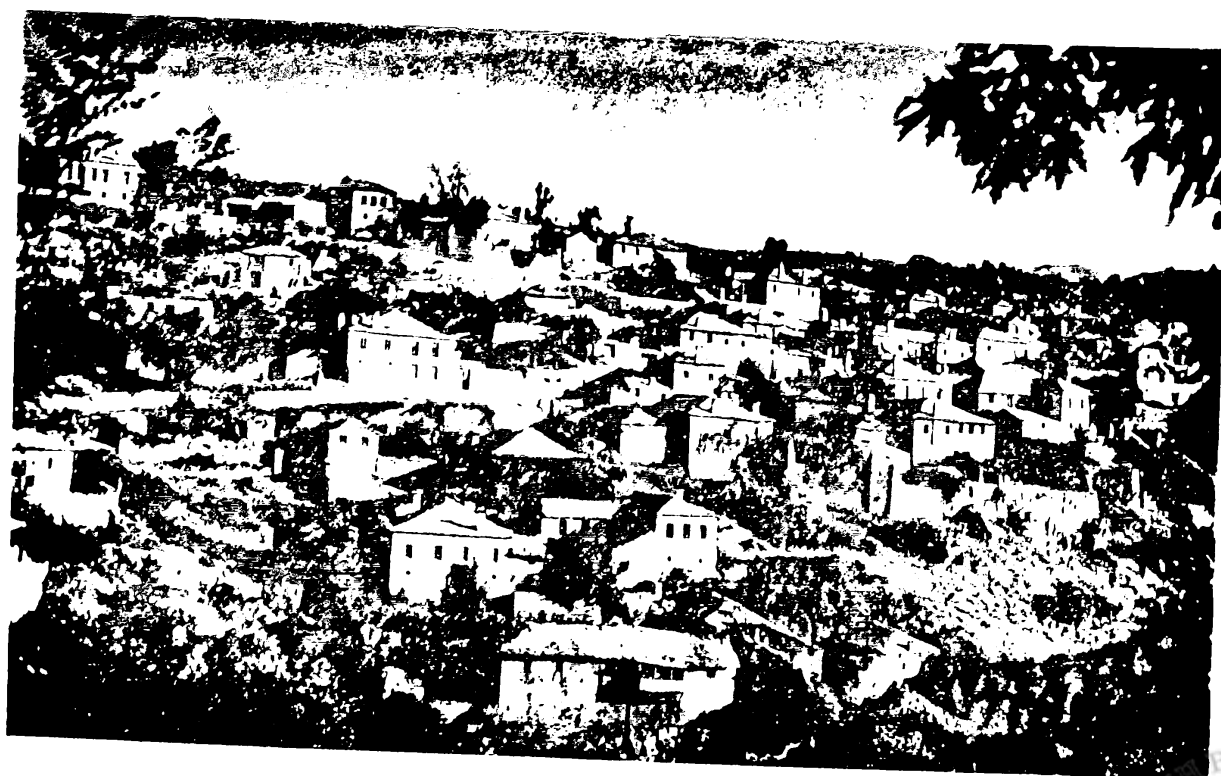
"Αποψη Έλάτης (Μπούλτζη) Ζαγορίου.

Γάμος στη Μπούλτζη Ζαγορίου.

"Αποψη Βίτσας Ζαγορίου.

"Αποψη Βίτσας Ζαγορίου.

Χορός τὸ 15 Αὐγούστο στὴ Βίτσα Ζαγορίου.

Παναγία Σπηλιώτισσα στην Άριστη Ζαγορίου.

«Αναφέρω κατάσταση ἀπελπιστική. Συγκέντρωσα γύρω στους 30 σέ ἀπειρίγραπτη κατάσταση. Λείπουν ὅπλα, ὀπλοπολυβόλα, τροφή. Ἀδύνατος ἡ ἀποστολή των εἰς λόχους των λόγω ἀπωλείας ἡ θανάτου. Ἀξιωματικοὶ λόχων δὲν πέρασαν. Ἐγκλήματικὴ ἀδιαφορία ἐνίων θαυμασμένων».

Ἡ τόσο κρίσιμη κατάσταση πού δημιουργήθηκε διὰ τὸ ἀπόσπασμα Πίνδου ἔπειτα ἀπὸ τὴν κατάρρευση μεγάλου τμήματος τῆς κυρίως τοποθεσίας ἀντιστάσεως, τῆς διαλύσεως μερικῶν τμημάτων καὶ τῆς διαρροῆς αὐτῶν πρὸς τὸ Ἐπταχώρι, ἔφεραν σὲ πολὺ δύσκολη θέση τὸ διοικητὴ τοῦ Ἀποσπάσματος, ὁ ὁποῖος καμῖαν πιά ἐφεδρεία δὲν διέθετε γιὰ νὰ περισώσει τὴν κατάσταση.

Τὸ Ἀπόσπασμα Πίνδου, ἀφοῦ δέχτηκε τὴν πίεση ὀλιγκλήρης τῆς Μεραρχίας Τζούλιας, διεξήγαγε ἐπὶ 48 ὥρες σκληρὸ καὶ ἀνισο ἀγῶνα καὶ γι' αὐτὸ τὴ νύκτα τῆς 29ης Ὀκτωβρίου εἶχε ἀποδώσει ὅτι ἦσαν ἀνθρωπίνως δυνατοί. Ἡ περαιτέρω ἐξέλιξη τῆς καταστάσεως βρισκόνταν στὰ χέρια τῶν ἀνωτέρων κλιμακίων.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς κρίσιμης καταστάσεως.

Τὸ ἐγχείρημα τῶν Ἰταλῶν ἦταν τολμηρὸ κατ' ἀπομίμηση τοῦ κεραινοβόλου πολέμου πού ἔκαναν οἱ Γερμανοὶ καὶ θαυματουργοῦσαν. Ἐδῶ τὰ Ἰταλικά φουσάτα βρῆκαν μπροστὰ τους τὴ Γκραμπάλα καὶ τοὺς χωριάτες τῆς Πίνδου. Κώλωσαν καὶ πισωγύρισαν. Πρῶτο μέλημα τῶν ἀνωτέρων κλιμακίων.

Εἶναι ἡ προώθηση τῆς διοικήσεως τῆς I Μεραρχίας στὸ Ἐπταχώρι, γιὰ νὰ ἀναλάβῃ ὑπὸ τίς διαταγές της ὅλες εἰς ἀγωνιζόμενες δυνάμεις στήν περιοχὴ τῆς Πίνδου, ἐπειδὴ τὸ μέτωπο αὐτὸ προσέλαβε πρωταρχικὴ σημασία στήν ἐξέλιξη τοῦ πο-

λέμου, τὸ Γ. Σ. ἀνέθεσε στὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ τὴν εὐθύνη τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνα στίς 30 Ὀκτωβρίου.

Συγχρόνως τὸ Γ.Σ. μὲ αὐστηρὴ διαταγή του διέταξε ὅπως ἐμπνευσθῇ σὲ ὅλους ἡ ὑποχρέωση, τὴν ὁποία ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν τὸ ἐπιβαλλόμενο πνεῦμα θυσίας ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ καὶ ἐθνικὴ τιμὴ, διότι παρατηρήθηκαν περιπτώσεις, στίς ὁποῖες μικρὲς μονάδες δὲν ἐπέδειξαν τίς πρῶτες συγκρούσεις τὸ ἐπιβαλλόμενο πνεῦμα σταθερότητος καὶ θυσίας. Κάθε ἀδικαιολόγητη ὑποχώρηση ἔπρεπε νὰ ἐπισύρῃ αὐστηρὰ μέτρα.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴ νέα κατάσταση πού δημιουργήθηκε ὁ διοικητὴς τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου (Δαδάκης), ἀποφασίζει τὴ σύμπτυξη τμημάτων τοῦ κεντρικοῦ ὑποτομέως στὸ Ἐπταχώρι. Ὅλα αὐτὰ φθάνουν πρὸς τὴ 31η Ὀκτωβρίου στὸ Ἐπταχώρι καὶ ἔμειναν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ γιὰ ἀνασυγκρότηση.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀποσπάσματος Πίνδου ἔχοντας προσωπικὴ ἀντίληψη τῆς καταστάσεως, στήν ὁποία εἶχαν περιέλθει οἱ ἄνδρες του ἔπειτα ἀπὸ τὸ διήμερο σκληρότατο ἀγῶνα τοῦ, ἀποφάσισε νὰ ἀποσύρῃ τὰ τμήματα τοῦ Ἀποσπάσματος πίσω ἀπὸ τὴ γραμμὴ, πού εἶχαν καταλάβει νέα τμήματα στρατοῦ, πού εἶχαν φθάσει στὸ μεταξὺ.

Στίς 4 τὸ ἀπόγευμα τῆς 30ης Ὀκτωβρίου φθάνει στὸ Ἐπταχώρι ὁ διοικητὴς τῆς 1ης Μεραρχίας, ὑποστράτηγος Βραχνός Βασίλειος μὲ τμήμα τοῦ Ἐπιτελείου του. Ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνη ἀναλαμβάνει τὴ διοίκηση τῶν δυνάμεων τοῦ τομέως τῆς Πίνδου.

Ὁ Δαδάκης, μόνις ἀνέλαβε ὁ Βραχνός, ἀναφέρθηκε στήν κατάσταση, ὅπως εἶχε διαμορφωθῇ αὐτὴ ἔπειτα ἀπὸ 3 ἡμέρες πολέμου. Ὁ Μέραρχος ἐχαρακτήρισε τὴν

κατάσταση ως πολύ κρίσιμη σέ τηλεφωνική αναφορά του πρὸς τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ καὶ ἐξήγησε τὴ λήψη συντόνων καὶ ἀποφασιστικῶν μέτρων.

Ἀπὸ τὸ πρῶτ' τῆς 31ης Ὀκτωβρίου ὁ συνταγματάρχης Δαδάκης διατάχθηκε ὅπως ἐξασφαλίσαι τὸ ὕψωμα Κούτσουρο μὲ λόχο πεζικοῦ καὶ δημοιρία πολυβόλων μὲ ἀποστολὴ ἄμυνα μέχρις ἐσχάτων καὶ προβῇ στὴν ἀμεση ἀνασυγκρότησι τῶν τμημάτων του.

Ἡ ἐγκατάσταση διοικήσεως μεγάλης μονάδος στὸ Ἑπταχώρι, ἡ συνεχὴς ἀφίξι ἐνισχύσεων καὶ οἱ ἀκαταπόνητες προσπάθειες τοῦ κατέβαλαν ὁ διοικητῆς καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου γιὰ τὴ γρήγορη ἀνασυγκρότησι τῶν τμημάτων τους, ἀναπτέρωσαν τὸ ἠθικὸ ὅλων.

Ἔτσι τὶς ἐπόμενες ἡμέρες κατωρθώθηκε ἡ ραγδαία γιὰ τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα ἀνατροπὴ τῆς καταστάσεως στὴν Πίνδο, ποὺ κατέληξε σὲ ἀληθινὴ συμφορὰ τῶν Ἰταλῶν, ποὺ εἶχαν διεισδύσει εἰς ἄξενα καὶ ἀπάτητα φαράγγια τῆς.

Στὴν περιοχὴ τῆς Πίνδου ἡ τολμηρὴ Ἰταλικὴ διείσδυσις ποὺ πραγματοποιήθηκε σὲ ὅλῳ τριάντα χιλιομέτρων καὶ πλάτους εἰκοσι σὲ εὐθεῖα γραμμὴ δημιουργοῦσε σοβαρὴ ἀπειλὴ γιὰ τὶς εὐρισκόμενες σὲ συγκρότησι ἀκόμα ἐλληνικὲς δυνάμεις.

Τὸ Ἀπόσπασμα Πίνδου ποὺ δρέθηκε μπιστὰ σὲ μεγαλύτερες δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἐνεργοῦσαν μὲ τόλμη, ἀναγκάστηκε ἔπειτα ἀπὸ σκληρὸ διήμερο ἀγῶνα νὰ συμπτυχθῇ σὲ μεγάλο ὅλῳ. Ἡ ἀπ' ὅλης τὶς μεριεὲς ἀφίξι τῶν πρώτων ἐνισχύσεων, πρὸς τὴν περίμετρο τοῦ ἀνοίγματος ποὺ δημιουργήθηκε, ἡ ἀφίξι τῆς διοικήσεως τῆς 1ης Μεραρχίας στὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ ἰδιαίτερα νὰ ἀναληφθῇ ἀμέσως ἐπιθετικὴ ἐνέργεια κατὰ τῶν Ἰταλῶν, ἀρχισαν νὰ ἐσορροποῦν τὴν κατάστασι στὴν

Πίνδο.

Στις 2 Νοεμβρίου ἡ Μεραρχία συνεχίζει τὶς ἐπιθετικὰς τῆς ἐνέργειες. Τὰ μεσάνυχτα τῆς 1ης Νοεμβρίου πρὸς τὶς 2 τοῦ μηνὸς ἡ Μεραρχία διέταξε τὸ συγκρότημα Δαδάκη νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐπιθετικὴν τοῦ ἐνέργεια γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσι τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ καθωρίσθησαν πρὸς τὸν Προφήτη Ἡλία Φούρκας, Ταμπούρι καὶ Φούρκα. Τὶς πρωῒνές ὥρες τῆς 2ας Νοεμβρίου τὸ Συγκρότημα Δαδάκη κυριεῦει τὸ ὕψωμα Προφήτης Ἡλίας Φούρκας.

Ζητεῖ ἔπειτα ἐνίσχυσι γιὰ τὴ συνέχισι τῆς ἐπιθέσεως τοῦ καταφθάνει μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ταγματάρχην Καραβία. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἀφίξι τῆς ἐνισχύσεως ὁργανώνεται ἡ ἐπίθεσις ἀπὸ τὴ διοίκησι τοῦ Συγκροτήματος κατὰ τῆς γραμμῆς Ταμπούρι — Φούρκα.

Οἱ συγκρούσεις μὲ τοὺς Ἰταλοὺς ἀμφίρροπες στὴν ἀρχή, καταλήγουν νικηφόρες γιὰ τὶς ἐλληνικὲς δυνάμεις. Ἀργότερα τραυματίζεται σοβαρὰ στὸ στήθος ὁ συνταγματάρχης Δαδάκης, ποὺ ἐκτελοῦσε ἀναγνώρισι, καὶ μετακομίζεται τὴ νύχτα εἰς τὸ Ἑπταχώρι. Τὴ διοίκησι τοῦ Συντάγματος ἀναλαμβάνει ὁ ταγματάρχης Καραβίας. Στις 2 Νοεμβρίου πρὸς τὸ βράδυ τερματίζεται ἡ συμμετοχὴ καὶ ἡ δράσι τοῦ Δαδάκη στὸν ἀγῶνα τῆς Πίνδου.

Ἡ συμμετοχὴ του εἶναι στὸ σύνολό της πέντε ἡμέρες καὶ μισή, ἡμερὶς ἡ 28η, ἡ 29η, ἡ 30η, ἡ 31η Ὀκτωβρίου, καθὼς καὶ ἡ 1η Νοεμβρίου. Στις πρώτες τέσσαρις ἡμέρες αὐτοῦ τοῦ πολέμου στὴν Πίνδο, εἶναι ἄχαρις ὁ ρόλος τοῦ Δαδάκη. Τὸ Ἀπόσπασμα τῆς Πίνδου ποὺ διοικοῦσε συμπτύχθηκε καὶ ἄφησε τοὺς Ἰταλοὺς ἀνενόχλητα νὰ φθάσουν ἕως τῆ Σαμαρίνας.

Ἀπ' ἐκεῖ καὶ πέρα; Ὁ Βραχνὸς ἔχει τὴν εὐθύνην καὶ τὴν τιμὴν γιὰ τὴν διεξα-

Ίστορία καὶ ἱστορικὲς ἀσχημίες:

Τοῦ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀμφιβάλλω ἂν ἔρπουσα ὑστεροφημία ἔχει τέτοια ἔκταση ὅση ἢ μετὰ τὸ θάνατο. τοῦ Κων. Δαδάκη, τοῦ ὁποῖου τῇ θράσῃ εἶδαν οἱ ἀναγνώστες στὰ προηγθέντα σημειώματα. Οὔτε λίγο, οὔτε πολύ, ὁ Δαδάκης ἔχει ταυτιστῇ ἀπόλυτα μὲ τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ ἀμυντικοῦ ἀγώνα τῆς Πίνδου καὶ μὲ τὸ Ἔπος τοῦ '40, ἐνῶ σαφῶς ἔχει ἀποδειχθεῖ πᾶς ὅτι ἡ ὑποχώρησις τοῦ Ἀποσπάσματος ἔγινε χωρὶς ἰ σ χ υ ρ ῆ π ῖ ε σ η τ ο ῦ ἔ χ θ ρ ο ῦ καὶ ἡ δικαιοσύνη γιὰ ἀ ν ε π ά ρ κ ε ι α ὁ υ ν ά μ ε ω ν τ ο υ εἶναι... ἀ ν ε π α ρ κ ή ς. Καὶ οἱ σώσαντες τὴν κατάστασιν Βραχνός, Καραδίας καὶ Δημάρατος περιέπεσαν στὴ λήθη τῆς Ἱστορίας!

Ἀληθινὰ δὲν μπορούσε νὰ ὑποφιαστῇ ἄνθρωπος τὴν κατάχρησιν (ἐκμετάλλευσιν) τὴν λέγει ὁ στρατηγὸς κ. Τσακαλιώτης),

γωγὴ τοῦ νικηφόρου ἀγώνα τὴν Πίνδον μὲ ὁρμητήριο τὸ Ἐπταχώρι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ συνταγματάρχης Σωκράτης Δημάρατος μὲ τὴν ταξιαρχία καὶ ὁρμητήριο τὰ Γρεβενά.

Αὐτοὶ οἱ δύο, οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοί, στοὺς ὁποῖους περιλαμβάνεται καὶ ὁ Δαδάκης γιὰ τὶς 2 πρῶτες μέρες τοῦ Νοεμβρίου, τὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος, οἱ χωρικοὶ τῆς Πίνδου μὲ τὴν ἀνεκτίμητην προσφορά τους, μὲ συντονισμό καὶ ἀποφασιστικότητα ἔδωσαν ἐπὺς ἀλπινοστῆς τὸ μάθημα.

Ἀπ' ἐκεῖ καὶ πέρα ὁ καθένας ἔς κρίνη.

τῆς μνήμης ἐνὸς ἀνθρώπου, ποὺ τραυματίστηκε, ὅπως χιλιάδες Ἑλληνας τραυματίστηκαν καὶ ἔζησαν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς τους μὲ τὶς συνέπειες τῶν τραυμάτων τους τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Ποὺ θρῆκε τραγικὸ τέλος στὸ ναυάγιο τῆς Ἀδριατικῆς, ὅπως κι ἄλλοι Ἑλληνας, Γεωργούλας, λοχαγὸς Γ. Στύπας κ.ἄ.

Κατάχρησις ποὺ φτάνει: τὰ ὅρια τοῦ ἀπιστεύτου καὶ μοιάζει: σὰν νὰ ἔχουν ἐκδοθεῖ ἐπιταγές χωρὶς ἀντίκρουσμα, ἐπιταγές ποὺ καὶ νὰ θέλει κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὶς ἀκυρώσει διότι εἶναι ὀνοματοθεσίες ὁδῶν, πλατειῶν, δηλαδὴ τοπωνυμίες («γεγλυμμένες ἐπιγραφές ἐπὶ τοῦ ἐδάφους» τὶς ἔλεγε ὁ μακαρίτης Ἀντών. Μηλιαράκης), ὀνοματοθεσίες ποὺ χρόνια τώρα ἔχουν χαραχτεῖ στὴ μνήμη τοῦ Λαοῦ καὶ μένουν ἀνεξίτηλες.

Ἔχουμε λοιπὸν (δλ. Ταχυδρ. Κώδικας 1983) 33 ὁδοὺς Δαδάκη στὸ λεκανοπέδιο τῆς Ἀττικῆς: Ἅγιο Δημήτριον (Μπραχάμι), Ἅγ. Γιάννη - Ρέντη, Ἅγιο Σπένανο, Ἀθήνα (κέντρο) Ἀλιμο, Ἀργυροῦπολη, Βούλα, Βριλήσσια, Βύρωνας, Βύρωνας (Καρέας), Γαλάτσι Ἡλιούπολη, Καλλιθέα, Κηφισιὰ, Κηφισιά, Λυκόδωρον, Μεταμόρφωση, Μεσχάτο, Ν. Ἐρυθραία, Ν. Ἰωνία, Ν. Πεντέλη, Νέα Σμύρνη, Ν. Φιλαδέλφεια, Ν. Λιόσια, Παπάγου, Πέραμα, Περιστέρη, Πεύκη, Φιλοθέη, Χαϊδάρη, Χαλάνδρι, Ψυχικό.

Ἔχουμε ὁδοὺς μὲ ἀπαράδεκτη ταύτιση:

Δ α δ ά κ η—Π ῖ ν δ ο υ 6 Ἅγ. Ἀ—
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 74)

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ - ΛΕΣΚΟΒΙΚΙ

✦ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὸ Τεῦχος 110)

Μετὰ τὰ Χάνια καὶ τὰ Καφενεῖα ἤρχιζεν ἡ Ἀγορά, ἣτις συμπεριλαμβάνουσα ὅλα γενικῶς τὰ καταστήματα τῆς πόλεως, εἰς τὰς συνοικίας οὐδὲν τοιοῦτον ὑπῆρχεν, εἶχεν ἀρκετὴν ἔκτασιν, μὲ ποικιλίαν «ἐπαρχιακῆς καταναλώσεως» ἐμπορευμάτων. Τὸ Λεσκοβίκι, ἀποτελοῦν σπουδαιότατον κόμβον συγκοινωνιῶν, παρουσίαζεν ἀρκετὴν ἐμπορικὴν κίνησιν, ἰδίως κατὰ τὰ δύο ἐβδομαδιαῖα «παζάρια» τῆς Δευτέρας καὶ Παρασκευῆς, ὁπότε οἱ χωρικοὶ ἐπώλουν τὰ ἀγροτικά, κηπουρικά καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἅπαντα ἐκλεκτῆς ποιότητος, διότι ἡ λίπανσις των ἐγίνετο μὲ τὴν κόπρον τῶν ζώων των, ἐπίσης δὲ ἅπαντα ἦσαν ἀγνὰ καὶ ἀνόθευτα, δεδομένου ὅτι ἡ νοθεία ἦτο ἀγνωστος, καθ' ὅσον εἶναι προϊόν τοῦ μεταγενεστέρως ἐνσκήψαντος πολιτισμοῦ.

Εἰς ἐλάχιστα ἐπαγγέλματα ἀπησχολοῦντο καὶ Τουρκαλθανοί, μοναδικὴν ἐξαίρεσιν ἀπετέλει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πωλητοῦ καυσοξύλων, μεταφερομένων εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ τῶν ὄνων, τὸ ὁποῖον ἦτο προνόμιον οὕτως εἰπεῖν τῆς τάξεως τῶν χαρμπούτηδων. Ἐνῶ, αἱ βιοτε-

χνίαι κατ' ἀποκλειστικότητα, κατὰ μεγίστην δὲ πλειοψηφίαν τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα εὐρίσκοντο εἰς χριστιανικὰς χεῖρας. Ὡς ἐκ τοῦ ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς μεγάλης ἀνεχειᾶς συγχρόνως, τὰ τσαρούχια ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς μέγιστον ποσοστόν, ὥς ἐκ τούτου ἡ τσαρουχοποιῖα ἤκμαζε, τὰ προϊόντα της ὁμως δὲν παρουσίαζον τὴν λεπτὴν τέχνην τῶν ἀντιστοίχων βιοτεχνῶν τῶν Ἰωαννίνων.

Χωρὶς νὰ ἀφιστάμεθα κατὰ πολὺ τῆς πραγματικότητος, ἡ ἀναλογία τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο 65% τουρκαλθανοί, τὸ δὲ ὑπόλοιπον 35% χριστιανοί. Οἱ Τουρκαλθανοὶ διεκρίνοντο εἰς τρεῖς τάξεις. Οἱ πλούσιοι Πασάδες - Μπέηδες, οἱ πτωχοί, ἔνιοι τῶν ὁποίων πρῶην μπέηδες, περιφρονητικῶς καλούμενοι ὑπὸ τῶν Μπέηδων «χαρμποῦτ» καὶ οἱ γύφτοι. Ἀπὸ ἀπόψεως πτώχειας οἱ χαρμπούτηδες ἦσαν εἰς χειροτέραν μοῖραν τῶν γύφτων. Διηγοῦνται τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν διὰ μπέην ἐκπεσόντα εἰς τὴν τάξιν τοῦ Χαρμποῦτ: Οὗτος, Ζεϊνέλ ὀνόματι, ἠναγκάσθη νὰ μετέλθῃ τὸν πωλητὴν καυσοξύλων εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ νὰ κερδίξῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Οἱ γνωρί-

ζοντες τὸν ἄνδρα τὸν ἐκάλουν διὰ τοῦ ὀνόματός του μόνον «Ζεῖνέλ, ὦ Ζεῖνέλ», ὁπότε οὗτος προσποιούμενος ὅτι δὲν ἤκουσε τὴν πρόσκλησιν, οὐδεμίαν ἔδιδε σημασίαν, ὁπότε τὸν ἐκάλουν «ὦ Ζεῖνέλμπεη». Τότε ὁ ὀνηλάτης ἀπεκρίνετο ἀμέσως μετὰ προθυμίας καὶ εὐχαριστήσεως: Λιέπε! (ἀλθανιστί, ὀρίστε). Διατὶ δὲν ἀπαντοῦσες ἕως τώρα;

— «Δὲν ξέρετε, τοῖς ἀπὴντα, ὅτι ἔχω καὶ μιὰ οὐρά, τὸ «μπέη»;

Ἐκ τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως τρεῖς εἶχον τὸν τίτλον τοῦ Πασᾶ, ἀπονεμηθέντα εἰς αὐτούς, ὡς πολιτικὸν τοιοῦτον, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντας μὲ τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα, διότι κυρίως ὁ βαθμὸς τοῦ στρατηγοῦ συνεπάγεται καὶ τὸν πρόσθετον τίτλον τοῦ Πασᾶ. Ὁ τίτλος οὗτος, ὅστις δίδεται προσωπικῶς χωρὶς δικαίωμα μεταβιβάσεως του εἰς τινὰ τῶν κληρονόμων, ἀπενέμετο διὰ Σουλτανικοῦ Διατάγματος, ἱραδέ.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν Σουλτανικὴν (Κων)πολιν ὑπῆρχον πολλοὶ ἰσχύοντες Τουρκαλθανοὶ μεγιστᾶνες μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διατελέσας Μέγας Βεζύρης Φερὶτ Πασᾶς, οἵτινες, συνεργοῦντος καὶ τοῦ πανισχύρου μπαξίς, συνετέλουν εἰς τὴν ἀπονομὴν τοιούτων τιμητικῶν διακρίσεων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς Μπέηδες, ὑποθέτω ὅτι πολλοὶ ἀπώτεροι πρόγονοί των διὰ παρασχεθείσας πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν ὑπηρεσίας, εἶχον λάβει προσωπικῶς, τὸν τίτλον δ' αὐτοκρατορικοῦ Ἱραδέ, διατάγματος, τὸν τίτλον τοῦ Μπέη ὡς

καὶ ἐκχωρήσεις εὐφόρων κτημάτων ἢ καὶ ὀλοκλήρων χωρίων ὡς ἰδιοκτησίαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, τὰ τσιφλίκια, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγοῦνται τὰ πολλὰ τσιφλίκια τῶν Λεσκοβικηνῶν. Καὶ ὁ μὲν τίτλος ἦτο προσωπικός, μὴ περιερχόμενος εἰς τοὺς ἀπογόνους, ἀντιθέτως πρὸς τὴν γῆν, ἣτις περιήρχετο εἰς αὐτοὺς ὡς πραγματικὴ ἰδιοκτησία. Οἱ νεώτεροι ὅμως τιτλοῦχοι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τοιαύτας ἡρωϊκὰς πράξεις καὶ Σουλτανικοὺς Ἱραδέδες διὰ παρασχεθείσας ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας, ἀλλὰ κατ' ἐπικρατήσαν ἔθιμον, τὰ θρέφη μαζί μὲ τὸ ὄνομα ἐλάμβανον ὑπὸ τῶν οἰκείων των καὶ τῶν γυφτισσῶν ὑπηρετριῶν τὸν τίτλον τοῦ μ π έ η, ὅστις οὕτω διαιωνίσθη, δι' ὃ, εἰρωνευόμενοι τοὺς τοιούτους μπέηδες, ἐλέγετο ὅτι «οἱ μπέηδες ὠφείλον τὸν τίτλον των εἰς τίς γυφτισσες». Πάντως ὅμως δὲν ἦσαν τελείως ἀνάξιοι τοῦ τοιούτου τίτλου εὐγενείας διότι ἡ ἀρχοντιά των ἦτο κατάδηλος. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν κατῴρθωσαν, σὺν τῷ χρόνῳ, νὰ κατασπαταλήσωσιν, ὡς πραγματικοὶ ἄσωτοι υἱοί, τὴν πατρικὴν οὐσίαν, πωλοῦντες τὸ ἔν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ τσιφλίκια, ἔνεκα κυρίως τῆς ἀνοήτου γνώμης των ὅτι εἶναι ἐξευτελιστικὸν διὰ μπέηδες νὰ ἐργάζωνται, οἱ δὲ νεαροὶ θλαστοὶ των διὰ νὰ μὴ ὑφίστανται παρατηρήσεις ἀπὸ τοὺς κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως διδασκάλους, δὲν ἐφοίτων εἰς τὸ Μεκτέπ (Σχολεῖον) ἀπομένοντες οὕτως «ἄνθρωποι ἀγράμματοι, ξύλα ἀπελέκητα», κατὰ τὸ χαρακτηριστικὸν

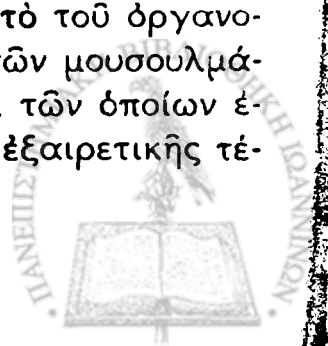
καὶ ἐπιτυχὲς παλαιὸν δίστιχον.

Ἐὰν ὁμως οἱ μπέηδες, διὰ τοὺς ἀνώτερω λόγους, ἔχασαν τὰς περιουσίας των, δὲν συνέβη ὁμως τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὴν ἀρχοντιά, ἥτις ἦτο καταφανὴς ἀπὸ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν καὶ ἀπ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς κινήσεις των, κατὰ τὸ ἀρχαῖο ρητὸν «ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα». Ἐκεῖνο ἰδίως τὸ ὁποῖον ἐπρόδιδε περισσότερον αὐτὴν ἦτο ἡ ἐπιβλητικότης τῶν μεγάρων των. Οὕτως, αἱ συνοικίαι τῶν μπέηδων περιελάμβανον πολλὰ μέγαρα ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν πλουσίους ἢ τοὺς ἄλλοτε ποτε τοιούτους.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς κοσμοπολίτας μπέηδες, οἱ πλούσιοι Χριστιανοί, ἰδίως οἱ Σουλιῶται, ἐφαίνοντο μᾶλλον ὡς ὀρεσίβιοι, καίτοι κατώκουν ἀπὸ ἑκατονταετίας εἰς πόλιν καὶ συνέζων μὲ τοὺς κατοίκους της. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμβαίνει ἄλλως ἀφοῦ κατήγοντο ἀπὸ τὸ ἀδάμαστον Σοῦλι καὶ ἦσαν πρῶην λησταὶ ἤδη δέ... ληστοτρόφοι. Ὑπῆρχεν ὁμως καὶ ἄλλη μερὶς εὐημερούντων χριστιανῶν, καταγομένων ἐκ τῶν πέριξ χωρίων Ἑλληνοφώνων ἢ Αλβανοφώνων, μὲ Ἑλληνικὰ αἰσθήματα, ἐμπόρων καὶ ἐπαγγελματιῶν, οἵτινες παρουσίαζον τὸν κάτοικον τῆς πόλεως καὶ ἐκ τῆς τάξεως τῶν ὁποίων ἐξελέγοντο συνήθως τὰ μέλη τῆς Ἐφορο-ἐπιτροπῆς διότι οἱ Σουλιῶται ἔχοντες ἀπολύτως «τὸ γνῶθι σαυτὸν» δὲν ἀνεμιγνύοντο εἰς τὰ Κοινοτικά, διὰ νὰ τοὺς φιλοτιμῶσιν ὁμως εἰς χρηματικὰς ἢ ἄλλας εἰσφοράς, τοὺς ἐξέ-

λεγον, «τιμῆς ἔνεκεν» μεταξὺ τῶν ἰθυνόντων, ὅπου ἔπαιζον μᾶλλον ρόλον βωθῶν προσώπων. Παρὰ τὸ ὀρεσίβιον τοῦ χαρακτῆρος των, ἦσαν εὐλαβεῖς χριστιανοὶ πρόθυμοι πάντοτε, ὅπως συνδράμωσι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Σχολεῖον, καίτοι διὰ τὸ τελευταῖον ἐφρόνουν ὅτι τὰ γράμματα δὲν ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, κρίνοντες ἐξ ἰδίων, διότι ἂν καὶ ἀγράμματοι, οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀποκτήσει οὐχὶ εὐκαταφρονήτους περιουσίας.

Ἡ τάξις τῶν γύφτων ὑπῆρχεν εἰς ἀμφοτέρας τὰς Κοινότητας, μουσουλμάνοι, γύφτοι καὶ χριστιανοί. Πλεῖστοι Τουρκογύφτισσαι προσελαμβάνοντο ὡς ὑπηρέτριαι τῶν μπέηδων, πολλάκις μάλιστα ἡ θυγάτηρ διεδέχετο τὴν μητέρα της εἰς τὸ ἴδιο μπέηκο σπίτι. Οὐδεμία σύγχυσις πρέπει νὰ γίνῃ μεταξὺ ἐκείνων τῶν γύφτων καὶ τῶν γνωστῶν σημερινῶν πλανωμένων ἀπὸ Ἐπαρχίας εἰς Ἐπαρχίαν καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἐπιδιδομένων εἰς τὴν κλοπὴν, τὴν ἀπάτην, τὴν πορνείαν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀκολασίαν, διότι ἐπρόκειτο περὶ πραγματικῶν νοικοκυραίων, ἐργατικῶν καὶ τιμίων πολιτῶν, ἀσχέτως ἐὰν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνεχείας τοὺς ὑπεχρέωνεν ὅπως διαμένωσιν εἰς ταπεινὰς οἰκίας. Ὅπως παντοῦ, οὕτω καὶ εἰς τὸ Λεσκοβίκι, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σιδηρουργοῦ ἠσκεῖτο ὑπὸ τῶν γύφτων, ἀμφοτέρων τῶν δογμάτων, ἐνῶ τὸ τοῦ ὀργανοπαίκτου μόνον ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων γύφτων, μερικοὶ τῶν ὁποίων ἐπεβλήθησαν διὰ τῆς ἐξαιρετικῆς τέ-

χνης των καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κων) πολιν.

Ἡ κτηνοτροφία ἤκμαζεν, ὀλίγοι μάλιστα μουσουλμάνοι καὶ χριστιανοὶ ἦσαν μεγάλοι κτηνοτρόφοι, ἀρκετοὶ δὲ ἐκ τῶν χριστιανῶν ἔτρεφον 50—150 οἰκόσιτα πρόβατα.

Τὸ Λεσκοβίκι, ἔκειτο ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας, εἶχε σχετικῶς καλοὺς καὶ εὐρεῖς δρόμους, οἵτινες ὁμως εἰς τὰς τουρκικὰς συνοικίας ἐφαίνοντο στενώτεροι τοῦ πραγματικοῦ, ἔνεκα τῶν εἰς αὐτὰς μεγάρων, ἰδίως ὅταν ὑπῆρχον ἐκατέρωθεν οἱ ὑψηλοὶ τοῖχοι τῶν αὐλῶν των· Ἐκάστη τῶν Θρησκευτικῶν Κοινοτήτων εἶχεν τὴν ἀστικὴν Σχολὴν τῆς, ἡ μὲν Τουρκικὴ μὲ δύο διδασκάλους, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ μὲ ἓνα, ὑπῆρχον δύο τζαμιά καὶ μία ἐκκλησία.

Κατὰ τὸ 1903—4 ἡ Κοινότης μας ἀπέκτησεν, οὐχὶ ἰδίους ἀναλώμασιν, ὠραιότατον οἶκημα Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου, ὑπερκείμενον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Σχολείου μας ἀρρένων, τὸ ὁποῖον ἐχρησιμοποιήθη ὡς Παρθεναγωγεῖον, ἅμα τῇ συστάσει του. Πλεῖστοι μπένηδες ἔσπευσαν νὰ ἀποστείλωσιν εἰς αὐτὸ τὰς θυγατέρας των, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν, μὲ μεγάλην των λύπην, νὰ τὰς ἀποσύρῳσι κατόπιν ἐπεμβάσεως τοῦ Κατῆ τῆς πόλεως, γνωματεύσαντος ὅτι ἀπαγορεύεται τοῦτο ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ Κορανίου.

Τὸ οἶκημα τοῦ Σχολείου μας ἀπετελεῖτο ἀπὸ αἵθουσας παραδό-

σεων καὶ ἑτέραν διὰ κοιτῶνα τοῦ διδασκάλου. τοῦ ὁποίου ἡ ἀμοιβὴ ἦτο γλισχροτάτη. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἐφοίτων περισσότεροι μαθηταί, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν ἀπησχολοῦντο ὑπὸ τῶν γονέων των εἰς αὐτάς. Τὸ Λεσκοβίκιον εὐρίσκετο εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Μελεσίνι, τὸ ὁποῖον εἶναι ἓνας ἐπιμήκης ὄγκος γρανίτου, τὸ ὁποῖον τροφοδοτεῖ τὴν κωμόπολιν μὲ ἄφθονα κρυστάλλινα καὶ διαυγέστατα ὕδατα, ἰδίως τῆς παρὰ τὴν ρίζαν αὐτοῦ πηγῆς, «ΡΙΖΑΣ», ὡς ἐκ τούτου καλουμένης. Τὸ κατάψυχρον ὕδωρ, ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς τὰς ὑπολοίπους κρήνας τῆς πόλεως, αἵτινες ἦσαν ἀρκεταί, δὲν διετῆρει τὴν αὐτὴν χαμηλὴν θερμοκρασίαν.

Τὸ κλίμα τοῦ Λεσκοβικίου εἶναι ψυχρόν μὲν ἀλλ' ὑγιεινότατον, κατάλληλον δὲ διὰ παραθερισμόν. Κατὰ τὸν χειμῶνα πίπτουσιν ἄφθονα χιόνια ὑπερμεγέθη δὲ παγωμένα κρύσταλλα, ὑπερβαίνοντα πολλὰς τὸ μέτρον, κρέμονται ἀπὸ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν καὶ καταστημάτων.

Οἱ κάτοικοι ἦσαν ἐργατικώτατοι, στερούμενοι δὲ ἐπαρκoῦς καλλιεργησίμου γῆς, μετέβαλλον εἰς ἀγρούς, κατόπιν σκληρᾶς ἐργασίας ὀλοκλήρου τῆς οἰκογενείας, πλὴν τῶν θρεφῶν! τὰ πετρώδη θουνὰ τῆς πατρίδος των.

(Συνεχίζεται)

ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ ΣΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΣΛΑΒΙΚΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ

Είναι γνωστό πώς κατά τὸν 4ο καὶ 5ο μ.Χ. αἰῶνα θάρβαροι λαοὶ εἰσέβαλαν ἀπὸ βορρᾶ στὴ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία.

Οἱ Σλάβοι, λαὸς συγγενῆς μετὺς Βουλγάρους, ἄρχισαν τὶς ἐπιδρομὰς τοὺς ἀπὸ τὸ 540, ὅταν αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἦταν ὁ Ἰουστινιανὸς (527—565). Τὸ 578 πολυπληθὲς στίφος Σλάβων εἰσέβαλε καὶ πάλι στὴ Μακεδονία, Ἡπειρο, Στερεὰ Ἑλλάδα, καταστρέφοντας καὶ λεηλατώντας. Οἱ πρῶτες σλαβικὲς ἐποικήσεις στὰ μέρη αὐτὰ ἔχουν ἴσως τὴν ἀρχὴν τοὺς στὰ χρόνια αὐτὰ (6ος αἰῶνας).

Ἀργότερα, τὸν 7ο αἰῶνα, ἐπειδὴ πιέζονταν ἀπὸ τοὺς Ἀθάρους καὶ Βουλγάρους, ἐγκαθίστανται στὴ θόρεια Ἑλλάδα μετὰ τρόπο εἰρηνικὸ καὶ μετὰ ἰδιαίτερες συμβάσεις, πού ἔκαμαν μετὰ τὸ Βυζάντιο. Σιγὰ - σιγὰ ὁμῶς ἄρχισαν νὰ παραγνωρίζουν τὴ βυζαντινὴ κυριαρχία, δὲν πληρωνοῦσαν φόρους, ἐπαναστατοῦσαν καὶ λεηλατοῦσαν πόλεις καὶ χωριά.

Ἡ Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία (870—802), αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου, ἔστειλε τὸ 783 τὸ στρατηγὸν Σταυράκιον μετὰ ἄρκετὸ στρατὸ κατὰ τῶν Σλάβων.

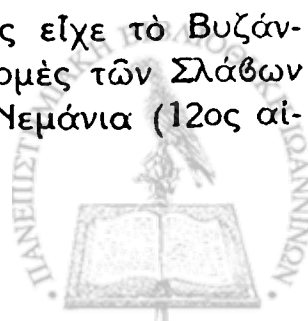
Ὁ Θεοφάνης, λόγιος καὶ ἱστορικός, γράφει: «Κατελθὼν δὲ οὗτος ἐπὶ Θεσσαλονίκην καὶ Ἑλλάδα ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφόρους (= φό-

ρου ὑποτελεῖς) ἐποίησε τῇ βασιλείᾳ. Εἰσῆλθε δὲ καὶ εἰς Πελοπόννησον καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα ἤγαγε τῇ τῶν Ρωμαίων βασιλείᾳ».

Βέβαιον πάντως εἶναι πὺς μετὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Σταυρακίου οἱ Σλάβοι, ἰδίως τῆς Πελοποννήσου, δὲν νικῆθηκαν ὁλοσχερῶς. Ἀπόδειξη αὐτοῦ ἀποτελοῦν οἱ μετέπειτα σφοδρὲς καὶ καταστρεπτικὲς ἐπιδρομὰς τοὺς σὲ πόλεις καὶ χωριά, ὅπως συμπεραίνει κανεὶς καὶ ἀπὸ τῇ μεγάλῃ ἐπίθεσιν τοὺς ἐναντίον τῆς Πάτρας (807), πού σώθηκε ὡς ἐκ θαύματος τοῦ πολιούχου Ἀγίου Ἀνδρέα καὶ χάρη στὴ γενναιότητα τῶν κατοίκων τῆς.

Σχετικὰ μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σλάβων στὴ Πελοπόννησον, πού ἄρχισε γύρω στὰ 750, ὁ Κων. Παπαρρηγόπουλος πιστεύει πὺς ἡ ἐρήμωση τῶν ἐπαρχιῶν τῆς, ἐξ αἰτίας φοβεροῦ λοιμοῦ, καὶ ὁ ἐπικίνδυνος πολλαπλασιασμὸς τῶν σλαβικῶν φυλῶν στὴ θόρεια Ἑλλάδα, ἀνάγκασε τοὺς αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου νὰ ἐπιτρέψουν τὴν ἐγκατάστασιν τοὺς στὴν Πελοπόννησον. (Κ. Παπαρ. Περὶ τῆς ἐποικίσεως σλαβικῶν φυλῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, 1843, σελ. 109).

Νέες περιπέτειες εἶχε τὸ Βυζάντιον ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὰς τῶν Σλάβων ἐπὶ Στεφάνου Α' Νεμάνια (12ος αἰ-

ώνας) καὶ τῶν διαδόχων του, οἱ ὁποῖοι μεγάλωσαν τὸ κράτος τους εἰς θάρος τοῦ Βυζαντίου. Ἀργότερα ἡ Σερβία ἐπὶ Στεφάνου Δουσάν (1331—1355) ἔφθασε στὴν ἀκμὴ τῆς δυνάμεώς της. Ὁ δραστήριος αὐτὸς Κράλης (βασιλιάς) τῶν Σέρβων, ἐκμεταλλευόμενος τὶς ἐσωτερικὰς ἔριδες τοῦ Βυζαντίου, τὶς εἰσβολὰς Βουλγάρων καὶ Τούρκων καθὼς καὶ τὰ πάντοτε κακόβουλα σχέδια τῶν Γενουατῶν καὶ Ἑνετῶν, εἰσβάλλει τὸ 1346 στὴν Ἑλλάδα, καταστρέφοντας τὰ πάντα διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Οἱ κάτοικοι ἔντρομοι, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὴ σλαβικὴ λαίλαπα, κατέφευγαν στὰ θουνά καὶ στὰ παράλια.

Ἄς σημειωθεῖ ἐδῶ πῶς ἡ ἵδρυση πολλῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης ἀνάγεται στὴν ἐποχὴ αὐτῆς τῶν σλαβικῶν ἐπιδρομῶν (14ος αἰώνας), πού ἀνάγκασαν κατοίκους τῆς δυτικῆς Μακεδονίας νὰ μετακινηθοῦν πρὸς τὰ μέρη μας, γιὰ νὰ σωθοῦν.

Τὸ 1346 ὁ Δουσάν στέφεται αὐτοκράτορας καὶ βασιλιάς Σέρβων καὶ Ρωμαίων, δεσπότης Ἄρτας καὶ κόμης τῆς Βλαχίας. Μετὰ τὸ θάνατό του ὅμως τὸ σερβικὸ κράτος διασπάστηκε σὲ πολλὰ κρατίδια, τὰ ὁποῖα εὐκόλα ὑπέταξαν οἱ Τούρκοι. Ἡ μάχη τοῦ Κοσσυφοπεδίου (1389) ἔθεσε τέρμα στὴ σλαβικὴ κυριαρχία.

Εἶναι γνωστὸ πῶς οἱ ἐπιδρομὲς αὐτὲς τῶν Σλάβων καὶ ἡ ἐγκατάστασή τους στὴν Ἑλλάδα ἔδωσαν λαβὴν στὸ Γερμανὸ ἱστορικὸ Φαλμε-

άυερ (1790—1861) νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ἑλληνικότητα τῶν κατοίκων τῆς πατρίδας μας καὶ νὰ ἀποφανθεῖ πῶς οὔτε σταγόνα γνήσιου ἑλληνικοῦ αἵματος δὲν ρέει στὶς φλέβες τῶν Νεοελλήνων.

Τὴ θεωρίαν αὐτὴ τοῦ Φαλ. ἀντέκρουσαν πολλοὶ ἐπιστήμονες δικοὶ μᾶς καὶ ξένοι, μὲ ἐμπεριστατωμένες μελέτες, ἱστορικὰς, λαογραφικὰς ἐθνολογικὰς.

Βέβαια οἱ σλαβικὲς φυλὲς, μὲ τοὺς ἀγροτικούς καὶ ποιμενικούς πληθυσμούς, εἶχαν κάποια μικρὴ ἐπιμειξία μὲ τοὺς Ἕλληνες, φαινόμενο, ἄλλωστε, συνηθισμένο σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς στὴ μακρὰ πορεία τοῦ ἱστοικοῦ των θίου.

Ἀλλὰ οἱ Σλάβοι, ἀριθμητικὰ λιγότεροι καὶ πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ κατώτεροι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, ἀφομοιώθηκαν, ἀπορροφήθηκαν καὶ συγχωνεύτηκαν ἐντελῶς μὲ τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο. Σ' αὐτὸ συνέβαλε καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία καὶ τὰ διάφορα μελετημένα πολιτικὰ μέτρα, πού ἔπαιρναν οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, γιὰ νὰ τοὺς ἐντάξουν στὴν τροχιά τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

Ἔτσι κατίσχυσε καὶ πάλι ἡ δαιμόνια δύναμη τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος· συνέβη δηλ. κάτι παρόμοιο μὲ τὴν περίπτωσιν τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν. Τὸ ὁμολόγησε εὐθαρσῶς ὁ Ρωμαῖος ποιητὴς Ὁράτιος, πού ἔγραψε χαρακτηριστικὰ : «GRAECIA CAPTA FERUM VIKTOREM VICIT ET INTULIT ARTES AGRESTI LATIO», δηλαδή ἡ νικημένη Ἑλλάδα νίκησε τὸν ἄγριο

νικητή και ἔφερε τις τέχνες και τὰ Γράμματα στὸν ἀγροῖκο Λάτιο. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο οἱ σλαβικές φυλές ὑποτάχτηκαν στὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα και μὲ τὴν ἀπώλεια τῆς πολιτικῆς τους ἀνεξαρτησίας διαλύθηκαν μόνοι τους. "Ἀλλωστε οἱ Σλάβοι σχεδὸν ποτὲ δὲν ἀποτέλεσαν ἓνα ἐνιαῖο συμπαγὲς κράτος, ἀλλὰ ἦταν χωρισμένοι σὲ πολλές φυλές, πού καθεμιὰ εἶχε δικό της ἀρχηγὸ φύλαρχο (ζουπάνο) πού κυβερνοῦσε μιὰ περιφέρεια (ζούπα).

Παρ' ὅλη τὴ μακροχρόνια παραμονὴ τῶν Σλάβων σὲ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας, πολὺ λίγες εἶναι οἱ λέξεις, πού μᾶς ἄφησαν και πού σώζονται ἀκόμη αὐτούσιες ἢ κάπως παραλλαγμένες. Σημειῶνω μερικές ἀπ' αὐτές, ἀφοῦ πρῶτα πῶ ὅτι τόσο γιὰ τις λέξεις πού ἀκολουθοῦν ὅσο και γιὰ τὰ τοπωνύμια συμβουλευτήκα στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη τὰ ἐξῆς λεξικά:

1. Σερβοελληνικό: Παπαστεργίου
 2. Ἑλληνοσερβικό: Κολτσίδα
 3. Σλαβο - Κροατο - Ἰταλικό : Πάρτσικ
 4. Ἰταλοελληνικό: Περίδου.
- ΖΑΚΟΝΙ (συνήθεια, σλαβ. ΖΑΚΟΝ)
 ΝΤΟΜΠΡΟΣ (καλός, ἀπλός, σλαβ. DOBR).
 ΛΑΜΠΑΒΟ (χαλαρό, σλαβ. LA-BAV).
 ΓΚΛΑΒΑ (χοντροκέφαλο, σλαβ. GLAVA. Κατὰ MEYER ἀπ' αὐτὸ και ἡ «γκλαβανή» = καταπαχτή, πού φαίνεται ὁμως κάπως ἀπίθανο).
 ΓΚΑΡΙΛΑ (σλαβ. GARILLO = COLORE DI FULIGGINE, δηλ. χρῶ-

- μα καπνιάς, κατάμαυρο).
 ΓΚΟΛΙΟΣ (γυμνός, σλαβ. GOL).
 ΖΔΡΑΒΟΣ (σλαβ. ZDRAVO = ὑγιής).
 ΟΒΟΡΟΣ (αὐλή, σλαβ. DVOR, κατ' ἄλλους ἀπὸ τὸ OBOR = μάνδρα)
 ΒΕΡΒΕΡΙΤΣΑ (σκίουρος, σλαβ. VJEVERITSA).
 ΓΚΟΥΣΤΕΡΙΤΣΑ (σαύρα, σλαβ. GUSTERITSA).
 ΚΟΥΝΑΒΙ (ὑποκοριστικὸ τοῦ σλαβ. ΚΥΝΑ).
 ΖΑΜΠΑ (βάτραχος, σλαβ. ZABA).
 ΠΕΣΤΡΟΦΑ (σλαβ. PASTRVA. Ὁ συσχετισμὸς μὲ τὸ «ἐπιστρέφω» εἶναι ἐσφαλμένη ἐπινόηση).
 ΡΟΥΧΟ (σλαβ. RUXO).
 ΤΣΕΛΙΓΚΑΣ (σλαβ. TSELINIK).
 ΤΣΕΡΓΑ (μάλλινη θελέντζα παλιά και τριμμένη, σλαβ. TSEPGA).
 ΚΟΖΙΝΙ (ἀσκή ἀπὸ δέρμα γίδας, σλαβ. KOZIN και KOZA=γίδα).
 ΚΛΙΕΤΣΚΑ (πλεκτοβελόνη).
 ΜΟΤΣΙΑΛΗ (μέρος λιθαδιοῦ μὲ πολλὰ χόρτα και λίγο στάσιμο νερό, θαρκό, σλαβ. MOTSILA. Λέγεται και ΜΟΤΣΙΑ = MOTSA. Πρβλ. "Ἐγίνα μότσια = θράχη-κα πολύ).
 ΤΕΛΕΤΙΝΙ (κατειργασμένο δέρμα μόσχου, σλαβ. TELE = μοσχάρι. Πρβλ. Τσαρούχια τελετίνι και φούστα κόκκινη).
 ΟΒΙΡΑ (δίνη νεροῦ, σλαβ. VIR = πηγὴ).
 ΜΠΟΡΙΚΑ (εἶδος πεύκης, σλαβ. BORIK).
 ΕΛΣΙΑ (ὑδροχαρές δέντρο, σλαβ. JELSA).
 ΣΑΝΟΣ (σλαβ. SANO).

ΚΟΣΑ (μεγάλο δρεπάνι, σλαβ. ΚΟ-
SA).

ΣΙΛΒΟ (είδος υπόξινου δαμάσκη-
νου, σλαβ. SLJIVO).

ΣΕΛΙΟ (χωράφι κοντά στο σπίτι,
σλαβ. SELO = χωριό).

ΚΛΕΝΟΣ, ΚΛΕΝΑΔΙ (δέντρο, σλβ.
KLEN, KLENIK).

ΛΙΠΑ (φυλώρα, σλαβ. LIPA).

ΤΣΕΤΙΝΟ (μίσχος, κοτσάνι κερα-
σιού, σλαβ. TSETINA = FOGLIE
DEL PINO, φύλλο πεύκου. Μοιά-
ζουν για το βελονοειδές σχήμα).

ΤΣΙΑΜΙΚΟ (ξύλο), σλαβ. TSA-
MIK = ξλατο. Πρβλ. οί τσάμικες
γρέντες (δοκοί) είναι γερές.

ΝΤΟΠΟΛΑ, ΝΤΟΜΠΟΛΙΤΣΑ (ξύ-
λινος κυλινδρικός κάδος, όπου
χτυποῦν τὸ γάλα, σλαβ. ΤΟΡΟ-
LA = λεύκη, ἐπειδὴ γινόταν με
ξύλο λεύκης).

Καὶ ποιός δὲν θυμᾶται τὶς
«μ π λ α ν ο ὕ τ σ κ ε ς» (φράου-
λες), πὺ μαζεῦαμε στοὺς ὄχτους
τῶν λιθαδιῶν, καὶ τὶς «ρ ο υ σ ι ἔ-
τ σ κ ε ς», πὺ τὶς θγάζαμε ἀπὸ
τὴ γῆ ἔξω στὰ σιάδια, καθαρίζαμε
μὲ προσοχὴ τὸ ἀγκαθωτὸ περίθλη-
μα καὶ τρώγαμε τὸν πολὺ νόστιμο
ἔσωτερικὸ καρπὸ. Ἀκόμα ποιός λη-
σμονεῖ τοὺς χορταρένιους ἐκείνους
σκούφους, πὺ φτιάχναμε ἀπὸ
σ λ ἄ μ κ ε ς (σλαβ. SLAMKA),
τὰ βελονοειδῆ χόρτα πὺ φύτρωναν
σὲ θαρκά.

Ἀπὸ τὶς παραπάνω λέξεις βλέ-
πομε πὺς οἱ περισσότερες ἀναφέ-
ρονται στὸν ὑπαίθριο νομαδικὸ βίο,
πρᾶγμα πὺ πιστοποιεῖ τὶς ἀγροτι-

κὲς καὶ κτηνοτροφικὲς ἀσχολίες
τῶν Σλάβων.

Ἄς ἔρθουμε τώρα στὰ τοπωνύ-
μια.

Εἶναι γεγονὸς ἀναμφισβήτητο
πὺς οἱ Σλάβοι ἔδιναν στὸ μέρος πὺ
παρέμεναν μιὰ ὀνομασία, πὺ εἶχε
σχέση μὲ κάποιο χαρακτηριστικὸ
γνώρισμα τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἄλ-
λοτε πάλι ὀνόμαζαν τοὺς τόπους
ἀπὸ τὰ ἐπώνυμα τῶν φυλάρχων.

Εἶναι λοιπὸν δύσκολο καὶ πολλὲς
φορὲς ἀδύνατο νὰ ἐξηγήσουμε πολ-
λὰ σλαβικὰ τοπωνύμια, γιατί μὲ
τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ στὸ
μα σὲ στόμα ἄλλαξαν, ἀλλοιώθηκαν
καὶ ἔγιναν δυσκολερμήνευτα. Φυ-
σικά, σὲ τέτοια τοπωνύμια θὰ ση-
μειώσουμε τὶς ἐπιφυλάξεις μας.

Χαρακτηριστικὲς καταλήξεις
σλαβικῶν τοπωνυμίων εἶναι : —ανη
(Βούρμπιανη, Στράτσιανη), —ιστα
(Μόλιστα, Βράνιστα), —οβο (Κερά-
σοβο, Τούρναβο), —ιτσα (Κόνιτσα,
Γορίτσα) κλπ.

ΒΟΥΡΜΠΙΑΝΗ : Ὁ STRADT-
M·U·LLER (Ἡπειρ. Χρον. τ. Θ., σελ.
160) παρατηρεῖ ὅτι τὰ σλαβικὰ το-
πωνύμια εἰς —ανη δηλώνουν ἀνθρώ-
πους πὺ κατοικοῦν σὲ κάποιο μέ-
ρος, στὸ ὁποῖο ὑπάρχει κάτι πὺ
φαίνεται στὸ πρῶτο συνθετικὸ τῆς
λέξεως. Ἔτσι Βούρμπιανη δηλώνει
τόπο μὲ ἱτιὲς κατοικῆσιμο, διότι
«VRBA» σημαίνει «SALCIO», ἱ-
τιά. Ἐπειδὴ τὸ VRBA ἦταν δυ-
σκολοπρόφερτο, ἀναπτύχθηκε ἔ-
να «ε» καὶ ἔγινε Βέρμπα - Βέρμπα-
νη. Ἄς σημειωθεῖ πὺς οἱ γείτονες
Ἀλβανοὶ ἀποκαλοῦν τὸ χωριὸ Β έ ρ

μ π α ν η (Πρβλ. Γκα γιε τι; 'Α-
πό ποῦ εἶσαι; — Γκα Βέρμπανη).

Πράγματι καὶ σήμερα ὑπάρχουν
στά παρόχθια μέρη τῶν τεσσάρων
χειμάρρων, ποὺ διασχίζουν τὸ χω-
ριό, πολλές ἱτιές. Στὴ δυτ. Μακεδο-
νία ὑπάρχουν 4 χωριά μὲ τὸ ὄνομα
Βούρμπανη. Αὐτὰ γιὰ τὴ γενέτειρά
μου.

ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ: Ἡ ἐτυμολογία
ἀπὸ τὸ «Πυρσὸς - Γιάννη» εἶναι νεώ-
τερη ἐπινόηση γιὰ τὸν ἐξελληνι-
σμό τοῦ σλαβικοῦ ὀνόματος.

Τὸ Σερβο - Ἰταλικὸ Λεξικὸ τοῦ
Πάρτσικ γράφει (σελὶς 631): PRI-
SOJ,E = LUOGO APRICO, δηλ.
τόπος εὐήλιος, PRISOJAN = AP-
RICO, SOLATIO, δηλ. προσήλιο.

Ἐπίσης τὸ Σερβοελληνικὸ λεξικὸ
τοῦ Παπαστεργίου (σ. 423) γρά-
φει: PRISOJ,E (πρισόγιε) = προ-
σήλιο. Οὐδεμία ἀμφιβολία λοιπὸν
πὼς τὸ ὄνομα δηλώνει προσήλιο τό-
πο. Καὶ πράγματι τὸ χειμῶνα τὸ
χιόνι λειώνει ἐκεῖ γρήγορα.

Τοποθεσία «στά Προσήλια» θρί-
σκεται δυτ. τοῦ χωριοῦ. Ἄς σημει-
ωθεῖ τέλος πὼς σὲ παλιά ἔγγραφα,
ποὺ δημοσίευσε ὁ Εὐρ. Σούρλας
στὰ Ἑπειρ. Χρονικά, τὸ χωριὸ γρά-
φεται «Πρισόγιανη», ὅπως καὶ σή-
μερα ἀκόμη πολλοὶ τὸ λένε. Πρβλ.
Πρισογιανίτης, λιθάδια Πρισογια-
νίτ'κα κλπ.

ΜΠΛΙΖΓΙΑΝΗ (Λαγκάδα). Ἡ
λέξη εἶναι σλαβική καὶ σημειώνω
ἀπὸ τὰ λεξικά : BLIZJE (μπλίζ-
γιε) = δίδυμα καὶ ὡς ἐπίρρ. κοντά,
BLIZINA (μπλίζινα) = γειτνίαση,
συγγένεια μεταξὺ δύο προσώπων
BLIZNJA (μπλίζνγια) = γείτονες,

BLIZNJAK = κοντινὸς συγγενής.

Δύο ἐκδοχὲς ὑπάρχουν, ἥ ὅτι τὸ
χωριὸ ὀνομάστηκε ἔτσι, ἐπειδὴ οἱ
γυναῖκες γεννοβολοῦσαν δίδυμα, ἥ
λόγω κοντινῆς συγγένειας τῶν κα-
τοίκων.

ΣΕΛΤΣΗ: (Ὁξυά), σλαβ. SELO
= χωριό, SELANCE (σελάντσε) =
χωριουδάκι. Πρβλ. Παλιοσέλι. Νὰ
σημειωθεῖ πὼς σελιό, σελιά λέγον-
ται τὰ χωράφια ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ
χωριό.

ΛΟΝΤΣΕΣ: σλαβ. LOZA = κλῆ-
μα, LOZJE = ἀμπελῶνες.

ΡΟΣΙΟΤΑΡ: (κορυφογραμμὴ στὸ
δρόμο ἀπὸ Ἑφταχώρι πρὸς Πεντά-
λοφο (Ζουπάνι)).

Τὸ πρῶτο συνθετικὸ τῆς λέξεως
εἶναι τὸ ἰταλικὸ ROSSO, ἑλλην. ρό-
σιο, σλαβικὸ RUS, ποὺ σημαίνει κόκ-
κινο, ξανθοκόκκινο. Ἀναζήτησα κα-
τόπιν στὸ λεξικὸ τῆ λ. TAR ποὺ ση-
μαίνει STRAME δηλ. χόρτο. Ἐπο-
μένως Ροσιοτάρ = κοκκινοχόρτι.
Καὶ πράγματι ἡ τριγωνικὴ κορυφο-
γραμμὴ ἀριστερὰ ὅπως περνᾶμε
τὸν αὐχένα πρὸς Πεντάλοφο ἔχει ἑ-
να ξανθοκόκκινο χρῶμα. Πρβλ. Ἄ-
σπροχόρτι, βοσκοτόπος νοτίως τοῦ
χωριοῦ Μπλιθούκι, γιὰ τὸ ἄσπρο
χόρτο ποὺ φυτρώνει, Γαλαζιόχωμα,
Κοκκινόπετρα κ.λ.

ΖΟΥΠΑΝΙ: (Πεντάλοφος), σλαβ.
ZUPAN (οὐσιαστ.) = ἀρχηγός, ZU-
PAN (ἐπίθετο) = TERRA APRI-
CA, δηλ. προσήλιο. Τὸ Ζουπάνι λοι-
πὸν πῆρε τὸ ὄνομα ἥ γιὰτὶ ἦταν ἑ-
δρα ζουπάνου (φύλαρχου) ἥ ἐπει-
δὴ ἦταν προσήλιο.

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ

ΤΟΥ ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

Πολύ δύσκολο είναι νά θυμηθῇ κανείς γεγονότα πού συνέβησαν πρὸ 60 χρόνων, γιὰ τὰ ὁποῖα οὔτε οἱ Γιαννιώτικες τοῦ καιροῦ τους ἐφημερίδες ἔχουν ἴσως περιλάβει τίποτα τὸ σχετικό.

Οἱ ἐφημερίδες ἐξεδίδοντο γιὰ τὰ νέα πού τοὺς ἐτηλεγραφοῦντο περιληπτικὰ ἀπ' τὴν Ἀθήνα προλαμβάνοντας κατὰ ἓνα διήμερο τὰ διεξοδικώτερα τῶν τῆς πρωτεύουσας καὶ διέθεταν γιὰ ρεκλάμες τοὺς χώρους τους. Πλὴν τῶν διευθυντῶν τους δὲν εἶχαν κανένα προσωπικό.

Τὰ γεγονότα πού θ' ἀναφερθῶ, ἐντάσσονται στὸ θεατρικὸ χρονικὸ τῆς πόλης καὶ συγκεκριμένα στὸ Παραθέατρο, πού εἶχε ἐμφανισθῇ παιζόμενο ἀπὸ στρατιῶτες, πρόσκοπους καὶ μαθητὲς γυμνασίου, παράλληλα μὲ τὶς ἀραιὲς ἐπισκέψεις μπουλουκιῶν θεατρίνων, πού ἐρχόντουσαν κάθε τόσο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἐνημερώνοντας τὸ Γιαννιώτικο κοινὸ στὴν τότε θεατρικὴ κίνηση. Ἦταν τὰ ἔτη 1923—1927.

Στὰ 1923 ὑπῆρχε στὸ χῶρο τῆς μεταξὺ τοῦ Στρατηγείου καὶ τῶν Στρατῶνων πλατείας ἓνα παράπηγμα, πού ἡ Μεραρχία χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὴν ψυχαγωγία τῶν στρατιωτῶν καὶ τὶς ἐκδηλώσεις της. Ἦ

σκηνὴ πού ἐτίθετο σ' αὐτὸ ἦταν πρόχειρη καὶ τὰ καθίσματα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο, ἀναποδογυρισμένα ἄδεια κασόνια. Τακτικὰ προβαλλόντουσαν κινηματογραφικὲς ταινίες. Τὸ καλοκαίρι τὸ παράπηγμα σταματοῦσε νὰ χρησιμοποιεῖται λόγῳ τῆς ζέστης καὶ στὸ σὰν ἔπαλξη ἐξώστη τοῦ χώρου πού κοιτοῦσε τὴ θεὰ τῆς λίμνης σημειώνονταν μιὰ προσπάθεια νὰ δοθοῦν ἀπὸ στρατιῶτες μερικὲς παραστάσεις. Τὸ κοινὸ εἶχε τὸ δικαίωμα μὲ πολὺ μικρὸ εἰσιτήριο (οἱ Πρόσκοποι 50 μόνο λεπτῶν) νὰ τὶς παρακολουθῇ.

Τὸ θεατράκι μὲ εἶχε σὰν παιδί ἱκανοποιήσει. Ἕνας ἀντιλήψεως ἠθοποιὸς (Μαυροκέφαλος νομίζω ἐλέγονταν) εἶχε τὴν ἀπόλυτη σὲ ὅλα ἐποπτεία του. Ἦταν ἡ ψυχὴ του καὶ συγχρόνως ὁ πρωταγωνιστής, ἐνῶ τοὺς γυναικείους ρόλους ὑποδύονταν φαντάροι. Ἦταν ἐλκυστικὸς καὶ πολὺ παρασκευασμένος νὰ προσφέρει ὅχι μόνο ἔργα τοῦ παιζόμενου στὴν Ἀθήνα δραματολογίου ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς λανσάρει τὰ πιὸ φαιδρὰ τραγουδάκια τῶν ἐπιθεωρήσεων τῆς ἐποχῆς. Κάπως γενικά, ἀπ' τὰ ἔργα πού παίχθηκαν, θυμάμαι, τὸ «Γέρω Μαρτέν» τῶν Κορμῶν—Γκρανζέ, τὴ «Λύρα τοῦ γέρω Νι-

κόλα» τοῦ Κόκκου, τὸ «Ζητεῖται Ὑπηρέτης» τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, τὸ «Γιὸ τοῦ Ἡσκιου» τοῦ Σπύρου Μελά καὶ πολλὰ τοῦ Περесиάδη.

Εἰς τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν θὰ εἶχα τίποτε ἄλλο νὰ προσθέσω, ἂν δὲν διατηροῦσα ζωηρὴ τὴν ἀνάμνηση δυὸ Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν ποὺ εἶχα δεῖ ἓνα θράδυ στὸ θέατρο αὐτό, ἀπὸ τοὺς νεώτερους τῆς σταλείσης τότε ἀποστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Τελλίνι γιὰ τὴ διαχάραξη τῶν Ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων, ποὺ οἱ δικοὶ μας συνοδοὶ τοὺς ἔφεραν ἀπλῶς ἴσως νὰ τὸ δοῦν σὰν μέσο τῆς ψυχγωγίας τῶν στρατιωτῶν. Μετὰ τὸν φόνο τους τὴν 27 Αὐγούστου στὴ θέση Ζέπι τοῦ δρόμου Ἰωαννίνων - Ἀργυρόκαστρου τὰ πτώματά τους εἶχαν διαφυλαχθῇ στὴν ἐπίσημη αἴθουσα τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς, ἀπ' ὅπου μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ τῆς κατάληψης τῆς Κέρκυρας (31 Αὐγούστου 1923) μετεφέρθησαν στὴν Ἰταλία τυχόντα τῆς πιὸ ἐπιβλητικῆς πομπῆς (ἐκφορᾶς) ποὺ ἔχει σημειωθῇ στὰ Γιάννενα ἀφοῦ τῆς συνοδείας μετεῖχαν, πέραν τῶν ἀποδιδομένων τιμῶν τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν Πρεσβειῶν.

Μετὰ τὰ τοῦ Στρατιωτικοῦ Θιάσου ποὺ ἐκθέσαμε, ἔρχονται οἱ θεατρικὲς παραστάσεις ποὺ ὁ ἐμπνευσμένος κι' ἀξέχαστος Γιώργος Βαθαρέτος ὡς ἀρχηγὸς τῶν Γιαννιώτικων Προσκοπικῶν ὁμάδων καθιέρωσε ἐπὶ τριετία (μιὰ κατ' ἔτος), νὰ δίνονται πότε στὸ στρατιωτικὸ παράπηγμα, ὅπως τὸν «Κύκλωπα»

τοῦ Εὐριπίδη σὲ μετάφραση Γεωργ. Τσοκόπουλου, μὲ πρωταγωνιστὴ τὸν Κώστα Φρόντζο καὶ πότε στὸ θέατρο τοῦ Εὐστρατιάδη, ὅπως τὸ δράμα «Μόνα Βάνα» καὶ τὸν «Οἰδίποδα Τύραννο» τοῦ Σοφοκλῆ.

Τὸν κ. Φρόντζο, σπουδαστὴ ἀκόμη τότε ἐπέλεξε ἀναμφίβολα λόγῳ τῶν δυνατοτήτων του, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀναστήματος, ποὺ ὑπερεῖχε ἀπὸ τοὺς συμπαῖκτες του, τὸ δὲ «μονόφθαλμο» μὲ τὸ ὁποῖο θὰ παρουσιάζονταν ἀντιμετώπισε ζωγραφίζοντας σὲ ζελατίνα ἓνα μεγάλο μάτι, ποὺ προσέδεσε στὴ κατάλληλη θέση τοῦ προσώπου του.

Γιὰ τὸν πρωταγωνιστὴ τῶν δυὸ ἄλλων ἔργων Κώστα Παπᾶ, γνωρίζομε, πὼς ἡ ἐπιτυχία στοὺς ρόλους τοὺς ἔγινε ἀφορμὴ νὰ σπουδάσῃ στὴ συνέχεια στὴ δραματικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καὶ νὰ ἐξελιχθῇ σὰν ἡθοποιὸς τοῦ θιάσου Κοτοπούλη κ.ἄ., ἀξιολόγων θεάτρων.

Χαρακτηριστικὸ εἶναι ἀκόμη, ὅτι γιὰ τὰ μεταφρασμένα χορικά τοῦ Οἰδίποδα ἀπὸ τὸν Ἀριστο Καμπάνη ἀνάθεσε στὸν Κερκυραῖο συνθέτη - μουσουργὸ τοῦ Οἰκοτροφείου Ἰωαννίνων Ἀρῶν νὰ τὰ μελοποιήσῃ, πρᾶγμα ποὺ ἐπετεύχθηκε ἱκανοποιητικὰ καὶ τιμᾷ ἀπόλυτα τὴν ἔμπνευση τῆς φροντίδας τους.

Τώρα, παρὰ τὸ ὅτι στὰ Γιάννενα ὑπῆρχαν δυὸ γυμνάσια, μιὰ μέση Ἐμπορικὴ Σχολὴ καὶ δυὸ Διδασκαλεῖα (πολυτάξιο καὶ μονοτάξιο), μαθητικὲς παραστάσεις δὲν ἐδίδονταν. Ἴσως τὸ συντηρητικὸ πνεῦμα

τῶν γονέων, ἴσως καὶ οἱ καθηγηταὶ νὰ ἔφταιγαν κάπως γι' αὐτό. Ὡστόσο στὸ σχολικὸ ἔτος 1924—1925 οἱ μαθηταὶ τῆς τελευταίας τάξης τοῦ πρώτου Γυμνασίου παράστησαν στὸ θέατρο (καφενεῖο) τῆς ὁδοῦ Ἀνεξάρτησίας τὴν «Γκόλφω» τοῦ Περεισιάδου μὲ πρωταγωνιστὴ τὸν μαθητὴ Μιχαὴλ Τσάντη καὶ Γκόλφω μιὰν ἐξ ἐπαγγέλματος ἡθοποιό. Ἡ παράσταση ἐσημείωσε ἐπιτυχία.

Τὰ Γιάννενα ὅπως καὶ τὶς ἄλλες πόλεις ὅλης τῆς Ἑλλάδας ἐπισκέπτονταν διάφοροι ἐπαρχιακοὶ θίασοι ποὺ ξεκινούσαν ἀπ' τὴν Ἀθήνα κ' ἦταν πρόχειρα κατὰ τὸ πλεῖστο συγκροτημένοι. Σπάνια ἀνάμεσά τους ὑπῆρχαν καλοὶ ἡθοποιοί. Οἱ Γιαννιώτες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θυμούνται ἰδιαίτερα τὸ πέρασμα τοῦ Βεάκη, ποὺ μὲ δικό του θίασο ἔδωσε ἀρκετὲς παραστάσεις καὶ τοῦ Νέζερ ποὺ τοὺς ἔφερε κοντὰ τους ἔργα τοῦ Μολιέρου.

Ἐπίσης τὸν ὀπερετικὸ θίασο Ξύδη μὲ ἔργα τῶν Σακελλαρίδη, Χατζηαποστόλου, Κάλμαν, Λίχαρ καὶ Γάλλων συνθετῶν (ὀπερέττες Μαντὰμ ντε τέμπι, Σαλωμὲ κλπ.).

Τέλος ἀπὸ τοὺς Γιαννιώτες συγγραφεῖς ὁ Γ. Χατζῆς Πελλερὲν στὰ 1926 ἐτύπωσε τὸ τρίπραχτο δρᾶμα τοῦ «Λιάνα Ἀρσά» ἐνῶ ἀργότερα τοῦ παίχθηκε στὰ Γιάννενα ἀπὸ Ἀθηναϊκὸ θίασο ἡ δραματικὴ ἀλληγορία «Κίρκη», οἱ δὲ Γ. Βαβαρέτος καὶ Πύρρος Λεκάντας εἶχαν γράψει

τὴν ἐπιθεώρηση «Ἡ ὥρα τοῦ Κάστρου» ποὺ τοὺς στοίχισε σὰν παίχθηκε ἀπὸ περιοδεύοντα θίασο ἐπαγγελματικῶν θεατρίνων δεκαήμερη φυλάκιση στὶς φυλακὲς τοῦ «Ἀκράιου» λόγω τῆς προσάψεως ὕβρεως σὲ γνωστὸν καμπούρη ἔρωτύλον τύπον τῆς πόλης.

Παραλείψαμε ὅμως νὰ προσθέσουμε ὅτι οἱ Πρόσκοποι ὀργάνωναν ἐτήσιους ἀθλητικοὺς ἀγῶνες στὸ χῶρο τῆς λίμνης, μεταξὺ ἀγάλματος τοῦ Μαβίλη καὶ τῆς Κυρὰ Φροσύνης, ἐνῶ τὰ ποδοσφαιρικὰ μάτς δὲν εἶχαν κάμει ἀκόμη καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια μετὰ, καμμιά ἐμφάνιση. Σὰν κινηματογράφοι δὲ ἐχρησιμοποιούνταν οἱ αἵθουσες κυρίως τοῦ καφενεῖου «Ἀθέρωφ», οἱ χῶροι τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας ξύλινων περιπτέρων κέντρων «Αὔρας» καὶ «Αἴγλης» καὶ ἰδίως ἡ αἶθουσα «Εὐστρατιάδου», ὅθωαὶ δὲ ὅπως ἦταν οἱ ταινίες συνωδεύονταν μὲ ὑπόκρουση τοῦ πιανίστα Ἀθατάγγελου.

Ηπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση

ΟΡΕΣ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗΣ ΑΝΑΦΛΕΞΗ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ ΜΠΟΤΣΑΡΕΪΚΑ Β'

Τὸν ἴδιο χρόνο πού ἔγινε ἡ ἀπόρριψη τῆς ὑποψηφιότητάς του ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία ὁ στρατηγὸς Δημ. Τ. Ν. Μποτσαρῆς μοῦ ἔστελλε τὸ τετράστιχο ἔργο του, μὲ ἰδιόχειρη ἀφιέρωση, «Λόγοι καὶ Μελέται».

Τοῦ ἀπάντησα μὲ κάποια χρονοτριβή: Στρατηγέ,

«Καλοπρόσδεκτα δῶρα. Στρατηγέ, εἶχατε τὴν εὐγένεια νὰ θυμηθῆτε νὰ μοῦ στείλετε μὲ τὸν καινούργιο χρόνο, τοὺς «Λόγους καὶ τὰς Μελέτας» σας. Καὶ εἶναι, πῶς νὰ τὸ πῶ, σὰν ἀπὸ δόρυκα σπρικὸ, ὅπως ἀγαπάει ὁ Πλίνιος νὰ τὸ λέει γιὰ τὴ μεταξένια φράση τους, σὰν κερήθρες μὲ μέλι χρυσάφι, σὰν κρίκοι μαλαματένιοι καλοδουλειμένης ἀλυσίδας, πού βγαίνει ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ τὰ χέρια, ἔτσι καθὼς μᾶς ὑπόσχεστε τὴ συνέχειά τους, αὐτὸ τὸ πλῆθος τῆς ἐργασίας μιᾶς ζωῆς ὁλόκληρης.

Πολλὰ μᾶς εἶναι γνωστὰ ἀπὸ πολυετῆ ἐπικοινωνία, ἀλλὰ μᾶς ξαφνιάζουν εὐχάριστα καὶ ὅλα μᾶς συγκινοῦν καθὼς ἔρχονται νὰ ξαναῤῥεστάνουν παλιὰς θύμης τῆς

♦ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

♦ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ τόπου, αὐτῆς τῆς νέας Ἑλλάδος, πού εἴστε ἀπὸ τοὺς ἀρχιτέκτονες τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα πενήντα πέντε χρόνια τῆς.

Ἀρχίζετε μὲ τὸ Μικτὸ Στράτευμα τοῦ 1912 γιὰ νὰ γίνετε τεχνικὸς καὶ ὀχυρωτικὸς αὐτῆς τῆς Ἑλλαδικῆς γωνιάς γιὰ τὴ συνέχεια καὶ τὴ διασφάλισή της, ἐπιτελικὸς καὶ διπλωματικὸς καὶ πρέσβυς τῶν ἀγιωτέρων ἐθνικῶν ὑποθέσεων, ὑπερελλαδικὸς καὶ ὑπερεθνικὸς ἀπόστολος τοῦ πόθου τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, συνεργάτης τοῦ Μεγάλου Κρητός.

Καὶ τὸ σπρικὸν ξετυλίγεται καὶ θαυμάζει μὲ τὴ σπλυνότητά του, οἱ κερήθρες γλυκαίνουν μὲ τὸν ἐλληνικὸ ἥλιο καὶ οἱ κρίκοι τῆς ἀλυσίδας φωτίζονται καθὼς αὖξάνουν ἀπὸ μιὰ παράξενη λάμψη στὸ ἀργαστήρι τοῦ χρυσοῦ.

Καὶ γιὰ τὸ Σουλιώτη τί νὰ πῶ; Τοῦ κάκου ψάχνω στοὺς ἐπιγόνους νὰ γνωρίσω τὰ εἶδωλα τοῦ 21. Στοὺς ἀλλόκοτους καιροὺς πού ζοῦμε ὅλα ἔχουν ἀλλάξει. "Ομῶς ὁ Μποτσαρέϊκος σπόρος ἦταν γερὸς καὶ ἔδωλε γενναία φύτρα.

Ἀργήσα, στρατηγέ, νὰ σᾶς ἀπαντήσω. Σκόπημα, περιμένοντας νὰ συγχαρῶ τὴν Ἀκαδημία καὶ νὰ γιορτάσω μαζί της τὰ ἐπινίκια. Δὲν τὸ θέλησε.

Πάλι μοῦ ἔρχονται παλιὰς θύμης.

Στὰ 1934, φοιτῶντες νέος, πῆγα στὸ Δημητράκη Καμπούρογλου, Πρόεδρο τότε

Βλ. Μποτσαρέϊκα Α' Τεύχος 112, σελ. 27.

της 'Ακαδημίας, σταλμένος με συστατικό από τον αείμνηστο φίλο σας και φίλο μου Χ. Χρηστοδασίλη, να τον γνωρίσω.

'Αφού τελειώσαμε όσα θέματα έφερε ή τυπική πρώτη συνάντηση, μου λέγει:

— Δέ γράφεις του κ. Χρηστοδασίλη να κάνει μία κίνηση για την 'Ακαδημία;

Πάνω και του το γράφω.

'Ο Σουλιώταρος εκείνος, μου απάντησε σε ανοιχτό επιστολικό δελτάριο:

— Πες του Καμπούρογλου ότι αν, ήθελα, να γίνω 'Ακαδημαϊκός θα τό 'χα κάνει από χρόνια. Δεν έχω καμμιά δουλειά με την αθηναϊκή κλίμα της 'Ακαδημίας. Καλά θα κάνει να... ξεγραφτίη κι αυτός!»

Κάνει άρα γε ή 'Ακαδημία 'Ιστολογισμό Κερδών και Ζημιών; 'Αμφιβάλλω.

Με πολλή τιμή κι' αγάπη

'Αλέξ. Χ. Μαμμόπουλος

ΝΟΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

'Ο ιστορικός έρευνητής και Λαογράφος κ. 'Ι. Παπαϊωάννου, μās γράφει από την Κόνιτσα:

Κόνιτσα 9.12.85

'Αγαπητέ κ. Μαμμόπουλε,

Σās παρακολουθώ, σās διαβάζω, συμμερίζομαι τίς προσπάθειες (χρόνος, χρήμα, ψυχική, γιατί όχι και σωματική δύναμη), που καταβάλετε για να μπορέσετε να κρατήσετε την «Η. Ε.» στο ύψος που την έχετε φθάσει σήμερα. "Όλα τὰ άρθρα της, μικρά και μεγάλα, καθώς κι' ολόκληρη ή ύλη του κάθε τεύχους, είναι ελπιμυρισμένα από νόστο, από αγάπη προς την "Ηπειρό μας. Και πόσο «λαίμαρτα» διαβάζει ό κάθε 'Ηπειρώτης την Η. Ε., να ιδεί, και μάθει κάτι από τον τόπο

του και προπαντός από τὰ περατμένα. "Αχ αυτή ή Η.Ε. τί μās κάνει! Μās ανακατώνει τὰ ήσυχα νερά του παρελθόντος και μās γεμίζει συγκινήσεις, χαρές και λύπες!

Εύχομαι, άκμαίοι πάντοτε όλοι οι συνεργάτες, να συνεχίζετε αυτή την ώραία προσπάθεια και τώνα τεύχος νάναι καλύτερο από τάλλο.

Με πολλή εκτίμησιν

ΙΩΑΝ. Γ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

O HALLECK

'Αθήνα 9 Δεκέμβρη 1985

'Αγαπητέ μου κ. Μαμμόπουλε,

Στο τεύχος 110, Νοέμβρης 1985, του Δελτίου της «'Ηπειρωτικής 'Εταιρείας», σελ. 419, υπάρχει άρθρο του κ. Μιχ. Πετρόχειλου, με τον τίτλο: Τό εις Μάρκον Μπότσαρην ποίημα του HALLECK για τó θάνατό του στο Καρπενήσι τó 1823».

'Ανάμεσα σ' άλλα, στο άρθρο αυτό διαβάζουμε και τούτα δώ:

«Είναι γνωστό τó ποίημα του Β. Ούγκω για τόν Κανάρη. Δεν έχουμε όμως καθόλου ύπ' όψιν, ότι κι ένας από τούς καλύτερους 'Αμερικανούς ποιητές της εποχής της 'Επανάστασης, ό FITZ GREEN HALLECK είχε συνθέσει, ένα έπίσης αξιολόγο ποίημα για τó θάνατο του Μάρκου Μπότσαρη.

Είναι καθήκον μας να υπομνήσουμε την μ ο ν α δ ι κ ή σέ πεζό κείμενο μετάφρασή του, που έχει γίνει από τόν παλιό Κυθήριο λόγιο Σοφοκλή Ν. Καλούτση...

Δέ θεωρούμε άσκοπο να πληροφορήσουμε τούς αναγνώστες του Δελτίου Σας, πώς στο βιβλίο μας ΟΙ ΑΛΗΘΙΝΟΙ ΣΟΓΓΙΩΤΕΣ, που εκδόθηκε πριν από 27 χρόνια (1985), στο κεφάλαιο: 'Ο Μ ά ρ

κ ο ς ν ε κ ρ ό ς, σελ. 530 Β' έκδ.),
γράφουμε:

«Μά και πέρα απ' τούς ωκεανούς, ή
θυσία του συγκίνησε πολλούς. Νά μερικοί
στίχοι: — δοσμένοι σέ πεζό — του 'Αμε-
ρικανού ποιητή Χάλλεκ, αφιερωμένοι στο
θάνατο του Μάρκου:

—Μπότσαρη!

'Η 'Ελλάδα σ' έβαλε ανάμεσα στους ένδο-
ξους ήρωες της αρχαιότητας. Στο τερπνό
κλίμα της δέν υπάρχει πιδ ένδοξο μνημα
απ' τδ δικό σου.

Μιλάμε για τδ θάνατό σου χωρίς λύπη,
γιατί έγινες παιδί της έλευθερίας και της
δύξης.

γιατί είσαι απ' τά λίγα άθάνατα όνόματα
πού γεννήθηκαν

για νά μὴν πεθάνουν ποτέ!

Τίποτε άλλο.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΜΗΕΝΕΚΟΣ

'Ο PYRRHUS RUCHES από τη Νέα
Υόρκη:

Στά αναγραφόμενα στο ύπ' άριθ. 110
Τεύχος Νοεμβρίου 1985 σελ. 419 από τον
Συνεργάτη μας κ. Μιχ. Κ. Πατρόχειλο
αναφέρεται ή παρατήρηση και του Συγ-
γραφέα Πύρρου Ρούτση (PYRRHUS
RUCHES) από τη Νέα Υόρκη.

Μάς γράφει λοιπόν ο κ. Ρούτσης σέ
θαυμάσια ευζαντινή γραφή όμοια μέ του
φίλου μας κ. Γ. Αυριτζή:

«Βλέπω στο τεύχος 110 σελ. 419—20
τά περί του FITZ GREEN HALLECK
και του ποιήματός του για τον Μάρκο
Μπότσαρη. Τδ έργο αυτό όχι μού είναι
γνωστό, αλλά και συμπεριελήφθη όλόκλη-
ρο ως 'Επίγραμμα στο διδύλο μου ALBA-
NIAN HISTORICAL FOLKSONGS,
1716—1943.

Λοιπόν ο HALLECK αν και ύποτιμή-

θη από τούς μεταγενεστέρους (αυτή ή τύ-
χη πολλών άστέρων της Φιλολογικής πλει-
άδος πανταχού) έθεωρείτο από πολλούς
συγχρόνους από τούς λαμπροστέρους της
έποχής του.

Θά προσπαθήσω χάριν των άναγνω-
στών του Δελτίου νά δώσω άργότερα, σέ
άλλη μου έπιστολή πιδ συγκεκριμένα στοι-
χεία γι' αυτό τδ πρόσωπο».

'Ιστορίες και ιστορικές άσχημίες!

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από σελίδα 59)

ναργύρους, Ζωγράφου, 'Αθήνα (Κέντρον)
Πειραιά, Ν. Φάληρο, Ύμητος. 33+6=39.

"Εχομε 8 όδούς Δαδάκη στη Θεσσαλο-
νίκη και τούς περίξ Δήμους της, 1 όδδ στο
Βόλο, 1 στο 'Ηράκλειο Κρήτης, 1 στη Λά-
ρισα, 1 στην Πρέβεζα = 51 και τρείς
πλατείες (Α'γάλεω, Κορυδαλλό, Νίκαια)
= 54 όδούς και πλατείες. "Εχομε και μιά
Γέφυρα Δαδάκη στη Ν. Σμύρνη = 55.

"Αν αγαπάτε αντιστοιχία μέ άλλους
"Ηρωες της 'Ιστορίας του "Εθνους, έχομε
του Θεωράκη Κολοκοτρώνη 54 όδούς,
του Γεωργ. Καραϊσκάκη 52, των Μποτσα-
ράίων όλων 46, του 'Ανδρούτσου 39, του
νικητού στο Μαραθώνα Μιλτιάδη 27 και
του Λεωνίδα της Σπάρτης (Θερμοπύλες)
21.

'Αλλά ανεξίτηλες θά μείνουν και οι
πράξεις των άκρίτων και ανιστορήτων Δη-
μοτικών Συμβουλίων και μάλιστα των ει-
σηγητών αυτών των όνοματοθεσιών, κα-
θώς και ο μεμητισμός, ή πολιτική πονη-
ρία, τδ κομματικό συμφέρον, και ή ρου-
σφετολογία, πού όλα αυτά θά τά άποδο-
κίμαζε ο ίδιος ο άτυχος Κων. Δαδάκης.

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 “Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία,, ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Με δαθεία συγκίνησιν συντάσσομε αὐ-
 τὸς τοὺς πίνakas εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ὁ-
 ξυγόνον τῆς Ἑταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
 τῆς. Κοινοφελὲς Πνευματικὸν Ἰδρυμα ἡ
 Ἑταιρεία. Δημόσια ἡ διαχείρισή της σὲ
 ὑάλην σφαῖρα «περιστρεφόμενη καὶ παν-
 ταχόθεν ὁρατή». Δὲν πληρώνει οὔτε μο-
 νόλεπτο ἡ Ἑταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
 μοιβὰς καὶ ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
 κητικὰ της ἐξοδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιον
 μὲ ἐφημερίαν σὲ ἐβελοντική θέσιν διεξά-
 γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσίαν.

Δὲν ἔχει «Χρεῶστες» ἡ Ἑταιρεία. Δὲν
 ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
 ἐδρόνισσε. Δὲν κρατεῖ λογάρισμους «Ὁ-
 φειλετῶν». Ὅ,τι προσφέρεται εἶναι αὐτο-
 προαίρετο καὶ καλοδεχούμενον. Τὸ ραδὶ
 τοῦ διακονιάρχου, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινωφε-
 λεῖς σκοποὺς γίνεται στὰ χέρια τοῦ Διοι-
 κητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸν Σκήπτρον.

Κρίκοι τῆς ἀλυσσίδας τῆς ἀγάπης αὐ-
 τὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

Ὁ κ. Ἀπόστολος Φρίγκας γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Κων. Παπᾶς ἀπὸ Κέρκυρα γιὰ τὸ Δελτίον	2000
Ἡ κυρία Ἀγαθὴ Ἀλεξιάδου ὁμοίως	2000

Ὁ κ. Σπύρος Τσαντίνης ὁμοίως	1000
Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Εὐάγγ. Πρί- τσος ὁμοίως	700
καὶ γιὰ ἀξία βιβλίων	1300
Ὁ κ. Δημ. Θάνος γιὰ τὸ Δελτίον	500
Ὁ κ. Ἰωάν. Κοντούλης ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Μερόπη Ἀδαμαντίδου ὁμοίως	500
Ὁ κ. Ἀθαν. Βαδύμας ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ματθαῖος Σπύρου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἀπόστ. Γκαράνης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Κλέαρχος Στάρας ὁμοίως	500
Ὁ κ. Θεοφάνης Φασούλης ὁμοίως	2000
Ἡ κυρία Ὀλγα Γρηγ. Κωνσταν- τοπούλου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Χρ. Ζωγράφος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Λεων. Πρωμάκης ὁμοίως	500
Ὁ κ. Κων. Σταυρίδης ὁμοίως	500
Ὁ κ. Σωτήριος Κούνδουρος ὁμοίως	1000
Ἡ ἀρχαιολόγος κυρία Ἀντιγόνη Χατζηθεοδώρου γιὰ τοὺς γενικω- τέρους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	2000
Ἡ κυρία Ἡρὼ Δόξα γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Νεοκλ. Μουδόπουλος γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ Γεν. Ἐπιθ. Μ.Ε. κ. Ἀπόστ. Παπαθεοδώρου γιὰ ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	1000
Ὁ συμβολαιογράφος κ. Ἀχιλ. Τσορ- τέκης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Μιχ. Ἐξαρχος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Δημήτρ. Καρακάσης γιὰ τὸ Δελτίον	1000
Ὁ κ. Ἐλευθ. Ράπτης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Μενέλ. Καρπούζης ὁμοίως	600
Ὁ κ. Ἀναστ. Παπᾶς ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἰωάν. Χαρίτος ὁμοίως	1000

'Ο κ. Στέφ. Παπαλαμπρίδης όμοίως 500
 'Ο 'Εφέτης κ. Γεώργ. Παπαζώης
 για τους γενικωτέρους σκοπούς 2000
 —'Ο κ. Κων. Δ. Τόκκας εις μνήμην
 του πατέρα του Δημητρίου Τόκκα για το
 Δελτίο Δρχ. 1000. ('Επανάληψη λόγω
 έσφαλμένης άναγραφής στο τεύχος Σε-
 πτεμβρίου 1985).
 'Ο Ιωτρός κ. Παναγ. Κάπαρος για
 το Δελτίο 2000
 'Ο κ. Τάσος Λαμπρίδης όμοίως 1000
 'Ο κ. Σταύρος Νικολάου όμοίως 1000
 'Η κυρία Πόπη Ζαχαρή για το
 Δελτίο 2000
 'Ο κ. Βασίλ. 'Αναστασιάδης όμοίως 1000
 'Ο κ. Κώστας Σταμάτης για τους
 γενικωτέρους σκοπούς της 'Ε-
 'Εταιρείας, όπως πάντοτε 2000
 'Ο κ. Κων. Μάτσας για το Δελτίο 500
 'Ο κ. 'Ανδρ. Σιδέρης όμοίως 500
 'Ο άρεσπαγίτης κ. Μιχαήλ Πα-
 παδόπουλος προς ενίσχυσιν του
 έργου της 'Εταιρείας 2000
 'Ο κ. Δημ. Μέρκος για το Δελτίο 1000
 'Η κυρία 'Ηλέκτρα Κόλια για τους
 γενικωτέρους σκοπούς 2000
 'Ο κ. Δημ. Καραμπάς για τους γε-
 νικωτέρους σκοπούς της 'Εται-
 ρείας 1000
 'Ο κ. Περικλής Τραπάρας δι' ενί-
 σχυσιν του έργου της 'Εταιρείας 10.000
 'Ο Συμβολαιογράφος κ. Φάνης Δό-
 νος, όμοίως 2000
 'Ο Δάσκαλος κ. Φώτης Σαφαρί-
 κας για το Δελτίο 1000
 'Ο κ. Δημ. Τσανάδης για το Δελτίο 500
 'Ο κ. Κων. Βλαστός για ενίσχυση
 του έργου της 'Εταιρείας 1500
 'Η κυρία 'Ελλη Βεθυνοῦ Κωνσταν-
 τινουπολίτισσα φιληπειρώτιδα,
 για τους γενικωτέρους σκοπούς

της 'Εταιρείας 2000
 Σ τ ὤ μ ε ν ! 'Όταν έγνώρισα τον
 μακαρίτην Πότην Τσιμπιδάρου
 (Γεώργιον Φτέρην) στα Γρα-
 φεία του «'Ελευθ. Βήματος»
 1938 και σε έρώτησή του έμαθε
 για την ήπειρωτική μου κατα-
 γωγή μου ειπε:
 —'Η μάνα μου Η ο λ ί τ ι σ σ α
 κι ὁ τ ά τ α ς μου Γιαννιώ-
 της!
 'Ηταν το ιδεώδες ζευγάρι για
 καλούς απογόνους. 'Η Η ο λ ί -
 τ ι σ σ α μ ά ν ν α INTER-
 NATIONAL πολυγλωσσία, παι-
 δαγωγία, μαγειρική, ζαχαρο-
 πλαστική. 'Ο τ ά τ α ς (πα-
 τέρας) Γιαννιώτης έμπορος, νοι-
 κοκύρης φιλόμουσος, καλλιεργη-
 γημένος
 'Ο κ. Δημ. Χρυσοδιστυνός εκτός
 αγοράς διδύων και εις μνήμην
 των Γονέων του 500
 'Ο κ. 'Ιωάννης Πέτρου για το
 Δελτίο 800
 'Ο κ. Κλεάνθης Ρόκος για τους γε-
 νικωτέρους σκοπούς 1000
 'Η κυρία 'Ελπίδα Δήμα για το
 Δελτίο 500
 'Ο κ. Λεωνίδας Πάντος φιληπει-
 ρώτης λόγω άπωτέρας καταγω-
 γής (Κιοῦρκας) για τους γενι-
 κωτέρους σκοπούς 3000
 'Ο όμότιμος Καθηγητής Πανεπι-
 στημίου, Αντιπρόεδρος 'Ελλη-
 νικής Λαογραφικής 'Εταιρείας
 κ. Βασίλειος Βαλαώρας εξ ὀ-
 νόματος, 'Ηπειρωτικότατος για
 τους γενικωτέρους σκοπούς της
 'Εταιρείας 3000
 'Ο κ. Γεώργ. Πέτσης για το Δελτίο 500

Ὁ παροιμιώδης κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος ὁμοίως	600	Ἡ κυρία Τζένη Θρεψιάδη - Ἐξάρχου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Βασίλειος Μουντάκης - Καλαϊτζής, τῆς Στρατιωτικῆς Διοικιστικῆς, Κρήτης ἀλλὰ θρέμμα Ἡπειρώτης γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Κ. Π. Ἐξάρχος, τέλει τῆς Ἐξαρχίας, γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Ἀχιλ. Μπουκουδάλας γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Νικ. Μπάκος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Πέτρο. Παπαγεωργίου γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Ἰσίδωρος Ζήκος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Σπυρ. Μακόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Κώστας Λαμπρίδης ἀπὸ τῆς Νότια Ἀφρικῆς γιὰ τὸ Δελτίο	5000
Ὁ κ. Ἀθαν. Λάμπας ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Παναγιώτης Χατζηδάκης Κρήτης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Λουκιάρχης κ. Γεώργιος Σάρρος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ συγγραφεὺς - Γυμνασιάρχης, κ. Ἑρμῆς Μουδόπουλος ὁμοίως	1000
καὶ γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	2000	Ὁ κ. Χρῆστος Ἀλεξίου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Στέργιος Παπακώστας γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ φαρμακοποιὸς ἀπὸ τὰ Γιάννινα κ. Ἰωάν. Γεωργιάτης γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας	3000
Ἡ κυρία Φερενίκη Καλούδη γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	3000	Ἡ κυρία Παγωνή Δεληδημήτρη ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Κων. Τσαφόπουλος ὁμοίως	2000	Ὁ κ. Δημήτριος Ζέρδας γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Θωμᾶς Κατσάρης γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ ἀρχιμανδρίτης - Ἱεροκλήρυκας Μητροπόλεως Κονίτσης κ. Ἀνδρέας Τρεμπέλας γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Κων. Στεργίου γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ἡ κυρία Μαρίνα Ἀθανασίου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Εὐαγγελία Μάντζιου γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Ἀναστασία Κουτσογιαννοπούλου ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ἀλεξάνδρα Τζιάκου γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Κωστούλα Ροδίτου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Νίκος Κοτρότσος γιὰ τὸ Δελτίο	700	Ὁ Δάσκαλος κ. Τάκης Δάνος ὁμοίως	1000
Ὁ κτηνίατρος κ. Ναπολέων Χαρισιάδης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	1500	Ὁ κ. Ἰωάννης Παπᾶς γιὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	2000
Ὁ Συμβολαιογράφος καὶ ἱστορικὸς ἐρευνητὴς κ. Ἰωάν. Παπαϊωάννου, πλὴν ἄλλων καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	700	Ὁ κ. Σπυρίδων Παπᾶς γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Δημ. Κ. Ἐξάρχος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Δημ. Λιάγκος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Χρ. Π. Ἐξάρχος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος Κοσιοδίτσης κ. Χρῆστος Νιάκαρας γιὰ τὸ Δελτίο	1000
		καὶ γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	1000
		Ὁ κ. Ἰωάν. Τσάγκας γιὰ τὸ Δελτίο	1000
		Ὁ κ. Παναγ. Γκιούμης γιὰ τὸ	

Δελτίο	500	Ὁ κ. Δημήτριος Χατζής ἀπὸ τὰ	
Ὁ κ. Σωτ. Ἐξαρχος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Γιάννινα γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Ἀντ. Ρωμαῖος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ δικηγόρος κ. Κώστας Βελι- ρούτης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Ἰωάν. Κωνσταντινόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Ἑλένη Οἰκονομίδη - Κο- ράκη γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκο- ποὺς τῆς Ἑταιρείας	2000
Ἡ κυρία Καλλιρ. Ματσάγκα γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Βασιλικὴ Φωκίανου - Τσελέκη ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Σαχίνης γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ὁ κ. Σπύρος Ραπτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Ἰωάν. Κασσιός γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ κ. Ἀναστάσιος Ράπτης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Νικ. Μπάτζιος γιὰ τὸ Δελτίο	1000		
Ὁ κ. Κώστας Γίγας γιὰ τὴν ἐνί- σχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	5000		

Εἰδήσεις καὶ Ἐξηγήσεις γιὰ καὶ μὲ τοὺς Ἀναγνώστες μας

- Τὸ Δελτίο τῆς Ἑταιρείας, ὅπως ἔχει ἐξελιχθῇ μὲ τὴ δική σας βοήθεια, εἶναι τὸ κυκλοφοροῦν Εἶδωλό της ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μὲ τὴν ὕπαρξή της.
- Εἶναι κοινὴ διαπίστωση ὅτι μὲ τὴν ἐκλαϊκευτικὴ του μορφὴ καὶ τὴ γλαφυρότητά του, μὲ τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων, ἀντιπροσωπευτικῶν ὅλης τῆς Ἡπείρου, ποὺ καμμιά ἄλλη ἔκδοσις, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πατρίδας μας (1913), δὲν ἔχει δώσει, μπαίνει εὐπρόσδεκτα σὲ κάθε Ἡπειρωτικὸ σπίτι.
- Κάτω ἀπὸ τίς σημερινὲς οἰκονομικὲς συνθῆκες τὸ κόστος κάθε τεύχους ἀνέρχεται στὸ ποσὸν τῶν Δραχμῶν 85.000 καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ μὲ συνδρομὴ λιγώτερη ἀπὸ 1000 δρχ. τὸ χρόνο.
- Αὐτὴ τὴ Συνδρομὴ σὰν ἐλάχιστη ἐτήσια εἰσφορὰ παρακαλοῦμε νὰ μᾶς στείλετε μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ σᾶς ἔρχεται τακτικὰ ὁ Ἡπειρωτικὸς αὐτὸς ἀνασασμός.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ:

“ΑΛΛΟΤΙΝΑ ΚΙ ΑΞΕΧΑΣΤΑ,,

Βιβλιοθήκη ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, σελ. 218.

Του κ. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΦΤΗ

Είναι αλήθεια ότι ο καθένας ξη όλη του την ύπαρξη με τους ψυχικούς θησαυρούς της παιδικής του ηλικίας. Από αυτούς άντλεί άργότερα σε κάθε καμπή της όδοιπορίας του, όχι μόνον από τη νοσταλγία των περασμένων ή την τοπολαπεία, αλλά για την έδραίωση της όποιας αποστολής του στη ζωή, κυριώτερα δέ για την προσωπική του άμυνα στη ζούγκλα της, την άνθοφορία του πνεύματος και την καλλιέργεια των ανθρώπινων αισθημάτων που οδηγούν στην ευγενική άμιλλα.

Από αυτούς τους δρόμους οδηγούμενος, έδωσε την πνευματική του παρουσία και ο Γιώργος Δ. Κούνδουρος με το παρυσιαζόμενο βιβλίο του όποιου το πρώτο μέρος φέρει τον τίτλο «Η γένεση της Πόδλας». Μας περιγράφει τη σημερινή Πόδλα με χαρακτηριστικές εικόνες «Η Πόδλα πλασιώνεται ολόγυρά της από μια χρυσοκέντητη κορνίζα από λόφους μι-

κρούς και μεγάλους, από Έκκλησιές και παρακλήσια με κορώνα στο κεφάλι της τόν. “Αη-Νικόλα, και με το χρυσοκέντητο ζωνάρι στη μέση της: τόν ‘Αγιώργη τόν τροπαιοφόρο τόν χρυσοπελεκητό χτυπημένον!”

Ύστερα ασχολείται με την τραγική, δεκαετία του σαράντα, δίνοντας ιστορικές μαρτυρίες για την καταστροφή της Πόδλας:

«Χάθηκε κόσμος και κοσμάκης, κάηκαν σπίτια, λεηλατήθηκαν σπίτια και σπιτάκια. Ο ένας έχτρός έφευγε, ο άλλος έρχόντανε, ο ένας ξαναερχόντανε, κι’ ο άλλος πάλι έρχόντανε. “Άσε τους Τουρκαλ-δανούς! Αυτοί ήσανε οι χειρότεροι” κι’ άδειάσανε τὰ σπίτια και δέν άφηκαν τίποτα όρθιο, τ’ άναποδογύρισαν. Στη δίκακη φυγή των κατοίκων τους που θάφερνε και τόν άφανισμό του χωριού, άντιστάθηκε ή δύναμη του χώματός της. ‘Η Πόδλα, ματαίπα: «όχι!» δέν τó κουνάω αποδω!» Έτσι σώθηκε ή Πόδλα, που άνορθώθηκε με τὰ περισπούδαστα έργα του Σπύρου Τσίγκου και τίς πρωτοβουλίες και δραστηριότητες του άνεψιού του συγγραφέα αυτού του βιβλίου, για νά λάμπει από τότε και ν’ άποτελεί μίαν όαση ανά χωριά της Μουργκάνας. Άσχολούμενος συνέχεια με τη δημιουργία της Πόδλας άναζει τίς άναμνήσεις του με τó ζωντάνεμα των παι-

δικῶν του χρόνων, τοὺς μύθους καὶ τίς παραδόσεις, προστρέχοντας καὶ σὲ σελίδες ιστορικῶν.

Στὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου του μετὰ ἀφηγήματα: Χριστουγεννιάτικη περιπέτεια, ὁ Νικολός, Ἀγγέλη πειρασμός καὶ ὁ Παπαχρήστος, ἔχουμε μιὰ ἀνάπλαση πραγματικῶν γεγονότων σὲ ἀξιόλογα πεζογραφικὰ πορτραῖτα, εἰδικώτερα δὲ κυριαρχεῖ ἡ ἠθογραφία στὸ πλαίσιο τῆς ὁποίας κινεῖνται οἱ τοπικὲς ἀναμνήσεις, ἱστορία, παράδοση καὶ λαογραφία. Οἱ ἥρωές του εἶναι: ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι: θεμέ- νοι μετὰ τὸ περιβάλλον, ὁ δὲ συγγραφέας τοὺς μετὰ δημιουργήματά του, οὐσιαστικὰ δίνει προέκταση στὶς συγκινήσεις του, στὴν ἀγάπη του γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ στὴν παθολογικὴ τεπολάτρεϊα. "Όλα εἰδονται μετὰ γνήσια δημοτικὴ γλῶσσα, σὲ μερικές περιπτώσεις μετὰ τὴν χρῆσιν ἡπειρωτικῶν ἰδιωματισμῶν, γι' αὐτὸ καὶ στὶς τελευταῖες σελίδες τοῦ βιβλίου του δημοσιεύει γλωσσάριο.

"Όλα γράφονται μετὰ ὕφος ἀπλὸ καὶ φυσικόν, κάποτε δὲ καὶ μετὰ ἥρωϊκὸν τόνο. "Ο Γεώργιος Κούνδουρος ἀποδείχνει μετὰ τὸ ἔργο του ὅτι εἴρεται τὴν ἑαυτὰ καὶ πολύτιμη ἡπειρωτικὴ ἠθογραφικὴ, λαογραφικὴ, καὶ ἀφηγηματικὴ ἡπειρωτικὴ κληρονομία (Χρηστοβάσιλης, Κρυσιτάλλης, Μουσελίμης κ.ἄ.), τὴν ὁποία τιμᾷ, παίρνοντας μ' αὐτὸ τὸ πρῶτο ἔργο του τὴν ἀξία θέσθι του στοὺς συνεχιστὰς καὶ ἀνανεωτὰς τῆς.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΑΦΙΤΗΣ

ΣΠΥΡΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΗ,

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1984

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ
ΜΕΛΕΤΩΝ

Ἀριθ. Πρωτ. 130

Ἰωάννινα 3.4.85

Κύριον Σπύρον Χρηστίδην

Πάτριου 18, 112 53 Ἀθήνα

Ἀγαπητὲ Κύριε Χρηστίδη,

Ἡ Ἑταιρεία Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν ἔλαβε ἀντίτυπο τοῦ ἔργου σας: «Πολεμικὸ Ἡμερολόγιον καὶ σὰς εὐχαριστεῖ γιὰ τὴν προφορά.

Τὸ Ἰδρυμά μας σὰς συγχαίρει τόσο γιὰ τοὺς ἀγῶνες σας κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1940—41 ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ζωῆς σας ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου ἐκείνου.

Τὰ στοιχεῖα ποὺ παρουσιάζετε ἡμερολογιακῶς κατὰ τὴν περίδον τοῦ ἔτους 1940—41, εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμεύσουν γιὰ τὴν συγκρότησιν τῆς ἱστορίας τῶν ἐθνικῶν ἐκείνων ἀγώνων.

Ἡ σαφήνεια, ἡ λογικὴ διάρθρωσις τῶν νοημάτων καὶ ἡ ὠραία διατύπωσις καθιστοῦν τὸ βιβλίό σας πολὺ εὐχάριστο στὸν ἀναγνώστη καὶ μαρτυροῦν τὴν πνευματικὴ καλλιέργειά σας καὶ τὸ ἐθνικὸ ἦθος σας.

Τὸ βιβλίον σας ἔχει καταχωριστεῖ στὴ βιβλιοθήκην μας καὶ θὰ ἀξιοποιηθεῖ.

Λεχθεῖτε ἀγαπητὲ κ. Χρηστίδη, τὴν ἐκφραστὴ καὶ τῶν προσωπικῶν μου εὐχαριστιῶν καὶ συγχαρητηρίων γιὰ τοὺς ἀγῶνες σας καὶ γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴν συγγραφὴν σας.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Η.Μ.
ΚΩΣΤΑΣ ΦΡΟΝΤΖΟΣ

Δύο βραβεΐα σ' ένα χρόνο

Δέν είναι τυχαίο.
'Η κορυφαία ποιότης τών
προϊοντων ΜΙΣΚΟ ήταν
τό θεμέλιο πάνω στο
όποιο εδρακωθηκε
η σοβαρή εξαγωγική της
προσπάθεια, που
καλυπτει 20 χώρες.

Μετά τόν ΧΡΥΣΟ ΕΡΜΗ
1979 (Οκτωβριος),
η ΜΙΣΚΟ κερδισε και
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 (Μαρτιος).

Τό ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 είναι ή
50η διακριση που
απονεμεται
μεχρι σημερα στην

ΜΙΣΚΟ

ΛΑΜΒΑΝΕΤΕ

22 χρόνια το βιβλιοπωλείο μας, (Ασκληπιού 3) στην Αθήνα, εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό με συνέπεια και με την πάντοτε ενημερωμένη βιβλιοθήκη του - στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στο θέατρο· στα βιβλία Τέχνης, στην φιλοσοφία, στην ιστορία και σε πολλά άλλα θέματα.

Στα Γιάννινα πάλι (Βλαχλείδη 8), 3 χρόνια τώρα, λειτουργεί το βιβλιοπωλείο μας - κόσμημα για την πόλη θα μπορούσαμε να πούμε - και εξυπηρετεί με την ίδια ευσυνειδησία και ευγένεια το μεγάλο κοινό που μας αγκάλιασε και μας προτίμησε για την εξυπηρέτησή του.

Στη «ΔΩΔΩΝΗ» έχει γίνει παράδοση πια, η πλούσια και πάντοτε ενημερωμένη συλλογή των καλών εκδόσεων.

Να θυμάστε πάντοτε ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» εξυπηρετεί.

